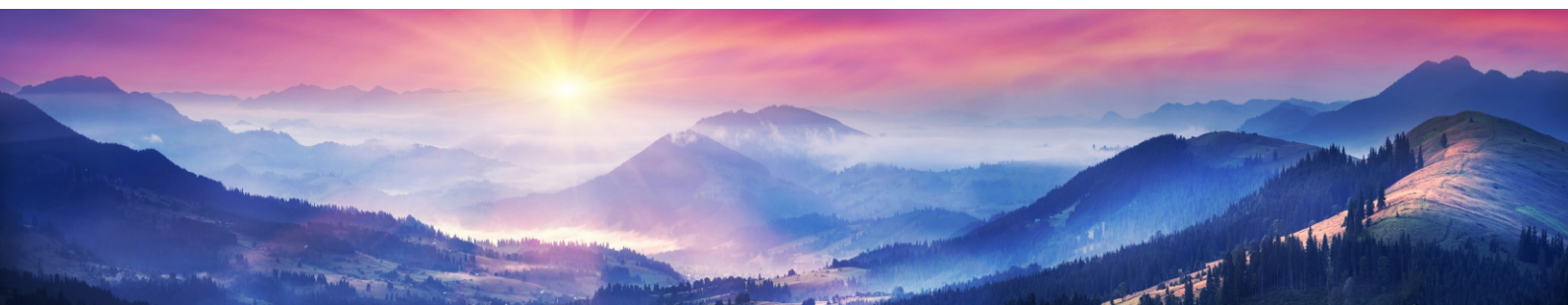

Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine

ENI Cross-border Cooperation Programme
2014-2020

OTVORENÉ HRANICE PRE VOĽNE ŽIJÚCU DIVÚ ZVER V KARPATOCH

Príručka
na preskúmanie konektivity
v našom regióne
Maramureș

2021

www.openbordersforbears.com

Príručka pre učiteľov a žiakov 7. až 10. ročníka
Príručka na preskúmanie konektivity v našom regióne - Maramureș

© WWF-Rumunsko, Rakhiv EcoTour, Národný Park Aggtelek, SOS/BirdLife Slovensko – Časť I Obsah je možné reprodukovať iba na nekomerčné a vzdelávacie účely, zaistením správnej citácie zdroja.

© WWF-Rumunsko, Maria Butyka Neagu - časť II Reprodukcia obsahu je možná iba so súhlasom WWF- Rumunsko a Maria Butyka Neagu.

Baia Mare, 2021

Koordinátor:

Alexandra Pușcaș, WWF-Rumunsko

Autori:

Časť I: Alexandra Pușcaș, Raluca Peternel, Cătălina Murariu, Călin Ardelean, Taras Yamelynets, Zsuzsa Hordós-Nagy, Lenka Paulíková

Časť II: Maria Butyka Neagu, Cătălina Murariu (WWF-Rumunsko)

Mapy:

WWF-Rumunsko, Rakhiv EcoTour, Národný Park Aggtelek, SOS/BirdLife Slovensko

Korekcie: Miradona Krizbai, Alexandra Pușcaș, Alexandra Verdeș, Suzanna Tymochko, Zsófia Szabados-Lukács, Tereza Thompson

Grafický design a DTP:

Bogdan Groza

Tlač:

S.C. ELSYLINE S.R.L.

Príručka bola vyvinutá v rámci projektu „Otvorené hranice pre voľne žijúcu divú zver v Karpatoch“. Projekt implementuje WWF-Rumunsko, pobočka Maramureș v partnerstve s organizáciami Rakhiv EcoTour z Ukrajiny, Národný Park Aggtelek z Maďarska a SOS/BirdLife Slovensko zo Slovenska.

Projekt „Otvorené hranice pre voľne žijúcu divú zver v Karpatoch“ bol zahájený 1. októbra 2019 a je financovaný prostredníctvom Programu Cezhraničnej Spolupráce ENI Maďarsko - Slovensko - Rumunsko - Ukrajina 2014-2020 po dobu 30 mesiacov. Celkový rozpočet projektu je 1 550 871,83 €, z toho 1 395 784,63 € je príspevok Európskej únie.

Tento materiál bol vyrobený s finančnou podporou Európskej únie. Za jeho obsah nesie výlučnú zodpovednosť WWF-Rumunsko a nemusí nevyhnutne reprezentovať názory Európskej únie.

Webová stránka programu: www.huskroua-cbc.eu

Založená v roku 1961, WWF je jednou z najväčších organizácií s projektmi vo viac ako 100 krajinách. Globálna misia WWF je zastaviť degradáciu životného prostredia a vybudovať budúcnosť, v ktorej ľudia žijú v súlade s prírodou.

Viac na: www.wwf.ro

Obsah: **Úvod**

Časť 1: VEDOMOSTI

Zameranie: prírodná oblasť, ktorú si vážime

Karpaty. Prírodné a kultúrne dedičstvo. Prehľad veľkých šeliem

Téma: Oblasť Maramureș

Čo je na našej prírode výnimočné?

Lesy. Mokrade. Lúky

Téma: Lesy s vysokou prírodnou hodnotou. Drevo: ako mŕtve, tak aj živé

Téma: Národný Park Pohorie Maramureș a Pohorie Chornohora časť Karpatskej biosférickej rezervácie a Karpatského národného parku. Špecifické biotopy

Čo sú dary, ktoré nám príroda ponúka?

Ekosystémové služby. Vnímanie ekosystémových služieb ako „darov prírody“. Štyri kategórie: Podpora, Prispôbenie, Výroba, Kultúrne služby

Téma: Dary, ktoré dostávame od lesa

Naši superhrdinovia s kožušinou a labkami

Hĺbkový profil troch veľkých šeliem v popredí - vzhľad, správanie, ohrozenie:

- Medveď
- Vlk
- Rys

Ekologická konektivita

Eko-konektivita: čo to je, prečo je dôležitá, bariéry a ohrozenia, riešenia - čo môžeme urobiť pre udržanie ekologickej konektivity

Téma: Udržiavanie ekologickej konektivity v regióne Maramureș a v cezhraničnej oblasti štyroch krajín: Maďarsko - Slovensko - Rumunsko - Ukrajina

Starostlivosť o našu prírodu: ochrana a zachovanie prírody

Opatrenia na ochranu prírody a zachovanie prírody v Rumunsku a v Ukrajine

Téma: Chránené územia, Definícia. Kategórie: národné parky, prírodné parky, lokality Natura 2000, biosféricke rezervácie Ukrajiny. Ich úloha.

„Mám sen“... hovorí sa mu Udržateľný Rozvoj

Úvod do prístupu udržateľného rozvoja.

Aké sú „VEL'KOLEPÉ“ nápady pre našu prírodu?

Riešenia pre prírodu. Široká vízia ochrany prírody a trvalo udržateľného rozvoja v Maramureși.

Téma:

Ochrana ekologických koridorov

Ekologické podnikanie

Udržateľný cestovný ruch

Môžeme MY niečo zmeniť? Mladí vo vedení v boji za prírodu

Mladí lídri.

Téma: Príbehy o mladých ľuďoch aktívnych v ochrane prírody v Rumunsku a Ukrajine

Časť 2: SKÚSENOSTI

Buďme spolu aktívni: činnosti pre mladých aktívnych prieskumníkov

5-dňový (4-hodinový) učebný plán experimentálneho workshopu pre mladých:

... **poznať** hodnoty a ohrozenia miestnej prírody, so zameraním na veľké šelmy a konektivitu

... **rozvíjať schopnosti** v aktivizme a vývoji projektov

... **rozvíjať postoj hrdosti** k miestnym hodnotám, empatiu voči k prírode a aktívne občianstvo

Program:

Deň 1:

Workshop 1: Spojme se

Workshop 2: Naš región

Workshop 3: Čo je v našej prírode výnimočné?

Workshop 4: Ekosystémové služby

Deň 2:

Workshop 5: Veľké šelmy - všeobecná charakteristika

Workshop 6: Medveď: charakteristika, význam a ohrozenie

Workshop 7: Vlk: charakteristika, význam a ohrozenie

Workshop 8: Rys: charakteristika, význam a ohrozenie

Deň 3:

Workshop 9: Chránené územia

Workshop 10: Konektivita

Workshop 11: Ochrana prírody a trvalo udržateľný rozvoj

Deň 4:

Workshop 12: Riešenia: ekologické koridory, ekologické podnikanie a ekoturistika

Workshop 13: Úspešné príbehy mladých ľudí

Workshop 14: Naše riešenia - brainstorming

Deň 5:

Workshop 15: Etapy projektu

Workshop 16: Plánovanie projektu

Workshop 17: Prevzatie rolí

Workshop 18: Hodnotenie

Príručka na preskúmanie konektivity v našom regióne – Maramureș vás pozýva objavovať fascinujúcu prírodu vášho regiónu, zoznámiť sa s jeho kľúčovými druhmi druhy - medveďom, vlkom a rysom - a porozumieť dôležitosti ekologickej konektivity. Bez ohľadu na to, či ste žiak alebo učiteľ, táto príručka bude vašim partnerom na ceste vášho skúmania. Dúfame, že počas tohoto výletu nezozbierate len šišky a bobule, ale aj nápady a nástroje, ktoré vám pomôžu v ochrane prírody reálne konať.

Príručka sa skladá z dvoch hlavných častí - jedna je venovaná Vedomostiam a druhá pomáha s praktickými Skúsenosťami (čo znamená, že ide o skúsenosti s učením, ktoré sa uskutočňujú počas interaktívnych seminárov určených na prieskum a objavenie vedomostí o voľne žijúcej prírode a ekologickej konektivite, ktorou sa odvolávame na vzdelávacie skúsenosti, ktoré prebiehajú počas interaktívnych workshopov určených na prieskum a objavovanie znalostí o voľne žijúcich živočíchoch a ekologickej konektivite).

Časť I: Vedomosti

Časť II: Skúsenosti

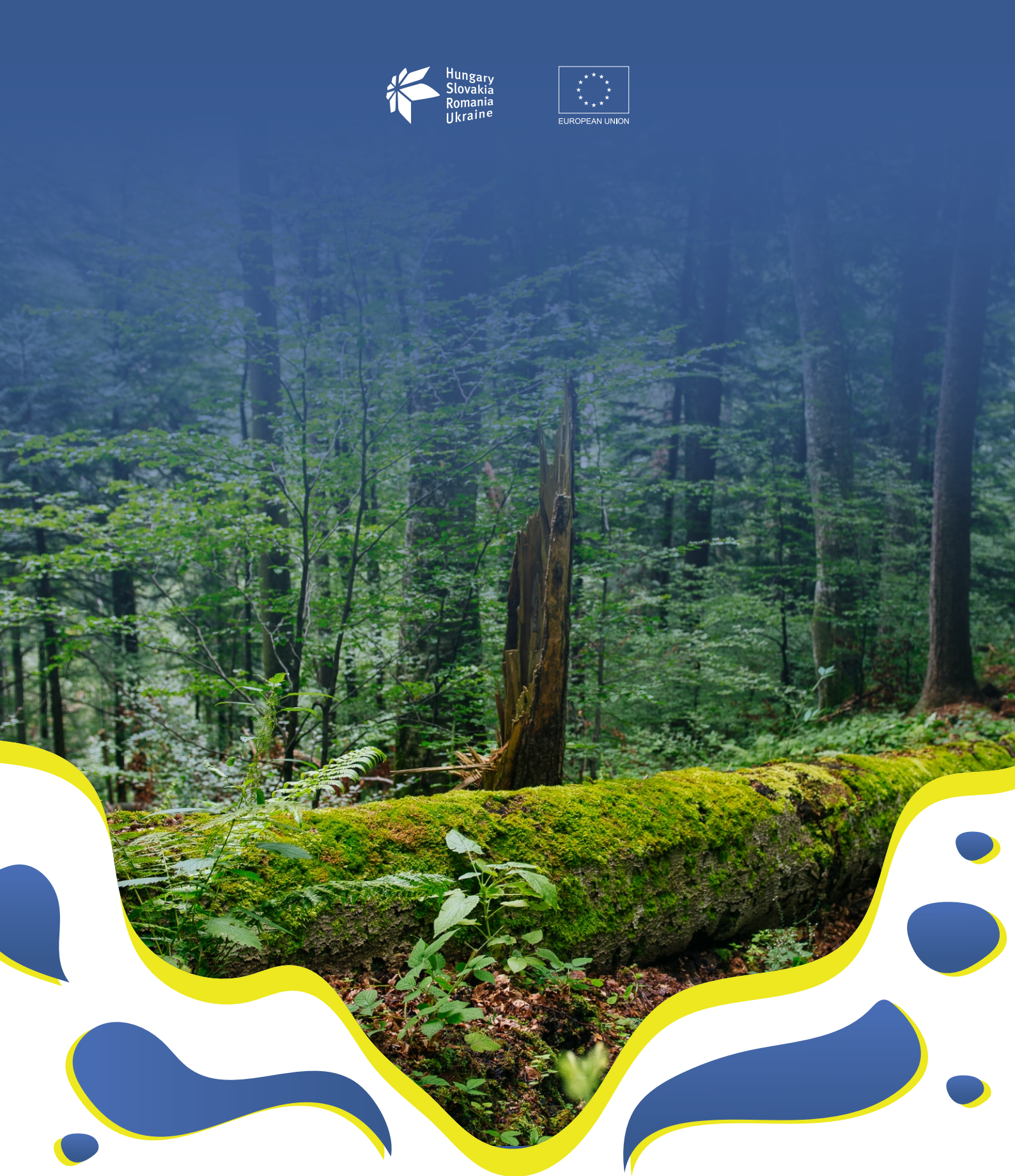
ÚVOD

„Zmena nenastane, ak budeme čakať na niekoho iného alebo na lepšiu príležitosť. Sme tí, na ktorých sme čakali. My sme zmena, ktorú hľadáme.“ Barack Obama

PRÍRODA je SÚČASŤOU NAŠEJ RODINY, chráni nás a dáva nám základné prvky života: vzduch, vodu, jedlo, ale aj pokoj a inšpiráciu. Naše správanie má, žiaľ, negatívny vplyv na prírodu, vytvára krehkosť a nerovnováhu v ekosystémoch a následne trpia druhy, vrátane nás ľudí. Pandémia, ktorá postihla planétu v roku 2020, je príkladom vzťahu medzi všeobecnou degradáciou životného prostredia a jej konkrétnym vplyvom na naše zdravie a pohodu; okrem toho nám to jasnejšie ako kedykoľvek predtým ukázalo, že na zabezpečenie zdravej a udržateľnej budúcnosti je nevyhnutná odolná príroda. A táto budúcnosť je teraz v našich rukách, pretože **MY SME ZMENA**, a preto musíme mať zodpovedný prístup k prírode a musíme konať zodpovedne, spoločne, tu a teraz, za seba a za budúce generácie.

*Alexandra Pușcaș,
projektová manažérka
WWF - Rumunsko, pobočka
Maramureș*

Časť I

VEDOMOSTI

1. ZAMERANIE: Prírodná oblasť, ktorú si vážime

V srdci Karpatských hôr, ktoré zdieľajú dve krajiny (Rumunsko a Ukrajina) s kontrastnou ekonomikou a spoločnosťou je **región Maramureș** reprezentatívnou vzorkou neskrotnej prírody a nedotknutých tradícií a jedným z posledných rezervoárov biodiverzity a útočiskom pre veľké šelmy v Európe.

Skúsili ste niekedy napísať na papier, koľko druhov rastlín a živočíchov sa nachádza na vašom školskom dvore? Ak by ste strávili hodinu vonku a pozorne sa obzerali okolo seba, zistili by ste, že aj školský dvor obýva množstvo foriem života. Skúste si predstaviť, koľko foriem života nájdeme v záhradách, na lúkach, v lesoch, v mokradiach, v jazerách, horách, oceánoch, v džungli a na celom svete. Život je skutočný zázrak, a prichádza vo veľkej rozmanitosti tvarov a veľkostí.

Príroda tká sieť života z veľmi odlišných systémov, ktoré sú svojim spôsobom jedinečné, závisia od krajiny, klímy a mnoho ďalších miestnych faktorov. Ak by sme mali pre všetky tieto faktory živého sveta použiť jedno slovo, navrhli by sme: **Biodiverzita** (kde „bio“ znamená „život“).

Ľudia a voľne žijúce živočíchy sú súčasťou biodiverzity. Všetci sme prepojení v tkanine života, aj keď si v každodennom živote nie vždy uvedomujeme neviditeľné vlákna, ktoré nás spájajú.

Aj keď krajina bola po stáročia modelovaná jej obyvateľmi, karpatská oblasť si stále zachováva „**poloprirodzený**“ charakter, pretože **ľudia z Karpát vždy žili v harmónii s prírodou**. Miestne komunity majú vďaka tejto prírode a kultúre veľa **príležitostí** na rozvoj, a môžu rozvíjať ekonomické činnosti, ktoré rešpektujú a využívajú ich prírodné a kultúrne dedičstvo - ako je ekoturizmus.

Ľudia bohužiaľ mnohokrát neuvažujú o tomto prírodnom bohatstve, a **príroda je pod tlakom mnohých hrozieb:**

- stále viac lesov a lúk je nahradených budovami a inými antropogénnymi aktivitami (fenomén nazývaný „**zmena využívania pôdy**”);
- stále viac stromov je nezákonne vyrúbaných (fenomén známy tiež ako „**nezákonná ťažba dreva**”);
- zvieratá sú lovené bez povolenia (fenomén zvaný „**pytliactvo**”);
- **ľudské činnosti vstupujú hlbšie a hlbšie do prírody.** Príkladom sú vodné elektrárne, ktoré „pohlcajú“ voľné horské potoky.

Tieto hrozby v kombinácii s **vplyvom klimatických zmien**, zvyšujú riziko straty dôležitých prírodných zdrojov a biodiverzity v tejto oblasti.

V roku 2019 skupina ľudí a organizácií vášnivá pre prírodu odštartovala spoluprácu s cieľom chrániť 4 milióny hektárov prírody (oblasť porovnateľná so Švajčiarskom) v Karpatoch, nachádzajúcej sa na hraniciach 4 krajín: Maďarska, Slovenska, Rumunska a Ukrajiny. Vedia, že keď je príroda zdravá, a darí sa všetkým živočíchom, darí sa aj ľudskému spoločenstvu. Preto sa rozhodli objavovať a chrániť zásadné prírodné biotopy živočíchov - hlavne medveďa, vlka a rysa – aby mohli prežiť. Táto cezhraničná spolupráca a spoločné aktivity sa konajú pod záštitou projektu nazývaného **Otvorené hranice pre voľne žijúcu divú zver v Karpatoch**

(OBWIC) <https://openbordersforbears.com>

FAKTY O KARPATOCH

Dĺžka: viac ako 1500 km

Šírka: medzi 12 km a 500 km

Povrch: 209.000 km² (podobne ako Veľká Británia, najväčší ostrov v Spojenom kráľovstve: 209 331 km²)

Najvyšší vrchol: 2 655 m Gerlachovský štít, Slovensko

8 krajín: Rakúsko, Srbsko, Slovensko, Česká republika, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko a Ukrajina.

Domov pre voľne žijúcu zver v rámci Európy: Medveďov: 41% | Vlkov: 30% | Rysov: 28%

Chránené územia zachovávajúce najvzácnejšie časti krajiny:

18% z karpatského ekoregiónu

36 národných parkov* 51 národných parkov a chránených krajinných oblastí* 19 biosférických rezervácií* 200 iných chránených prírodných oblastí

35% z regiónu Maramureș (350 000 ha)

Príklady chránených prírodných oblastí v Maramureș:

Rumunsko: Národný park pohorie Rodna, Prírodný park pohorie Maramureș, lokalita Natura 2000 Codrii Seculari v Strâmbu Băiut

Ukrajina: Karpatský národný park, Karpatská biosférická rezervácia, Národný Park Synevyr

Map © CCIBIS, 2019 / @Cornelia Doerr, WWF

Veľké šelmy v Karpatoch

Živočíchy sa musia pohybovať z rôznych dôvodov: hľadajú potravu, hľadajú si úkryt, nové územia, kde by mohli žiť, hľadajú si partnerov alebo miesta na výchovu svojich mláďat. Fragmentácia krajiny postihuje predovšetkým tie druhy, ktoré vyžadujú rozsiahle prírodné oblasti, obzvlášť veľké šelmy: **vlk, rys a medveď**. Niektoré z týchto biotopov sú chránené smernicou EÚ o biotopoch ako súčasť siete chránených území Natura 2000.

Prítomnosť veľkých šeliem vo voľnej prírode niekedy vyvoláva debaty o možných konfliktoch s ľuďmi, tieto konflikty sú však často iba dôsledkom fragmentácie krajiny. Keďže územie medveďov, vlkov a rysov sa zmenšuje, počet interakcií s ľuďmi sa môže zvýšiť. Tieto druhy sú závislé na veľkých plochách lesa, bez alebo len s málo náznakmi ľudskej prítomnosti. Okrem toho, pohyb na dlhé vzdialenosti je súčasťou ich povahy.

Veľké šelmy sa nazývajú aj dáždňíkové druhy. Ak majú dostatočný priestor na pohyb, znamená to, že po boku s nimi môžu žiť aj iné druhy s menšími nárokmi.

Fakty o regióne Maramures v Rumunsku a na Ukrajine

Celková rozloha: 10 000 km² v Rumunsku a na Ukrajine

Obyvatelia: 700 000

Chránené územia: 350 000 hektárov (prírodné/národné parky, biosférické rezervácie, prírodné rezervácie, regionálny krajinný park, ramsarské lokality, lokality svetového dedičstva UNESCO)

Prírodné zdroje: lesy (211 000 hektárov lesov zaradených do chránených prírodných oblastí), rieky (povodia riek Tisa a Prut) a mozaikové krajiny s poľnohospodárskymi krajinami s vysokou prírodnou hodnotou.

Biodiverzita: Jedinečná a mimoriadne rozmanitá zmes biotopov, v rozmedzí od pralesov, v ktorých dominujú buky a ihličnaté stromy, cez lúky, lesy v záplavových oblastiach po voľne tečúce rieky, mokrade (vrátane rašelinísk) sú hostiteľmi bohatej fauny a flóry špecifickej pre Karpaty, s kľúčovými druhmi a komplexnými potravnými reťazcami s veľkými šelmami na vrchole (medvede, vlky, rysy).

História a kultúra: Oblasť bola nepretržite osídlená už od neolitu. Región Maramures, ktorý sa nachádza na križovatke rôznych kultúrnych a náboženských vplyvov, je dnes zmesou etnických skupín vrátane Rumunov, Maďarov, Ukrajincov, Hutuov, Bojkov, Rusínov, Poliakov, Čechoslovákov a Nemcov s dobre zachovanými tradíciami, vďaka ktorým je táto oblasť výnimočná. Silné prepojenie a závislosť obyvateľstva na krajine, v ktorej dominujú lesy, sa stále odráža v povolaniach a životnom štýle komunity. Zachovalé drevené dediny a kostoly (mnohé z nich zaradené do svetového dedičstva UNESCO), tradičné oblečenie a miestna gastronómia robia z regiónu Maramures najbližšie miesto k živému múzeu, aké sa len dá nájsť v celej Európe.

V POPREDÍ: REGIÓN MARAMURES

V Rumunsku: Región Maramures sa nachádza v severozápadnej časti Rumunska a zahŕňa veľmi rozmanitú krajinu: hory, kopcovité oblasti, náhorné plošiny a nížiny, ktoré boli v priebehu storočí formované tradičnými poľnohospodárskymi postupmi. Prevažujú Východné Karpaty vrátane pohorí Țibleș, Rodnei a Maramureș (najvyššie vrcholy sú Pietrosu Rodnei 2303 m, Pop Ivan 1937 m, Vârful Țibleșului 1839 m). Najdominantnejšie rieky sú: Tisa, Someș a Vișeu. Sú tu 2 veľké mestá (Baia Mare a Sighetu Marmăției), 11 meších miest a 63 obcí, s celkovým počtom 460 689 obyvateľov (podľa sčítania ľudu v roku 2019). 64 chránených prírodných oblastí rôznych kategórií pokrýva približne 39% povrchu celého regiónu.

Atrakcie

- prechádzky vo voľnej prírode prírodným parkom Munții Maramureș alebo národným parkom Munții Rodnei
- pozorovanie voľne žijúcich živočíchov
- jazdy vlakom (Mocănița) za objavovaním neskrotnej prírody v údolí rieky Vișeu
- drevené kostoly, masívne drevené brány, domy a tradičné inštalácie
- pralesy UNESCO (Groșii Țibleșului, Strâmbu Băiut)
- Drevené kostoly UNESCO (Bârsana, Budești, Desești, Ieud, Plopiș, Poienile Izei, Rogoz și Șurdești)
- múzeá, miestni remeselníci, miestna gastronómia

V Ukrajine

Zakarpatská oblasť (Transkarpatský región) sa nachádza na juhozápade Ukrajiny. Na severe hraničí s Ľvovom, na východe s Ivano-Frankivskou oblasťou na Ukrajine, na juhu s Rumunskom, na juhozápade s Maďarskom, na západe so Slovenskom a na severozápade s Poľskom. Administratívnym centrom je mesto Užhorod.

Asi 80% územia tejto krajiny zaberajú hory, vytvárajúc od juhozápadu po juhovýchod horské pásmo hôr Vododilnyi, Gorgany, Svydovets, Chornohora, Polonynskiy, Horský masív Rakhiv a vulkanické Karpaty. V horskom pásme Chornohora sa nachádza hora Hoverla (2061 m), ktorá je najvyšším vrchom v regióne a na Ukrajine.

Ide o jeden z najmalebnejších regiónov v krajine s rozmanitou krajinou, nezmenenou vidieckou oblasťou, miernym podnebím, minerálnymi a termálnymi vodami, ktoré ponúkajú príjemné podmienky pre turistiku, rekreáciu a v zime lyžovanie.

Atrakcie

- pýchou tohto regiónu je „Stred Európy“,
- Jazero Synevyr
- Údolie Narcisa
- Biosférické rezervácie, národné a regionálne parky, s rozlohou viac ako 130 000 hektárov.

Zdroje. Bibliografia. Webografia:

- Ekologická výchova pre zelené školy. Príručka prežiakov. WWF Rumunsko, Greeninitiative a British Council 2017
- Brožúra projektu Connect GREEN
- Návrh projektu Zelené srdce Karpát s panenskými lesmi a medvedmi kráčajúcimi cez hranice EÚ
- Plán riadenia prírodného parku Pohoria Maramureș, lokality Natura 2000 ROSCI0124 Pohorie Maramures a ROSPA0131 Pohorie Maramures
- Ekomaramureș www.ecomaramures.com

LESY. MOKRADE. LÚKY

TÉMA: Lesy s vysokou prírodnou hodnotou.
Drevo: ako mŕtve, tak aj živé

TÉMA: Poľnohospodárske pozemky veľkej prírodnej hodnoty

TÉMA: Prírodné Pohorie Maramureș a pohorie Chornohora, súčasť Karpatskej biosférickej rezervácie a Karpatského národného parku. Špecifické biotopy.

LESY

3,95% z rumunských lesov sa nachádza v regióne Maramureș.

Zdroj: Národný štatistický ústav, 2018

Cezhraničná oblasť Rumunsko-Ukrajina z Maramureși udržiava živé, starobylé spojenie medzi človekom a lesom. Dôležitou súčasťou týchto lesov sú „Lesy s vysokou prírodnou hodnotou“, cenné najmä pre biodiverzitu, ekológiu a miestnych obyvateľov.

Lesy s vysokou prírodnou hodnotou sú...

- centrá biodiverzity (vrátane endemitov, zriedkavých, vzácných, alebo ohrozených druhov)
- rozsiahle lesné porasty, kde žijú pôvodné druhy rastlín a živočíchov
- zriedkavé, vzácne, alebo ohrozené ekosystémy, životne dôležité ekosystémové služby v kritických situáciách (vrátane ochrany vodných zdrojov, ochrany proti erózii, kontroly znečistenia atď.)
- uspokojovanie základných potrieb miestnych komunit vrátane zachovania kultúrnej/ náboženskej identity
- rezerva podzemných vôd, ktoré napájajú pramene potokov a riek
- regulácia teploty vzduchu. V blízkosti lesov je v lete teplota o 1,9 stupňa Celzia nižšia a v zime o 1,7 stupňa Celzia vyššia.

2. Čo je na našej prírode výnimočné?

Medzi významné druhy stromov patria:

- smrek obyčajný (*Picea abies*)
- jedľa biela (*Abies alba*)
- buk lesný (*Fagus sylvatica*)
- dub letný (*Quercus robur*)
- dub zimný (*Quercus petraea*).

Okrem toho napríklad aj borievka obyčajná (*Juniperus communis*) obľúbená myšiakom hôrnym (*Buteo buteo*), vrba biela (*Salix alba*), topol biely (*Populus alba*) a jelša sivá (*Alnus incana*) hlavne popri vodných tokoch atď.

Hlavnou vlastnosť lesov s vysokou ochranárskou hodnotou je prítomnosť mŕtveho dreva.

Mŕtve drevo: príbeh o živote a smrti v lese

Čo je mŕtve drevo?

Odumreté alebo choré stromy, guľatiny a popadané konáre, rozkladajúca sa biomasa.

Ako zomierajú stromy v lese?

nehodami: pôsobením silného vetra, snehu, ohňa, dlhotrvajúceho sucha, agresívneho pôsobenia škodcov; prostredníctvom „normálnych“ príčin: napríklad konkurencie medzi stromami.

Aký význam má v prírode mŕtve drevo?

- Mŕtve drevo je nevyhnutné pre les a jeho fungovanie, pretože udržuje produktivitu lesa, jeho prirodzenú obnovu, ochranu biodiverzity, zvyšuje odolnosť voči zmene klímy a zlepšuje poskytovanie ekosystémových služieb miestnym komunitám a širokej verejnosti.
- Biológovia sa domnievajú, že určité množstvo mŕtveho dreva (15-20 kubických metrov na hektár) je absolútne nevyhnutné na udržanie entomologickej rovnováhy (entomologické = súvisiace s hmyzom) medzi druhmi. Čím viac je mŕtveho dreva, tým sú nižšie šance na rozmach populácií škodlivého hmyzu.
- Mŕtve stromy sú biotopom pre takmer 30% hmyzu prítomného v lese; tento hmyz je zdrojom potravy pre mnoho vtákov; mŕtve drevo môže byť miestom hniezdenia niektorých druhov.
- Viac ako 40% obyvateľov lesa je závislých od počtu a objemu odumretých stromov.
- Mŕtve drevo z lesa vstupuje do procesu rýchleho a úplného rozkladu a je zdrojom minerálov, živín a dusíka, ktoré prispievajú k úrodnosti pôdy, ktorá je základom produktivity a rastu stromov.
- Mŕtve drevo z lesných stromov je možno využiť ako zdroj obnoviteľnej energie, ako aj na ochranu biodiverzity a ako zdroj úrodnosti pôdy. Mŕtve drevo podporuje rovnováhu a komplexnosť potravných sietí špecifických pre lesy a zdravie týchto ekosystémov.

Lúky

Spolu s lesmi sú lúky základnou zložkou vidieckeho života v historickom Maramureši a základ pre chov zvierat. Na pastvu sa používajú trávnaté porasty vo vyšších nadmorských výškach, zatiaľ čo tie, ktoré sú najbližšie k obciam, sú využívané na seno, ktoré v zime poskytuje výživu pre zvieratá.

Zaznamenávanie času, blahobyt rodín, kvalita mliečnych výrobkov, mäsa a medu odzrkadľujúca sa na zdraví a vitalite miestnych obyvateľov je so senom úzko spätá.

Z pohľadu turizmu práve lúky ozdobené kôpkami sena, spojené s prírodnými „ostrovčekmi“ stromov, živých plotov, plôšok obrábanej pôdy a sadmi ovocných stromov tvoria nezameniteľnú kultúrnu krajinu okolo dedín, tak oceňovanú návštevníkmi. K tomu všetkému sa pridáva pôžitok z vône desiatok druhov kvetoch rastúcich na lúkach, z vône čerstvo pokoseného sena, idylický obraz miestnych kosiach ľudí stavajúcich senné snopy - všetko sa tu robí ručne a mobilizuje sa celá rodina.

V jazyku Európskej únie sú tieto oblasti identifikované ako poľnohospodárska krajina s vysokou prírodnou hodnotou, kde tradičné poľnohospodárstvo je hlavnou hospodárskou činnosťou a kľúčovým prvkom ochrany prírody. Tradičné poľnohospodárske postupy sú hlavným faktorom prispievajúcim k udržaniu týchto oblastí a ich udržiavanie podporuje Európska únia prostredníctvom dotácií pre vlastníkov pôdy.

Poľnohospodárska krajina s vysokou prírodnou hodnotou sa nachádza najmä vo vidieckych oblastiach, kde je tradičné poľnohospodárstvo hlavnou hospodárskou činnosťou a kľúčovým faktorom ochrany prírody. Tieto územia sa vyznačujú prítomnosťou prirodzenej a poloprírodnej vegetácie (pasienkov), vo všeobecnosti veľmi druhovo bohatej a v niektorých prípadoch integrovanej do rozsiahlej a neprerušovanej „mozaiky krajiny“ ktorá zahŕňa prírodné prvky (ako je napríklad vegetácia ohraničujúca domy, živé ploty, vinice, zalesnené alebo krovinné oblasti, potoky) a oblasti obrábanej pôdy a ovocných sádov.

Mokrade

Mokrade alebo rašeliniská sú **ekosystémy**, ktoré sú zraniteľné na celom svete a ktoré **vytvárajú útočisko pre mnohé vzácne druhy rastlín**. V mokradiach Maramurešu nájdete tieto druhy:

- brusnica barinná (*Vaccinium uliginosum* ssp)
- brusnica močiarna (*Vaccinium oxycoccos*)
- rosička okrúhloлистá (*Drosera rotundifolia*) - mäsožravá rastlina
- šucha čierna (*Empetrum nigrum*)

Rašelinisko lezerul Mare - prírodná pamiatka, kategória IUCN IV - je jednou z najlepšie zachovaných oligotrofných* mokradí regiónu Maramureš, Rumunsko, nachádza sa na náhornej plošine Igriș v nadmorskej výške 1014 m.

***oligotrofné** je termín bežne používaný na opis suchozemského a vodného prostredia s veľmi nízkymi koncentraciami dusičnanov, železa, fosfátov a uhlíka.

Zásadnú úlohu zohrávajú aj pri uskladnení vody. Podobne ako špongia absorbujú vodu a spomaľujú jej tok: živé rastliny a dokonca aj mŕtve rastliny dokážu naviazovať nadbytok vody, čím zabezpečujú ochranu pred povodňami. Navyše sedimenty alebo znečisťujúce látky vo vode sú mokradou filtrované, a to tak, že rastliny a zvieratá v mokradiach pôsobia ako filtre a čističe.

Obyvatelia prírody: rastliny a živočíchy

Rastliny: brusnica čučoriedková (*Vaccinium myrtillus* L.), hľozovec Loeselov (*Liparis loeselii*), rosička okrúhlostá (*Drosera rotundifolia*) - mäsožravá rastlina, stromy, atď.

Bezstavovce: koník slovanský (*Stenobothrus eurasius*), bystruška potočná (*Carabus variolosus*), fuzáč alpský (*Rosalia alpina*) atď.

Fuzáč alpský (*Rosalia alpina*) je symbolom prírodnej hodnoty krajiny, v ktorej žije. Sú to najmä staré lesy (hlavne bukové) chladných a vlhkých horských území, so slnečnými oblasťami a rozpadajúcim sa mŕtvym drevom. Podľa práva EÚ je to prioritný druh a teší sa ochrane na európskej úrovni.

Obojživelníky a plazy: kunka žltobruchá (*Bombina variegata*), mlok karpatský (*Triturus montandoni*), korytnačka močiarna (*Emys orbicularis*), atď.

Ryby: hlaváčka podunajská (*Hucho hucho*), lipeň tymiánový (*Thymallus thymallus*), hrúz fúzatý (*Gobio uranoscopus*), atď.

Vtáky: ďateľ belochrbtý (*Dendrocopos leucotos*), hlucháň hôrny (*Tetrao urogallus*), orol skalný (*Aquila chrysaetos*) atď.

Cicavce: veľké šelmy – medveď hnedý (*Ursus arctos*), rys ostrovid (*Lynx lynx*), vlk dravý (*Canis lupus*) - ako aj iné druhy- hraboš tatranský (*Microtus tatricus*), kuna lesná (*Martes martes*), vydra riečna (*Lutra lutra*), jeleň lesný (*Cervus elaphus*), srnec lesný (*Capreolus capreolus*), atď.

Prírodný park Pohorie Maramureș, Rumunsko

Pohorie Maramureș, pomenované v starých Maramurešských dokumentoch „Čierny les“ alebo aj „Les Karpát“, sa nachádza v najvyššom horskom masíve (1957 m, vrchol Farcău) na hranici Rumunska s Ukrajinou.

Prírodný park Pohorie Maramureș, najväčšie chránené územie v Rumunsku, 133,621 ha - chránené územie národného záujmu v kategórii prírodné parky bolo zriadené v roku 2005 pre **zachovanie miestnej krajiny a tradícií, ochranu prírodného, duchovného a kultúrneho dedičstva oblasti, udržateľné obhospodarovanie lesov a podporu trvalo udržateľného turizmu založeného na týchto hodnotách**. Navyše, vďaka prítomnosti prioritných biotopov a druhov bol prírodný park Pohorie Maramureș označený za lokalitu **NATURA 2000**.

Biodiverzita:

Región je z biologického hľadiska jedným z najrozmanitejších regiónov na severnej pologuli, ktorý zaisťuje konektivitu s Ukrajinou.

Veľké šelmy: 80 vlkov; 84 medvedí; 18-22 rysov.

Špecifické biotopy: 65% územia parku je **pokrytého lesmi**, najmä jeho kopcovité a hornaté časti, tvoreného hlavne bučinami a ihličnatými drevinami vrátane smrekov.

Rieky v parku patria do **povodia rieky Tisa**: Višeu s jeho hlavnými prítokmi, dolinné rieky Ruscova a Vaser. Medzi pozoruhodné jazerá patrí Tăul Roșu a Vinderel. Park je tiež domovom mnohých minerálnych prameňov, s rôznym zložením: sytené oxidom uhličitým, železité, sírne alebo slané.

Reprezentatívnymi **mokradami** sú: Tăul Băiței, Tăul Preluca Mesghii.

Karpatská biosférická rezervácia (KBR), Ukrajina

KBR je súčasťou horského masívu Chornohora, ktorý je **najvyšším a najmohutnejším hrebeňom ukrajinských Karpát**. Masív Chornohora je charakteristický ekosystémami neporušenej prírody a horských pásiem vysokej nadmorskej výšky. Obzvlášť zaujímavé sú vysokohorské lesy, ktoré tvoria hornú hranicu lesa, v ktorej dominuje **smrek**.

Masív Chornohora sa skladá z dvoch samostatných častí. Hlavná časť, od hory Hoverla (2061 m) po horu Pop Ivan (2020 m), sa nachádza na povodí riek Tisa a Prut a slúži aj ako prirodzená hranica medzi regiónmi Ivano-Frankivsk a Zakarpattia.

KBR bola založená v roku 1968 a od roku 1992 je súčasťou biosférických rezervácií siete UNESCO. Celková rozloha je **53 630 hektárov** (asi 5-krát väčšia ako Disney World alebo 10-krát menšia ako národný park Grand Canyon v Spojených štátoch).

Karpatská biosférická rezervácia je od roku 2016 tiež súčasťou európskej Siete Emerald.

V rokoch 1997, 2002 a 2007 získala KBR Európske vyznamenanie od Rady Európy.

Rezervácia zahŕňa celú prírodnú a krajinnú rozmanitosť ukrajinských Karpát - od úpätia Zakarpatska po subalpínske a alpské oblasti. Chráni najvyšší bod Ukrajiny - horu Hoverla - a ďalšie vrcholy ukrajinských Karpát, geografický stred Európy, najväčšie európske oblasti sekulárnych bukových a zmiešaných lesov (buk - jedľa - smrek), slávne Údolie Narcissi, najväčšie krasové jaskyne v Ukrajinských Karpatoch, spolu s radom ďalších jedinečných prírodných a kultúrnych lokalít. Na území KBR je chránených takmer 21 000 hektárov primárnych bukových lesov ako časť Svetového paneurópskeho dedičstva UNESCO „Sekulárne bukové lesy v Karpatoch a ďalších oblastiach Európy“ (od roku 2007), ktorá je najväčšou primárnou lokalitou bukového lesa v Európe.

Navštíviť Chornohoru je **snom mnohých turistov**, je opísaná v mnohých knihách a často je spomínaná v ľudovom umení. Pri zájazdoch po tomto masíve si môžete vychutnať neuveriteľnú krajinu a jedinečnú biodiverzitu. Nájdete tu desiatky rastlín a zvierat uvedených v Červenej knihe Medzinárodnej únie na ochranu prírody (IUCN).

Zdroje.
Bibliografia.
Webografia:
<https://muntiamaramuresului.ro>
<http://cbr.nature.org.ua>

Ekosystémové služby možno lepšie pochopiť, ak ich rozdelíme do samostatných kategórií:

- **Podporné služby**, zaisťujú podmienky, ktoré umožňujú existenciu všetkých živých organizmov vrátane ľudí: kolobeh vody, fotosyntéza, tvorba pôdy, poskytovanie živín, biotopy voľne žijúcich živočíchov, druhy a genetická rozmanitosť.
- **Regulačné služby**, zaisťujú existenciu ideálnych prírodných podmienok, aby náš život mohol pokračovať bez väčších problémov: čistenie vody, čistenie vzduchu, ničenie škodcov, opeľovanie, kontrola erózie.
- **Produkčné služby**, bez ktorých by sme nemohli prežiť: jedlo, pitná voda, suroviny, palivo a energia, lieky.
- **Kultúrne služby**, ktoré nie sú materiálne, ale dotýkajú sa našej mysle a duše a prinášajú nám radosť, relaxáciu a inšpiráciu: zdroj inšpirácie pre umelcov, architektov, inžinierov a ďalšie podobné profesie, priestory, kde si môžete užiť chvíľu relaxácie a outdoorových športov, oblasti pre cestovný ruch a turistiku, krásu a duchovnú hodnotu.

Ekosystémové služby sú toky materiálov, energie a informácií zo zdrojov prírodného kapitálu, ktoré sa kombinujú so službami vyrobeného a ľudského kapitálu na výrobu ľudského blaha. Ekosystémové služby sa musia vždy analyzovať vo vzťahu k sociálno-ekonomickému kontextu.

Dar od prírody nikdy nepríde sám

Aj keď vedci rozdelili ekosystémové služby do oddelených kategórií, v prírode tieto darčeky skutočne prichádzajú ako súčasť balíka. Ekosystém alebo jeden samostatný druh, často ponúka niekoľko typov služieb súčasne.

Každý prvok ekosystému môže poskytovať niekoľko služieb súčasne. Dub napríklad môže poskytnúť žalude veveričkám, úkryt pre vtáky, tieň a chládok pre turistov, kyslík pre všetky zvieratá a podobne.

Les: tichá zelená továreň

- Prispieva k tvorbe pôdy tým, že: drví skaly (mechanické pôsobenie koreňov), modifikuje horniny (chemické pôsobenie), tvorí humus a zabezpečuje plodnosť (prostredníctvom príspevku organickej hmoty).
- Udržiava 40-50% množstva zrážok a znižuje riziko záplav;
- Zmierňuje teplotný režim (v lete je les asi o 2 stupne chladnejší a v zime je teplota v lese o 1,7 stupňa vyššia ako vonku);
- Zdroj biodiverzity. Lesy poskytujú úkryt a zdroj potravy. Umožňujú zachovanie prírodného prostredia a vytvárajú tu najpočetnejšie a najkomplexnejšie trofické reťazce (Príklad: ovocie a semená - myš - líška a sokol; listy - vošky - lienky - sýkorka)
- Počas procesu fotosyntézy 1 ha lesa absorbuje približne 16 ton oxidu uhličitého ročne a vyprodukuje 30 ton kyslíka. Stromy tiež zadržiavajú prach iné znečisťujúce plyny z priemyslu alebo dopravy. V miernych oblastiach ponúkajú lesy v závislosti od sezóny neustále sa meniacu krajinu. Farby, do ktorých sa odeje, pokoj, neznečistený vzduch a krajina sú dostatočnými dôvodmi na prilákanie turistov.
- Les ponúka rôzne obnoviteľné zdroje, ak sú využívané trvalo udržateľným spôsobom: huby, bobule, liečivé rastliny.

3. Čo sú dary, ktoré nám príroda ponúka?

Podporné, Regulačné, Produkčné a Kultúrne služby

V popredí: Dary, ktoré dostávame od lesa

Príroda funguje mimoriadne komplikovane a robí to už milióny rokov, s ľuďmi alebo bez nich. My ľudia sme súčasťou prírody a používame všetko, čo príroda produkuje, bez ohľadu na to, či si to uvedomujeme alebo nie. Jeden zo spôsobov ako popísať postup akým vo svojom živote berieme dary z prírody, je myslieť si o sebe, že sme užívateľmi služieb prírody. Myslite na všetko, čo z prírody používate v každom okamihu svojho života. Aj práve teraz. Hmatateľné veci, ktoré môžeme vnímať svojimi zmyslami: vidíme nábytok, rastliny mimo školy, svetlo, počujeme vtáky alebo pohyb listov, cítime jablká alebo vôňu rastlín, môžeme sa dotýkať oblečenia, zápisníkov - VŠETKY pochádzajú z prírody.

Tým, že nám tieto veci dáva príroda, robí nám láskavosť. V skutočnosti, veľa láskavostí. Čo urobíme, keď nám niekto urobí láskavosť? Ďakujeme mu a pokiaľ je to možné, pokúsime sa preňho niečo urobiť. Pokiaľ ide o prírodu, spoločne preskúmame spôsoby, akým sa jej môžeme poďakovať a niečo jej vrátiť. V skutočnosti to môže znamenať že musíme byť len opatrní, vedomí a zodpovední, aby sme nespôsobili škodu, pretože prirodzená nerovnováha nakoniec ovplyvní nás, ľudí.

Uvedomili ste si niekedy, že od prírody dostávame služby, bez ktorých by sme nemohli žiť? Čerstvý vzduch, očistený pomocou stromov, úrodná pôda, v ktorej pestujeme potraviny, relaxácia prechádzkou v parku atď. Príroda je systém, ktorý uvádza do pohybu milióny mechanizmov, ktoré umožňujú životu fungovať.

Ekosystémové služby

Pre nás ľudí je príroda podobná obrovskej „továrni“, ktorá nám poskytuje životne dôležité služby, nazývané „**ekosystémové služby**“.

Čo namiesto toho ponúkame prírode my?

Za tieto „služby“ trvalo ponúkané zadarmo, nás príroda namiesto žiada, aby sme ju nechali starať sa o svoje záležitosti. Ľudia bohužiaľ často narúšajú správne funkcie prírody a tieto služby, tak zásadné pre náš život, potom príroda nemôže poskytovať.

Čím lepšie porozumieme prírode a jej ekosystémovým službám, tým viac jej môžeme pomôcť fungovať a prosperovať.

Zdroje. Bibliografia. Webografia:

Ekologická výchova pre zelené školy. Príručka pre žiakov. WWF Rumunsko, Greeninitiative a British Council. 2017

4. Naši superhrdinovia s kožušinou a labkami

(C) Lukas Holasek – for OBWIC

Všeobecné informácie o veľkých šelmách, ich úloha v ekosystéme a prínos.

Podrobný opis troch veľkých šeliem - vzhľad, správanie, hrozby:

- medveď
- vlk
- rys

Šelma je organizmus, vo väčšine prípadov živočích, ktorý konzumuje mäso. Mäsožravý živočích, ktorý loví iné živočích, sa nazýva **predátor**; lovený živočích sa nazýva **korisť**.

Strava živočícha určuje jeho umiestnenie v trofickom reťazci (známy aj ako potravinový reťazec), sekvencii organizmov, ktoré poskytujú energiu a živiny iným organizmom. Každý potravinový reťazec obsahuje niekoľko trofických úrovní, ktoré popisujú úlohu organizmu v ekosystéme. Mäsožravce a všežravce sa nachádzajú na tretej trofickej úrovni. Všežravec, podobne ako človek, je organizmus, ktorý sa živí rastlinnou aj živočíšnou stravou.

Mnoho mäsožravcov získava svoju energiu a živiny konzumáciou bylinožravcov, všežravcov a iných mäsožravcov. Zvieratá, ktoré sa živia sekundárnymi konzumentmi, ako sú sovy, ktoré sa živia hlodavcami, sú známe ako terciárne konzumenty. Mäsožravce, ktoré nemajú prirodzených predátorov, sú známe ako vrcholné predátory; nachádzajú sa na vrchole potravinového reťazca.

Nie všetky mäsožravce sú predátory. Niektoré mäsožravce, známe ako nekrofágy, sa živia telami uhynutých zvierat. Medzi nekrofágy patria napríklad orly.

Mäsožravce sa líšia tvarom a veľkosťou, ale často majú podobné vlastnosti. Väčšina mäsožravcov má napríklad ostré zuby prispôbené na chytanie koristi a trhanie mäsa. Okrem toho, veľa mäsožravcov má relatívne veľký mozog. Mäsožravce majú jednu žalúdočnú komoru a jednoduchý tráviaci systém, na rozdiel od bylinožravcov, ktorí majú často viackomorový žalúdok a špecializovaný tráviaci systém.

Mäsožravce hrajú dôležitú úlohu pri udržiavaní rovnováhy ekosystémov. Predátori zabrahujú tomu, aby sa populácia dravých druhov stala príliš veľkou. Nekrofágy, ako napríklad orly, pomáhajú predchádzať šíreniu chorôb tým, že konzumujú pozostatky uhynutých zvierat.

Potravný reťazec ukazuje, čo sa živí čím. Trofická sieť predstavuje všetky trofické reťazce v ekosystéme. Každý organizmus v ekosystéme sa stavia na konkrétnu trofickú úroveň alebo pozíciu v potravnom reťazci alebo sieti. Producenti si vyrábajú vlastné potravné zdroje pomocou fotosyntézy alebo chemosyntézy a tvoria základ trofickej pyramídy. Primárni konzumenti, hlavne bylinožravce, sa nachádzajú na ďalšej úrovni. Za nimi nasledujú sekundárni a terciárni konzumenti, všežravce a predátori. Na vrchole systému sú superpredátori: živočíchy, ktoré okrem ľudí nemajú žiadnych iných predátorov. Tu sú naši najlepší priatelia, medveď, vlk a rys.

Pretože trofická sieť je predstaviteľom celej komunity, sa bude skladať z niekoľkých potravinových reťazcov, ktoré sú prepojené. Obvykle existuje niekoľko druhov predátorov, ktoré sa živia konkrétnym druhom koristi, a jeden druh predátora zvyčajne sa živí niekoľkými druhmi koristi. To isté platí pre vzťah medzi rastlinami a bylinožravcami.

Trofická sieť opisuje mnohé druhy a interakcie v rámci ekosystému. Mapovanie týchto interakcií nám môže ukázať, ako by sa mohol celý ekosystém rozpadnúť, ak sa stratí čo aj len jeden druh.

Veľké šelmy hrajú v životnom prostredí dôležitú úlohu. Sme len na začiatku zisťovania, aký pozitívny vplyv majú na životné prostredie. Medvede napríklad zohrávajú úlohu pri hnojení lesov, ťahaním zdochlín cez lesy a kladením výkalov na lesnú pôdu. Pretože medvede jedia ovocie a orechy, ich výkaly rozširujú semená. Každé semeno sa na začiatok položí na lesnú pôdu s malým „hnojivom“ aby mohlo začať rásť. Medvede tiež pomáhajú čistiť odumreté telá živočíchov a pomáhajú udržiavať rovnováhu populácií bylinožravcov, akými sú jelene.

Veľké šelmy sú, tiež dobrým indikátorovým druhom. Medvede, vlky a rysy potrebujú na prežitie rôzne biotopy a preto správa biotopov pre tieto druhy prospieva mnohým vrátane ľuďom. Ak je pôda dostatočne zdravá na to, aby uživila veľkú populáciu šeliem, potom je dostatočne zdravá aj na to, aby slúžila ľuďom.

Tieto symbolické druhy nás majú čo naučiť. Ako napríklad môže samica medveďa zastaviť svoj tráviaci a vylučovací systém v období, v ktorom zostáva v brlohu a napriek tomu porodiť a koiť svoje mláďatá? Obvykle, kosti cicavcov, ktoré sú dlhodobo neaktívne, strácajú vápnik a stávajú sa slabými- ako teda môžu medvede niekoľko mesiacov hibernovať a napriek tomu vychádzať z brlohu so silnými kosťami? Ľudia skúmajú medveďa, aby si prehĺbili znalosti vo všetkých oblastiach, od osteoporózy po choroby obličiek, zachovanie orgánov a dokonca aj cestovanie vesmírom na dlhé vzdialenosti.

Ľudia na celom svete boli v priebehu času fascinovaní medveďmi a vlkmi. Uchvátili ľudskú predstavivosť, ktorá začala vymýšľať mnoho mýtov, legiend a anekdot. Medvede sú súčasťou ľudovej kultúry v mnohých ohľadoch - od starovekých obradov cez mýty až po plyšové medvede.

Zdroje.
Bibliografia.
Webografia:

<https://bit.ly/3qwy4FX>

Medveď:

Dôležitosť. Prítomnosť medveďa = zdravá príroda

Hnedý ako lesná pôda a veľký ako „pohyblivá skala“ - medveď je prírodný prvok lesa ako každý strom, huba alebo vták. Nejde len o naše vnímanie - že les je „kompletný“, keď sú v ňom túlavé medvede - ale veda poukazuje na to isté: prítomnosť medveďa v lese dokazuje, že les je v dobrom zdravotnom stave. Medvede sú predátory na vrchole potravinového reťazca (potravinovej pyramídy), potrebujú rôzne prírodné zdroje potravy. potrebujú tiež veľké územie na pohyb. Keď je v lese veľa medveďov, znamená to, že je veľa potravy - takže les je bohatý a prosperuje.

Medveď hnedý bol v Európe veľmi rozšíreným druhom, situácia sa v posledných storočiach dramaticky zmenila a tento druh z mnohých krajín kontinentu **úplne zmizol**.

Podľa správy IUCN v súčasnosti v Európe žije takmer 14 000 medveďov hnedých (s výnimkou Ruska) (Akčný plán na ochranu medveďa hnedého v Európe, 1999). Z toho približne 6 000 žije v rumunských lesoch (2012), priemerná hustota je asi 8 medveďov/100 km².

Popis: Medveď hnedý žije pozdĺž celého karpatského oblúku, vo veľkých a hustých lesoch, pričom dáva prednosť tichým oblastiam, ktoré sú málo navštevované ľuďmi. Základné požiadavky na prežitie medveďa hnedého súvisia so zdrojmi potravy, miestami odpočinku a rozmnožovania, možnosťami rozptylu a taktiež existenciou priaznivých biotopov a koridorov, ktoré zaisťujú ich prepojenie.

Medveď má vynikajúci sluch, dokáže rozpoznať rozhovor ľudí už na zhruba 300 m a môže počuť spúšť fotoaparátu približne na 50 m.

(C) Lukas Holasek - for OBWIC

Čuch je však najcennejším „nástrojom“ medveďa. Čuch je základom obrany a útoku, je oknom komunikácie s okolitým svetom, viac ako zrak alebo sluch. Zdá sa, že medveď má medzi šelmami najviac rozvinutý čuch, ktorý mu slúži aj na hľadanie páru, prítomnosti ľudí, iných medveďov, mláďat a zdrojov potravy. Medveď je schopný detekovať stopy ľudskej prítomnosti viac ako 40 hodín po prechode.

Medvede sa živia bylinami alebo pukmi, hlavne na jar alebo začiatkom leta. V lete a začiatkom jesene, medvede jedia huby a ovocie (maliny, černice, čučoriedky, jablká, slivky a hrušky). Na konci jesene, ale aj v zime, medvede konzumujú žalude a bukvice. Hmyz, najmä blanokrídlovce (mravce, včely, osy), môže byť dôležitým zdrojom sezónnej potravy, a to vďaka bielkovinám, ktoré obsahuje.

Medvede, rovnako ako všetky cicavce si potrebujú udržiavať stálu telesnú teplotu. Kožušina je v zime veľmi dobrým izolátorom, a plní túto funkciu. Znížená schopnosť kožušiny odrážať slnko uľahčuje akumuláciu tepla zo slnka.

Na konci jesene, po nahromadení dostatočného množstva tukového tkaniva na zimný spánok, medvede zvyčajne vstupujú do brlohov. Hibernácia môže trvať 3 až 6 mesiacov. Brloh je vykopaný do zeme alebo je usporiadaný v prírodných dutinách, pod skalami.

Niektoré medvede môžu zostať aktívne po celý rok, ak nachádzajú dostatok potravy. Toto správanie je tiež podporované, ak sú lákané na umelé krmidlá. Doba spánku je priamo úmerná množstvu tuku nahromadeného na jeseň a nepriamo úmerná množstvu potravy dostupnej v zime.

Zimný spánok je vlastne adaptáciou na nedostatok jedla v tejto sezóne, prostredníctvom ktorej zvieratá využívajú svoju nahromadenú energiu vo forme tuku. Tento jav je možný vďaka tomu, že zvieratá zostávajú najpokojnejšie, pretože nadmerný pohyb by znamenal dodatočnú spotrebu energie.

Je dôležité vedieť, že ak v zime vyrušíme medveďa, spôsobíme mu, že stratí energiu, ktorú dokáže získať späť iba kŕmením.

Mlád'atá

Samica medveďa rodí prvé mlád'atá vo veku 4-6 rokov. Párenie prebieha každé 2 roky, od mája do júna. Gravidita trvá 6-8 týždňov a samička narodí 1 až 4 mlád'atá.

Mlád'atá sa rodia v brlohu počas hibernácie, v januári až februári. Toto je ďalšia stratégia na prispôsobenie druhu drsným životným podmienkam.

Ale vzhľadom na to, že dojčenie prebieha v čase, keď sa samica nemôže kŕmiť, príroda vybavila medvede ďalšou adaptačnou stratégiou: veľmi malou veľkosťou novorodencov. Novorodenci vážia iba 0,5 kg, ale rastú veľmi rýchlo a v dôsledku materského mlieka dokážu nabráť aj 70 g/deň.

Mlád'atá sa stávajú samostatnými v druhom roku života. Reprodukčný cyklus samice sa opakuje po osamostatnení mlád'at, teda zhruba po 2 rokoch.

Potom, čo ich matka opustí, sú mlád'atá vo veku 1,5-2 rokov donútené k samostatnosti. **Toto obdobie je pre ne najviac citlivé, pretože sú veľmi mladé a ich životná skúsenosť je veľmi nízka. Táto skutočnosť spôsobuje, že sa neraz vyberú do nebezpečných oblastí, ako sú ľudské usadlosti, salaše, skládky odpadu, kde sú často obeťami psov alebo dopravných nehôd.**

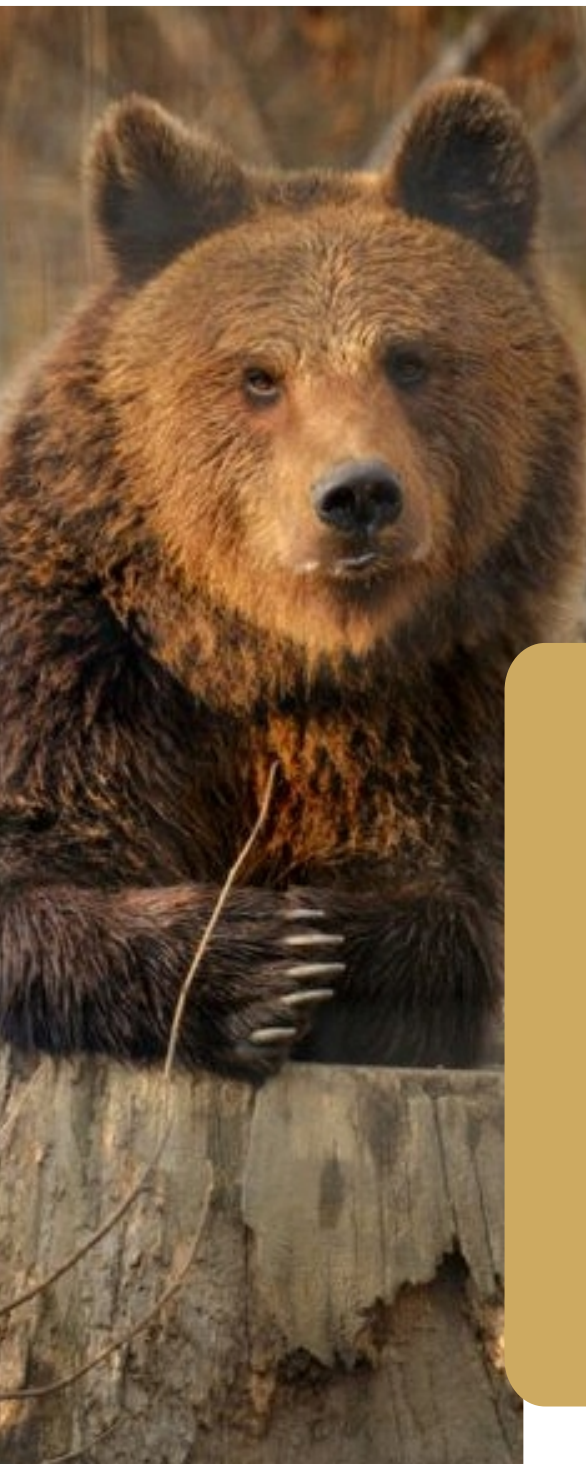
Riešenia. Sirotinec pre medvede

Každý rok sa v lesoch Rumunska stávajú desiatky medveďov sirotami. Sirotinec pre medvede, nachádzajúci sa v horách Hășmaș, vychováva mlád'atá prirodzeným spôsobom, s minimálnym ľudským zásahom. Po 2 rokoch začínajú medvede voľne chodiť v lese. Sú kŕmené sezónnou potravou pomocou dronov a musia nájsť svoju obživu v miestach, kde si postavia svoju vlastnú noru pre zimný spánok. Sirotinec funguje už 16 rokov, a úspešne zachránil viac ako 150 medveďov.

Mlád'atá vychádzajúce z ich brlohov: <https://bit.ly/3x6icwa>

Pre viac informácií navštívte: <https://bear-again.com/en/homepage-2/>

Ohrozenia: Zvýšený tlak na lesy, ktoré sú hlavnými biotopmi medveďa hnedého predstavujú hrozbu pre druh ale pre celú krajinu. Strata alebo fragmentácia biotopu v dôsledku vývoja dopravnej infraštruktúry, ako aj mestskej alebo vidieckej infraštruktúry (ako sú zjazdovky, rozvoj miest bez ohľadu na stratu biodiverzity) sú hlavnou hrozbou aj pre tento druh.

V dôsledku ľudských činností a sociálno-ekonomického rozvoja v regióne sú tieto biotopy čoraz viac ovplyvnené, buď zničené alebo roztrieštené.

Stopy: Medveď kráča takmer ako človek a našlapuje na celú labu. Využíva svoje labky na chôdzu, beh, šplhanie, plvanie, lov, kŕmenie, hĺbenie nôh aj obranu.

Labky sú takmer ploché s 5 prstami - zadné sú širšie ako tie vpred. Pazúry sú zakrivené, nezatahnutelné, kratšie na zadných labkách a dlhšie na predných.

Ak sa stretnete s medveďom...

Medveď útočí na človeka len vtedy, keď považuje útok za jediný možný únik z neznámej situácie, ktorá mu spôsobuje strach. To je najmä vtedy, keď sú na blízku jeho mladatá, alebo keď je stretnutie s človekom také nečakané, že sa nedalo predvídať. Alebo aj veľmi zriedkavo ak si chráni svoju korisť.

Ak vidíme medveďa, a aj on nás videl, musíme ihneď odísť, pokojne, aby sme ukázali medveďovi, že nemáme v úmysle zaútočiť na neho alebo na jeho mladatá, alebo vziať mu korisť. Zvyčajne sa medveď pokúša robiť to isté. Ak sa z akéhokoľvek dôvodu, zdá, že medveď ide za nami, odporúča sa nechať niečo na zemi (bundu, batoh). Zviera bude oňuchávať objekt a to nám získa čas na únik.

Zdroje. Bibliografia. Webografia:

Príručka pre interpretáciu ekoturistiky, Maramures, Projekt Zelené srdce Karpát, WWF Belgicko

Vlk:

Zoznámte sa s vlkom

Vlk dravý (*Canis lupus*) patrí do rodiny Canidae, spolu so psom, líškou, šakalom a psíkom medvedíkovitým.

Rozšírenie: Kanada, Aljaška, Východná Európa, Škandinávsky polostrov, Rusko, Blízky východ, Stredná Ázia a Sibír, ale jeho hustota je v týchto oblastiach vo všeobecnosti nízka.

Fyzický vzhľad, potrava, správanie: Je to robustné zviera, s dĺžkou teba cca 1,5 m bez chvosta, ktorý dosahuje až 0,8 m. Hmotnosť je zvyčajne variabilná, zvyčajne medzi 30 a 50 kg, ale v niektorých prípadoch presiahne aj 70 kg.

Srst' má hnedo-šedú farbu s viacerými variáciami. V skutočnosti sa skladá z dvoch typov srsti: jednou je veľmi hustá podsada v blízkosti kože, ktorá je žltkasto-sivá a druhou je dlhšia ochranná vrstva tvorená dlhými chlpmi s čiernymi hrotmi. V jesennom prechodnom období najmä v miernych oblastiach, má vlk aj letný "kabát", ktorý je farebne tmavší, a aj zimný – svetlejší, ktorý mu pomáha maskovať sa v snehu pri love koristi.

Vlk je zviera digitigrádný živočích, našliapuje iba na prsty na nohách a má pazúry, ktoré sa nezaťahuje - na rozdiel od rýsa - takže ich je možné dobre vidieť na stopách, ktoré zostali na mäkkej zemi alebo na snehu.

Potrava a chrup sú typické pre mäsožravého živočícha. Aj keď je v prípade potreby všežravec, dokáže prežiť aj na ovocí alebo zelenine, dokonca môže zjesť aj stromovú kôru. Vlk má však najradšej mäso. Chová sa ako lovec aj ako nekrofág, a je dôležitým prvkom pri udržiavaní prirodzenej rovnováhy lesa.

Párenie prebieha vo februári až marci, po ktorom pár vlkov zostane spolu, aby vychoval mláďatá. Potom sa vlci vrátane mláďat zhromaždia do svoriek, ktoré sa najmä v ťažkých zimách môžu navzájom spájať. Po gravidite 62 - 63 dní vlčica porodí 4-6 mláďat, ktoré sú slepé približne 2 týždne a dojčia ich 6 týždňov.

Vlk potrebuje veľké územie cca 2400-2500 hektárov, desaťkrát viac ako medveď.

Párenie a rozmnožovanie: Koncom jari sa správanie vlkov v svorke mení. Migrácia na celom území je nahradená krátkymi lovmi, ktoré majú počiatkový bod - tábor. Výber tohto miesta je výsadou gravidnej samice. Obvykle je to samica najvyššej hodnoty, ktorá tvorí pár s alfa samcom vo svorke (u vlkov pár zvyčajne zostáva spolu až do smrti). Po siedmich týždňoch gravidity (62 - 63 dní), sa narodí od 3 do 10-13 bezmocných mláďát; mláďatá sa narodia slepé a začnú otvárať oči za 12-14 dní. Kŕmi ich matka, ako aj ďalšie vlčice. Po dvoch alebo troch mesiacoch sú mláďatá už vo svorke. Už nepotrebujú brloh, ale zostávajú s rodičmi ešte mnoho rokov. **Vlky žijú až 15 rokov.**

Zvuky: Dospelé vlky spravidla vyjú v rôznych tónoch, ale aj krátko štekajú, rovnako ako psy, keď sú chytené, alebo vydávajú krátky poplašný signál. Tiež štekajú pri boji alebo keď sú zranení. Malé mláďatá kňučia. Samce, obzvlášť staré, zvyčajne vyjú hrubým a hlbokým tónom, samice a mláďatá kričia tenšími a plačlivejšími tónmi.

Stopy: Tvar vlčej labky je veľmi podobný tvaru laby veľkého psa, len je dlhší. Celkový tvar je eliptický a vankúšik stredného prsta je vytlačený dopredu. Stredné prsty sú na odtlačkom bližšie k sebe, pričom na stope sú viditeľné pazúry, ktoré sú uprostred navzájom bližšie než u psa. Aj keď je vlkov viac, synchronizujú si rytmus a tempo. Z tohto dôvodu je počet vlkov v svorke identifikovaný podľa ich stôp iba pri prechode cez prekážky, keď sa spravidla rozptýľujú.

Iné zvyky: Má výlučne nočnú aktivitu. Dokazuje, že je voči človeku veľmi opatrný, na človeka zaútočí, iba ak nemá inú možnosť ako sa mu vyhnúť (keď je chytený, v uzavretom priestore, alebo v takej blízkosti, že už nemôže ustúpiť atď).

Lov: Rovnako ako v prípade medveďa je vlk chránený medzinárodnými dohovormi, zachovanie tohto druhu je prioritou v EÚ. Aj v Rumunsku je chráneným druhom; loviť sa však môže za podmienok stanovených ústredným orgánom verejnej moci zodpovedným za ochranu životného prostredia (v prípade poškodenia, zranenia osôb).

Zdroje. Bibliografia. Webografia:
<https://en.wikipedia.org/wiki/Wolf>

Rys:

Pojem rys zahŕňa štyri druhy stredne veľkých divých mačiek. Všetky sú považované za súčasť rodu *Lynx*, ale niektoré sú klasifikované aj ako súčasť rodu *Felis*, do ktorého patria mačka divá a mačka domáca. Zo všetkých štyroch druhov rysov bol na Červenom zozname IUCN vyhodnotený iba rys iberský (*L. pardinus*) ako kriticky ohrozený druh. Ostatné druhy, napriek tomu, že boli nekontrolovane lovené v 19. a 20. storočí, zostávajú celosvetovo mimo akéhokoľvek ohrozenia vyhynutím. V niektorých krajinách sú však stále ohrozené.

Aréal a stav ochrany: Rys ostrovid (Európa, Ázia), rys červený (USA, Kanada, Mexiko) a rys kanadský (USA, Kanada, Aljaška) sú druhy s dostatočne veľkou populáciou na zabezpečenie prežitia druhu v celosvetovom meradle. Rys iberský je na pokraji vyhynutia, pretože v Španielsku už žije iba 84-143 exemplárov tohto druhu. A jeho výskyt v Portugalsku je neistý.

Rys ostrovid žije sám, pričom samčie a samičie rajóny sa prekrývajú. Oblasť, ktorú potrebujú pre život, sa pohybuje od 50 do 400 km², pričom samce zaberať väčšie územia. Aréal, v ktorom žijú si značujú čerstvými stopami moču, čo má za následok odpudzovanie ďalších jedincov rovnakého druhu v období párenia.

Rys v súčasnosti žije v 23 európskych krajinách. Celkový odhadovaný počet rysov ostrovidov je asi 9 000 jedincov. V Európe existujú regióny, z ktorých rys nikdy nevymizol a ktorých počet je konštantný (napríklad Škandinávsky polostrov, Karpaty a Balkán), no sú krajiny, kde rys zmizol z prírody, napr. Nemecko, Rakúsko, Francúzsko, Taliansko a Švajčiarsko a v ktorých bola aj snaha o jeho reintrodukcii pomocou rôznych projektov. Medzitým sa v dôsledku ochranných opatrení rys navrátil zo susedných, napríklad do Lotyšska, Bulharska a Maďarska.

Fyzické vlastnosti/vzhľad: Osamelý živočích, rys ostrovid dosahuje približne veľkosť psa. Má dĺžku 70 až 150 cm a relatívne krátky chvost 5-25 cm. Vrch chvosta u všetkých druhov je zvyčajne čierny a na končekoch uší sú chumáče čiernych chlpcov, ktoré odlišujú rysa od ostatných mačkovitých šeliem. Farba srsti je rozmanitá a v závislosti od druhu a klimatických podmienok môže byť v odtieňoch od hnedej po béžovú alebo dokonca bielu. Všetky rysy majú tiež bielu srst na hrudi, bruchu a nohách. Maximálne uvádzané hmotnosti sú medzi 50 kg a 58 kg, ale hmotnosť zástupcu akéhokoľvek druhu rysa zvyčajne nepresahuje 30 kg. Rovnako ako všetky ostatné mačky, aj rys má ostré, zaťahovacie pazúry, ktoré dosahujú dĺžku 4-6 cm. Dožije sa približne 20 rokov.

Najväčším druhom rýsa je rys ostrovid dlhý asi 80-150 cm dlhé a vážiaci 18-30 kg. Ďalším je rys iberský s 85-120 cm a 13-25 kg a nasledujú dva americké druhy, ktoré majú rovnakú dĺžku (70-120 cm) a hmotnosť (9-15 kg).

Rys má dĺžku tela 80-100 cm (zriedka dosahuje 130 cm). Chvost je dlhý iba 11-26 cm. Výška je 60 cm a hmotnosť je asi 25 kg. Jeho srst' je hustá a jemná a farba sa líši v závislosti od veku, ročného obdobia a jednotlivca. Obvykle je oranžovo-hnedá s mnohými škvrnami. Srst' však môže byť na hlave tmavošedá až čierna, na bruchu zas belavá. Rys je nočný živočích, jeho zrak je veľmi dobrý aj v tme. Pri behu rys sťahuje pazúry, takže v odtlačkoch stôp nie je vidno stopy po pazúroch. Ich normálna chôdza je krokom. Rovnako ako vlci zadné labky pokladajú za predné labky. Samice si vychovávajú svoje mláďatá samé. Mláďatá opúšťajú rajón vo veku 10-12 mesiacov.

Správanie a korisť: Rys je živočích, ktorý loví čakaním na korisť. Je špecializovaný na sledovanie a na chytanie koristi využíva krátky šprint. Rys je rýchly a tichý, čo mu pomáha nečakane zaútočiť. Z pevného bodu môže rys vyskočiť až do 4-6 m v ľubovoľnom smere. V Európe sa rys živí hlavne stredne veľkými voľne žijúcimi živočíchmi, ako sú jelene, čierne kozy. Korisťou im však môžu byť malé cicavce a vtáky. Rysy môžu počuť myš až na 60 metrov.

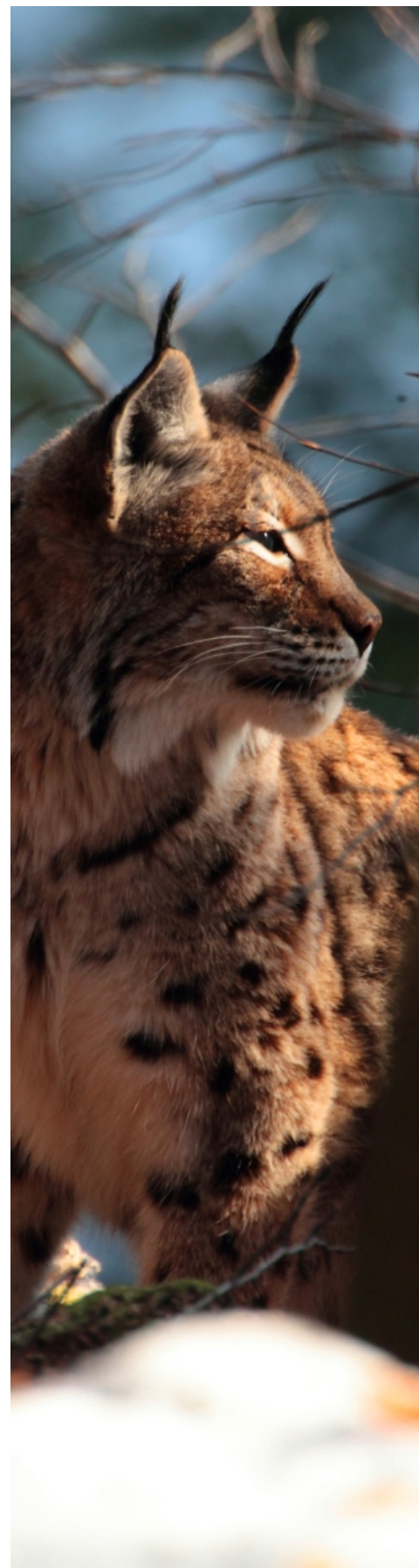
Párenie: Všetky druhy rysov sa pária skoro na jar, v marci a apríli. Pretože sú to samotárske zvieratá, párenie sa neuskutočňuje každý rok. Estrálny cyklus u samice trvá 10-15 dní, a gravidita 65-90 dní, v závislosti od druhu. Potom sa narodí 2-4 mláďatá, ktoré sú dva týždne slepé. Dojčenie trvá relatívne dlho, až šesť mesiacov. Mláďatá sa oddelia od matky, keď majú dva roky, aby sa pripravili na prvé párenie. Je veľmi ťažké pozorovať párové návyky rysov a to z rôznych dôvodov. Najmä ich vzácnosti, tiež vplyvom intenzívneho lovu a kvôli veľkosti oblastí, v ktorých žijú.

Stopy: Stopa rýsa má podobný tvar ako stopa mačky, ale je oveľa väčšia. Jej tvar si nemožno pomýliť s inou stopou, ak je vytlačená jasne, pretože vankúšiky charakteristické pre mačky sú eliptické, bez znakov po pazúroch. Na čerstvom snehu by sa dala pomýliť so stopou vlka alebo psa, avšak na rozdiel od nich rys otláča aj „päťu“, vlastne spodnú časť chodidla. Navyše, jeho stopová dráha je usporiadaná v miernom cikcaku.

Biotop: Uprednostňuje veľké a pokojné lesy nachádzajúce sa vo vysokých nadmorských výškach. Ale vystupuje aj do vyšších oblastí. Spravidla je verný miestu, kde žije, ale pri nedostatku jedla absolvuje relatívne dlhé cesty až 40-50 km.

Lov: Rovnako ako v prípade medveďa, rys je chránený medzinárodnými dohovormi, ochrana tohto druhu je v EÚ prioritou a v Rumunsku je tiež chráneným druhom; môže sa však loviť za podmienok stanovených ústredným orgánom verejnej moci zodpovedným za ochranu životného prostredia (v prípade poškodenia, zranenia človeka).

Zdroje. Bibliografia. Webografia:
[https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C3%A2s_\(animal\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C3%A2s_(animal))

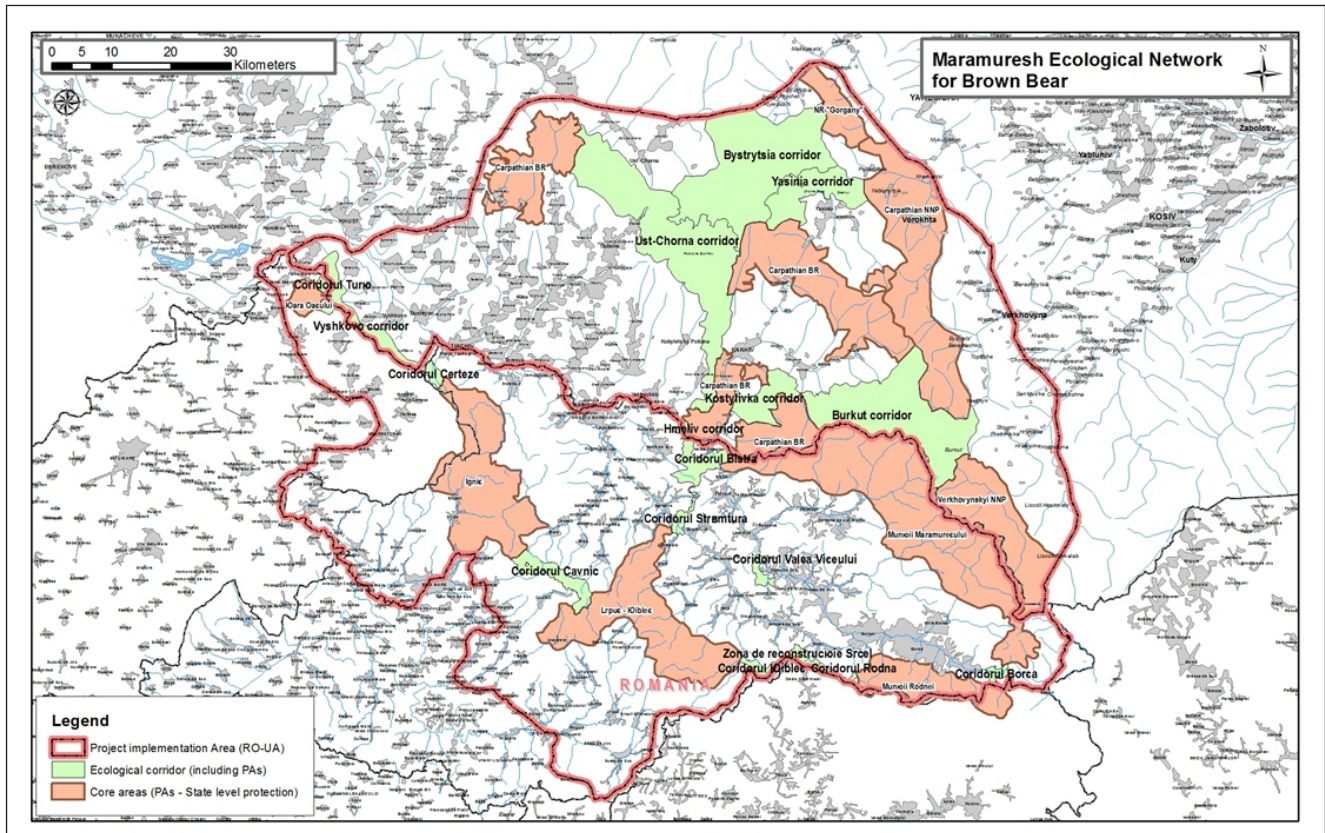
5. Ekologická konektivita

Cezhraničná sieť rumunsko-ukrajinských ekologických koridorov

Sieť ekologických koridorov v regióne Maramureș by mala byť uceleným **systemom prírodných alebo poloprírodných prvkov krajiny**, navrhnutých s cieľom zachovať alebo obnoviť jej ekologické funkcie ako prostriedok ochrany **voľne žijúcich živočíchov**, pričom má **poskytovať primerané príležitosti na trvalo udržateľné využívanie prírodných zdrojov**.

Proces navrhovania siete ekologických koridorov v oblasti Maramureș Rumunsko-Ukrajina bolo založené na ekologických požiadavkách druhu medveďa a na priaznivých biotopoch v danej oblasti. Medveď, ako zastrešujúci druh, je vďaka svojej polohe na vrchole trofickej pyramídy a rozsiahlym biotopom, ktoré potrebuje, tzv. dáždnikovým druhom pri vytváraní regionálnych ekologických sietí, pretože ochrana životaschopných populácií medveďov zabezpečí ochranu aj iných druhov.

Map network of RO-UA corridors

Zdroj: Projekt Otvorené hranice pre medvede medzi rumunskými a ukrajinskými Karpatmi, ENPI HUSKROUA 2007-2013

Kategórie ekologických koridorov (Maanen et al.):

- **Centrálna oblasť rozšírenia:** rozsiahle oblasti prirodzeného alebo poloprirodzeného biotopu, ktoré spĺňajú požiadavky na trvalý pobyt dáždnikových druhov. Pre veľké šelmy pozostáva hlavne z lesov. Centrálna oblasť nesmie byť menšia ako 300 kilometrov štvorcových.
- **Nášlapné kamene (Stepping stones):** skupina menších území tvorených priaznivým biotopom, ktoré jednotlivci využívajú počas pohybu na úkryt, kŕmenie a odpočinok.
- **Ekologické koridory:** krajinné štruktúry rôznych veľkostí, tvarov a vegetačného zloženia, ktoré sa navzájom spájajú medzi centrálnymi oblasťami a umožňujú pohyb a migráciu druhov medzi nimi. Šírka koridoru nesmie byť menšia ako 500 m.
- **Kritické oblasti konektivity, tzv. hrdlá (bottle-necks):** časti koridorov s výrazným obmedzením priepustnosti krajiny pre cieľové druhy v dôsledku koncentrácie rôznych typov bariér (napr. ploty, orná pôda, diaľnica atď.)

Ekologické koridory v regióne Maramureș, Rumunsko

V rumunskom regióne Maramureș bolo identifikovaných 11 kritických ekologických koridorov. Najzraniteľnejšou oblasťou, kde je riziko zablokovania týchto koridorov, je oblasť Căvnic, kde sa rozširuje turistická infraštruktúra.

Nr. / Critical ecological corridors / Area (hectar)

- 1 Barsana - 114,7
- 2 Bistra 1 - 261,1
- 3 Bistra 2 - 241,1
- 4 Borsa - 316,0
- 5 Căvnic 1 - 432,7
- 6 Căvnic 2 - 455,2
- 7 Certeze - 394,3
- 8 Sacel - 103,1
- 9 Stramtura - 405,8
- 10 Valea Vișeuului 1 - 211,7
- 11 Valea Vișeuului 2 - 150,6

Celkom 3.086,1

Je nevyhnutné, aby boli tieto kritické koridory zaistené a zahrnuté do plánov regionálneho rozvoja, aby sa zabránilo fragmentácii koridorov v dôsledku potenciálnych ekonomických investícií s veľkým negatívnym vplyvom na biodiverzitu.

Tlak alebo Hrozba?

Tlak je akcia alebo jav, ktorý má negatívny vplyv v posledných rokoch, zvyčajne 5 rokov.

Hrozba je akcia alebo jav, ktorý bude pokračovať alebo sa môže vyskytnúť v budúcnosti aj s potenciálnymi negatívnymi účinkami v nasledujúcich rokoch. Source: IUCN

Ohrozenia voľne žijúcich živočíchov, konkrétne veľkých šeliem

- 🐾 **Strata biotopov a fragmentácia kvôli rozvoju infraštruktúry** (cesty, lyžiarske strediská)
- 🐾 **Neexistujú žiadne ekologické prepojenia** (migračné koridory) v oblasti; koridory musia byť začlenené do existujúceho územného plánovania.
- 🐾 **Narušenia:** napríklad tlak lesných aktivít v kritických oblastiach (ktoré postihujú brlohy), terénne voľnočasové aktivity, tlak ľudí zbierajúcich huby, lesné plody, vedľajšie produkty lesného hospodárstva, zlé nakladanie s odpadom.
- 🐾 **Nelegálny lov** (pytliactvo)
- 🐾 **Nedostatok riadiacich kapacít a podpory zo strany úradov**
- 🐾 **Nedostatok koordinovaného prístupu a ochranných opatrení**
- 🐾 **Miestni ľudia a vlády si neuvedomujú dôležitosť ochrany biodiverzity** a úlohu veľkých šeliem v prírodných ekosystémoch.

Druhy bariér, ktoré narúšajú ekologické koridory:

- 🐾 pozemné (napr. cestná a železničná infraštruktúra, turistický komplex, lyžiarske stredisko atď.)
- 🐾 vodné (malé vodné elektrárne, stupne, priehrady, nádrže atď.)
- 🐾 letecké: niektoré z najbežnejších prekážok pre vtácie druhy sú veterné elektrárne, nadzemné elektrické vedenia a vysoké budovy. V dôsledku kolízie s týmito prvkami infraštruktúry každoročne uhynú tisíce vtákov a netopierov.

Čo môžeme urobiť?

- 🐾 vykonávať štúdie, výskumy, zhromažďovať dostatočné a relevantné údaje o vhodnosti biotopov, rozšírení a koridoroch veľkých šeliem na zabezpečenie ich dlhodobého prežitia a ochrany;
- 🐾 oficiálne označenie ekologických koridorov;
- 🐾 vypracovanie investičných plánov a získaní finančných prostriedkov na správny manažment veľkých šeliem čím sa predíde konfliktom s voľne žijúcimi živočíchmi;
- 🐾 vývoj a implementácia integrovaných a harmonizovaných nástrojov v cezhraničnej oblasti na riadenie prírodných zdrojov s cieľom prispieť k ochrane koridorov a trvalo udržateľnému rozvoju komunit;
- 🐾 zvyšovať povedomie o nutnosti udržiavať zdravé ekosystémy a súvisiace služby, od ktorých sú miestne komunity závislé;
- 🐾 rozvíjať a integrovať opatrenia do dokumentov územného plánovania a vyšších strategických dokumentov.

Riadiace opatrenia na ochranu ekologických koridorov:

- 🐾 V ekologických koridoroch by nemala byť plánovaná žiadna obytná plocha
- 🐾 Žiadna zmena vo využívaní pôdy
- 🐾 Žiadne ploty
- 🐾 Žiadne kontajnerové stojiská
- 🐾 Výstražné značky pre vodičov signalizujúce prechod voľne žijúcej zveri
- 🐾 Zvodidlá by mali umožniť zvieratám ľahko a rýchlo zísť z cesty
- 🐾 V rámci koridoru by mala byť vyčlenená nepoľovná zóna
- 🐾 Divé psy je potrebné eliminovať
- 🐾 Výstavba zelenej infraštruktúry (priechodov pre voľne žijúce živočíchy alebo ekoduktov)

Zdroje. Bibliografia. Webografia:

Stanciu E., Florescu F. 2009. „Chránené oblasti v Rumunsku. Úvodné pojmy“ Vydavateľstvo Green Steps, Brašov
Materiály súvisiace s projektom „Otvorené hranice pre medvede v Karpatoch“, 2012-2014

6. Starostlivosť o našu prírodu: ochrana a zachovanie prírody

Opatrenia na ochranu prírody a zachovanie prírody v Rumunsku a v Ukrajine

TÉMA: Ochranné opatrenia pre veľké šelmy

Ochrana prírody alebo zachovanie prírody?

Zachovávanie prírody zahŕňa predovšetkým opatrenia na zachovanie čo najprirodzenejších druhov a ekosystémov, na ich ochranu pred účinkami ľudských činností, ktoré často vedie k obmedzovaniu ľudských aktivít;

Ochrana prírody označuje komplexnejší a dynamickejší prístup: môže to znamenať zachovanie vzácných druhov a biotopov čo najprirodzenejšie bez zasahovania do prírodných procesov, ale tiež umožňuje aktívne intervencie na udržanie prirodzených hodnôt alebo dokonca vyžaduje aktívny manažment zdrojov, najmä v prípade „sekundárnych“ ekosystémov, ktoré v priebehu storočí vyplynuli z ľudskej činnosti. (Stanciu a Florescu 2009).

Chránená prírodná oblasť je „jasne definovaná geografická oblasť, uznávaná, určená a spravovaná na základe právnych aktov alebo iných účinných prostriedkov, s cieľom dosiahnuť dlhodobú ochranu prírody, ako aj environmentálnych služieb a s nimi spojených kultúrnych hodnôt“ podľa definície Medzinárodnej únie na ochranu prírody (IUCN) z 2008. (1. Stanciu E., Florescu F. 2009. „Chránené oblasti v Rumunsku. Úvodné pojmy“ Vydavateľstvo Green Steps, Braşov).

Chránené prírodné oblasti sú nevyhnutné pre zachovanie prírodného a kultúrneho kapitálu, pretože zahŕňajú najreprezentatívnejšie a najvýznamnejšie oblasti z hľadiska biodiverzity a súvisiacich prírodných a kultúrnych hodnôt. Chránené oblasti môžu predovšetkým hostiť rastlinné a živočíšne druhy, ktoré je potrebné chrániť, pretože sú z ekologického a vedeckého hľadiska dôležité. Na ich ochranu zaradila IUCN druhy podľa stupňa ohrozenia (hrozby vyhynutia). Príklady druhov z Rumunska a Ukrajiny klasifikovaných podľa IUCN, ako aj klasifikačné kritériá, možno vidieť nižšie:

Klasifikácia druhov IUCN podľa stupňa ohrozenia

VYHYNUTÝ (EX) Druh je považovaný za vyhynutý keď neexistujú nijaké odôvodnené pochybnosti, že posledný exemplár uhynul. Príklad: tur divý alebo pratur (*Bos primigenius*).

VYHYNUTÝ V PRÍRODE (EW) Za vyhynutý vo voľnej prírode je druh považovaný vtedy, ak je známe, že prežíva iba v umelých chovoch, v zajatí alebo ako populácia (alebo naturalizovaná populácia) ktorá sa nachádza mimo pôvodného areálu rozšírenia. Príklad: zubor lesný (*Bison bonasus*).

KRITICKY OHROZENÝ (CR) Druh je považovaný za kriticky ohrozený, ak najlepšie dostupné údaje naznačujú, že podľa určitých kritérií IUCN bude vo voľnej prírode čeliť extrémne vysokému riziku vyhynutia. Príklad: norok európsky (*Mustela lutreola*).

SILNE OHROZENÝ (EN) Druh je považovaný za silne ohrozený, ak najlepšie dostupné údaje naznačujú, že podľa určitých kritérií IUCN, bude vo voľnej prírode čeliť vysokému riziku vyhynutia. Príklad: hlaváčka podunajská, (*Hucho hucho*).

ZRANITEĽNÝ (VU) Druh je považovaný za zraniteľný, keď čelí vysokému riziku vyhynutia vo voľnej prírode (podľa kritérií IUCN). Príklad: fuzáč alpský (*Rosalia alpina*).

TAKMER OHROZENÝ (NT) Druh je takmer ohrozený, keď bol vyhodnotený podľa kritérií, ale teraz sa nekvalifikuje ako kriticky ohrozený, ani ako silne ohrozený, ani ako zraniteľný teraz, ale budúcnosti mu to hrozí. Príklad: korytnačka močiarna, (*Emys orbicularis*).

MENEJ DOTKNUTÝ (LC) Druh s nízkou pravdepodobnosťou vyhynutia, keď bol vyhodnotený podľa kritérií, ale teraz sa nekvalifikuje ako kriticky ohrozený, ani ako silne ohrozený, ani ako zraniteľný, ani takmer ohrozený. Patria sem rozšírené a hojné druhy. Príklad: d'ateľ bieločrťý (*Dendrocopos leucotos*).

NEDOSTATOČNÉ ÚDAJE (DD) Druh je klasifikovaný ako druh s nedostatočnými údajmi vtedy, ak neexistujú adekvátne informácie na priame alebo nepriame posúdenie rizika vyhynutia na základe distribúcie a/alebo stavu populácie. Druh v tejto kategórii je možné dobre študovať a jeho biológia je dobre známa, ale chýbajú adekvátne údaje o početnosti a/alebo distribúcii. Príklad: rak kamenáč (*Austropotamobius torrentium*).

NEHODNOTENÉ (NE) Druh je uvedený ako nehodnotený vedy, keď ešte nebol vyhodnotený podľa kritérií. Tieto druhy neboli zaradené ani hodnotené IUCN.

Európska sieť "Natura 2000", vytvorená na ochranu biotopov a druhov, na ktoré sa vzťahujú smernice EÚ je sieťou chránených prírodných alebo poloprírodných oblastí s úlohou zastaviť úpadok biodiverzity prostredníctvom dlhodobej ochrany ohrozených druhov (rastlín a živočíchov) a biotopov európskeho významu.

Účel siete „Natura 2000“ je:

- (1) ochrana biodiverzity európskeho kontinentu a
- (2) podpora hospodárskych aktivít prospešných pre ochranu biodiverzity.

Hlavným cieľom siete „Natura 2000“ je identifikácia, údržba a obnova oblastí na ochranu voľne žijúcich druhov rastlín a živočíchov, ako aj koridorov, ktoré ich spájajú.

Sieť „Natura 2000“ bola vytvorená Smernicami Európskej únie: „Smernica 92/43/EHS o biotopoch“ a „Smernica o vtákoch“, ktoré sú integrované do vnútroštátneho práva RO Vládnym Núdzovým Nariadením č. 236/2000, ktorým je schválený a doplnený zákon č. 345/2006.

Dobre vedieť: Sieť lokalít Natura 2000 nezakazuje rozvoj ekonomických aktivít. Koncepcia vytvorenia siete Natura 2000 podporuje všetky hospodárske činnosti vykonávané na základe zásad trvalo udržateľného rozvoja, ktoré neovplyvňujú druhy a biotopy v záujme spoločnosti. Pokiaľ nie sú dotknuté druhy a biotopy, pre ktoré bola lokalita vyhlásená, neexistujú žiadne obmedzenia činnosti; okrem toho existujú na úrovni členských štátov odporúčania a podpora pre: používanie najlepších poľnohospodárskych postupov; používanie ekologických postupov vo všeobecnosti; praktizovanie ekoturizmu a pod.

Ochrana prioritných druhov a biotopov môže byť zlučiteľná s trvalo udržateľným manažmentom prírodných zdrojov, akými sú lesné hospodárstvo, cestovný ruch, poľovníctvo a rybolov atď., čím sa poskytnú ďalšie príležitosti pre miestny trvalo udržateľný rozvoj (rekreácia, propagácia/marketing prírodných produktov z danej oblasti atď.).

Sieť Emerald (podobná sieť Natura 2000) je to ekologická sieť tvorená oblasťami osobitného záujmu na ochranu. Implementáciu siete zahájila Rada Európy ako súčasť svojej práce podľa Bernského dohovoru prijatím odporúčania č. 16 (1989) Stáleho výboru Bernského dohovoru. Bernský dohovor alebo Dohovor o ochrane európskych voľne žijúcich živočíchov a prírodných biotopov je prvou medzinárodnou zmluvou, ktorá má chrániť druhy aj biotopy a spájať krajiny, aby sa rozhodli, ako budú konať v oblasti ochrany prírody (1979).

Tento cieľ predstavuje dlhodobé prežitie druhov a biotopov podľa Bernského dohovoru, ktoré si vyžadujú osobitné ochranné opatrenia. Tieto biotopy a druhy sú uvedené v Uznesení č. 4 (1996) a Uznesení č. 6 (1998) Stáleho výboru Bernského dohovoru. Hneď ako budú navrhované oblasti oficiálne prijaté ako lokality siete Emerald, musia byť označené a spravované na národnej úrovni. Národné opatrenia o určení a riadení sú rozhodnuté a implementované tak, aby prispievali k hlavnému cieľu siete, a ich účinnosť sa bude pravidelne monitorovať. Od 6. decembra 2019 Ukrajina oficiálne prijala na svojom území lokality Emerald.

V Rumunsku, chránené oblasti pokrývajú viac ako 20% povrchu krajiny. Aby sa zaistili špeciálne opatrenia na ochranu a zachovanie prírodného dedičstva, chránené územia pokrývajú viac ako 20% povrchu krajiny; chránené prírodné oblasti u nás sú rozlíšené do nasledujúcich štyroch typov:

A. národného záujmu: vedecké rezervácie, národné parky, prírodné pamiatky, prírodné rezervácie, prírodné parky.

B. medzinárodného záujmu: prírodné lokality univerzálneho prírodného dedičstva, geoparky, mokrade medzinárodného významu, biosférické rezervácie.

C. komunitného záujmu alebo lokality „Natura 2000“: lokality európskeho významu, špeciálne chránené oblasti, špeciálne chránené oblasti avifauny.

D. regionálneho alebo miestneho záujmu: zriadené iba vo verejnej /súkromnej oblasti administratívno - územných celkov.

V niektorých prípadoch dochádza k geografickému prekryvaniu medzi chránenými územiami národného záujmu (kategória A) a Natura 2000 (kategória C).

V Rumunsku, sú lokality Natura 2000 dobre zastúpené, s rozlohou 22,68% z celkovej rozlohy krajiny. Hlavným právnym aktom, ktorý zabezpečuje ochranu a zachovanie chránených území v Rumunsku, je Nariadenie Vlády č. 57 z roku 2007.

Národné a prírodné parky v Rumunsku

Významný rozdiel medzi týmito dvoma formami chránených území je zrejmý z účelov, na ktoré boli zriadené. Účelom národných parkov je ochrana a zachovanie ekosystémov, reprezentatívnych vzoriek národnej biogeografickej oblasti. V prípade prírodných parkov sa ochrana a zachovanie týka súborov krajín, v ktorých interakcia ľudských činností s prírodou v priebehu času vytvorila osobitnú oblasť s významnou krajinou a/alebo kultúrnou hodnotou. V oboch prípadoch sú povolené iba tradičné činnosti, ktoré vykonávajú iba komunity v príslušných oblastiach a ktoré sú regulované plánmi riadenia.

V Rumunsku bolo doteraz určených 13 národných parkov na ploche 316 000 ha a 16 prírodných parkov na ploche 562 183 ha.

V regióne Maramureș:

1 národný park: Národný Park Rodnei

1 prírodný park: Prírodný Park Pohorie Maramureșului;

13 lokalít Natura 2000, ktoré sú územiami európskeho významu: ROSCI0264 Údolie Iza a Vrch Solovan na hranici s Ukrajinou;

5 lokalít Natura 2000, ktoré sú chránenými vtáčími územiami: ROSPA0143 Horná Tisa, na hranici s Ukrajinou.

TÉMA:

Ochranné opatrenia pre veľké šelmy

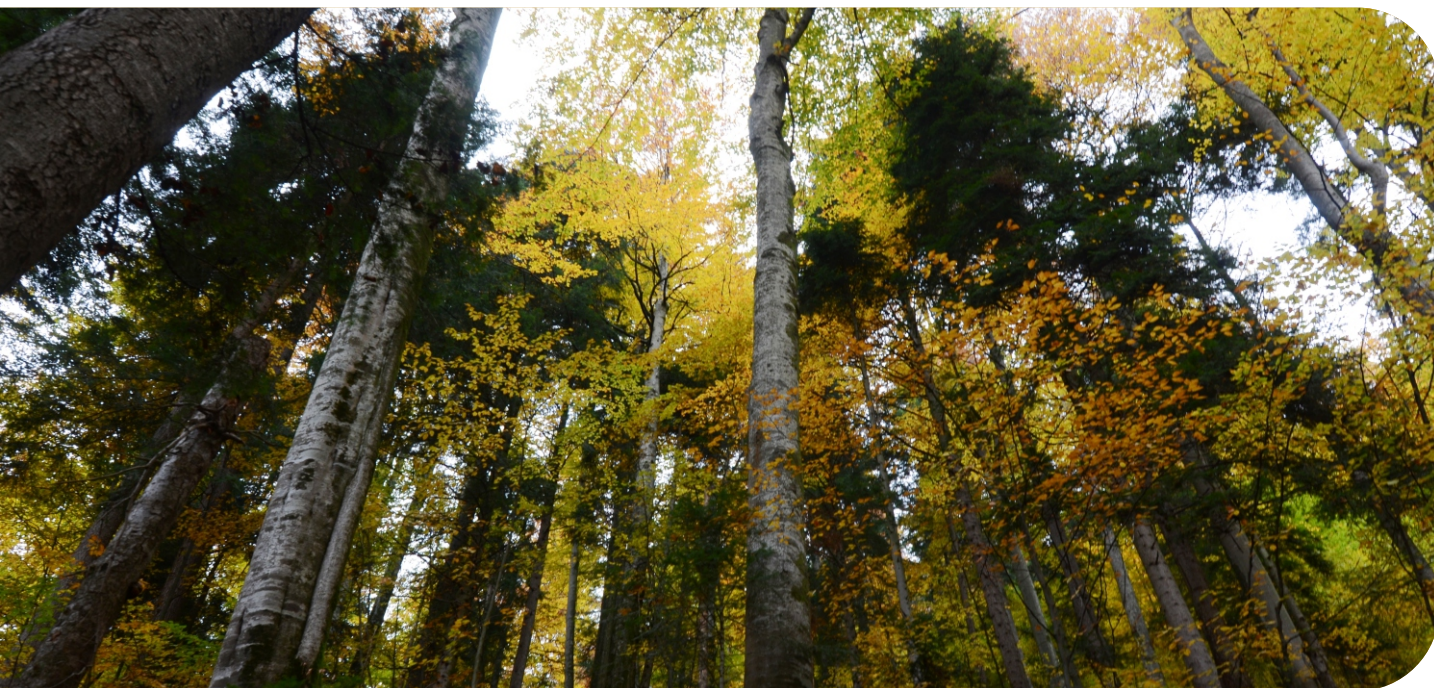
- zber údajov o veľkých šelmách vrátane monitoringu;
- zachovanie ekologickej konektivity medzi biotopmi;
- správne hospodárenie s pôdou na dôležitých biotopoch pre veľké šelmy;
- preventívne opatrenia proti konfliktom medzi ľuďmi a voľne žijúcimi živočíchmi (napríklad strážne psy pre zvieratá, lesnícke ploty na predchádzanie konfliktom s komunitami)
- predchádzanie pytliactvu;
- budovanie kŕmnych miest, aby sa šelmy nedostali do oblastí chovu zvierat;
- schémy náhrady škôd, ako aj schémy platieb pre vlastníkov pozemkov na ochranu kľúčových biotopov veľké šelmy;
- dobrá koordinácia cezhraničných medzirezortných politík na ochranu šeliem;
- kontrola aktivít rozvoja a cestovného ruchu;
- informačné kampane a účasť zainteresovaných strán;
- propagácia ekoturizmu zameraného na pozorovania voľne žijúcich živočíchov

Zachovanie spoločných prírodných hodnôt si vyžaduje integrovanú cezhraničnú spoluprácu na úrovni krajiny, za hranicami.

Zdroje. Bibliografia. Webografia:

Stanciu E., Florescu F. 2009. „Chránené oblasti v Rumunsku. Úvodné pojmy.” Vydavateľstvo Green Steps, Braşov

KATEGÓRIE A KRITÉRIÁ ČERVENÉHO ZOZNAMUIUCN Verzia 3.1 Druhé vydanie

7. “Mám sen”... hovorí sa mu udržateľný rozvoj

Úvod do prístupu trvalo udržateľného rozvoju. Definícia.

"Trvalo udržateľný rozvoj je rozvoj, ktorý sa snaží uspokojiť potreby súčasnosti bez toho, aby bola ohrozená schopnosť budúcich generácií uspokojovať si vlastné potreby." (Brundtlandova správa, WCED, 1987)

Brundtlandova správa definuje základné „pilieri“ trvalo udržateľného rozvoja:

1. Hospodárnosť - definovaná efektivitou, neustálym rastom, stabilitou;

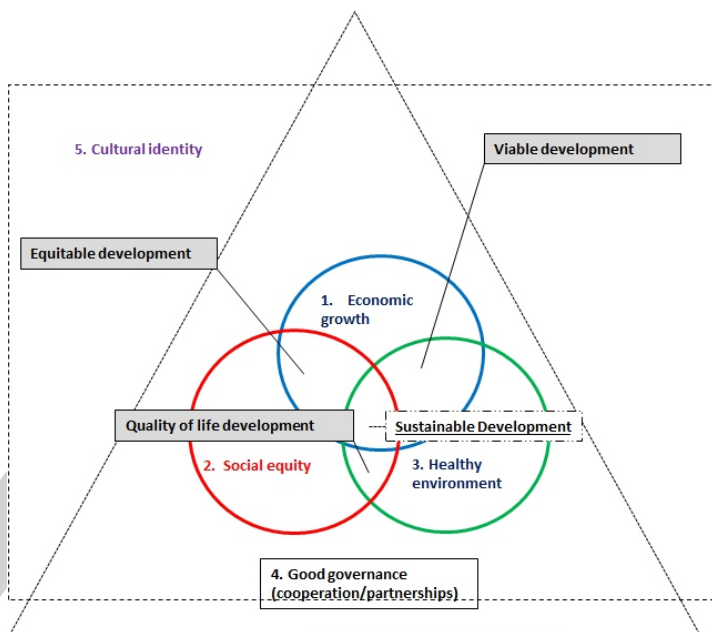
2. Sociálny rozmer - definovaný životnou úrovňou, rovnosťou, sociálnym dialógom a delegovaním zodpovednosti, ktorá zahŕňa aj oblasti:

2.1. Kultúrna identita - súhrn materiálnych a duchovných hodnôt vytvorených ľudstvom (vzdelávací rozmer pre trvalo udržateľný rozvoj) a

2.2. Dobré vládnutie - inštitucionálny rámec na podporu, presadzovanie a uplatňovanie zásad trvalo udržateľného rozvoja (inštitucionálny rozmer);

3. Životné prostredie - definované zachovávaním a ochranou prírodných zdrojov, biodiverzity, vyhýbanie sa znečisteniu.

(Viable development - Životaschopný rozvoj, Equitable development - Spravodlivý rozvoj, Quality of life development - Rozvoj kvality života, Sustainable development - Trvalo udržateľný rozvoj, 1. Ekonomický rast, 2. Sociálna rovnosť, 3. Zdravé prostredie, 4. Dobré vládnutie (spolupráca/partnerstvo), 5. Kultúrna identita)

Trvalo udržateľný rozvoj nie je rozvoj zameraný predovšetkým na ochranu a zachovanie životného prostredia, ako sa často propaguje, ale holistický, ekologicky zodpovedný rozvoj prostredníctvom integrovaného prístupu všetkých miestnych prvkov.

Ciele trvalo udržateľného rozvoja (CTUR) alebo Globálne ciele sú zbierkou 17 vzájomne prepojených globálnych cieľov, ktoré majú byť „plánom lepšej a udržateľnejšej budúcnosti pre všetkých“. CTUR boli stanovené v roku 2015 Valným zhromaždením OSN a majú byť naplnené do roku 2030. Tieto sú zahrnuté v rezolúcii OSN s názvom 2030 Agenda 2030, hovorovo známa ako Agenda 2030.

Tých 17 CTUR je: (1) Žiadna chudoba, (2) Žiadny hlad, (3) Kvalita zdravia a života, (4) Kvalitné vzdelávanie, (5) Rodová rovnosť, (6) Čistá voda a hygiena, (7) Dostupná a čistá energia, (8) Dôstojná práca a ekonomický rast, (9) Priemysel, inovácie a infraštruktúra, (10) Znížené nerovnosti, (11) Udržateľné mestá a komunity, (12) Zodpovedná spotreba a výroba, (13) Ochrana klímy, (14) Život pod vodou, (15) Život na pevnine, (16) Mier, spravodlivosť a silné inštitúcie, (17) Partnerstvá za ciele.

CIELE UDRŽATEĽNÉHO ROZVOJA

Zdroje. Bibliografia. Webografia:

- "Natura 2000 Maramureș" Stratégia rozvoja siete (na období e2016 - 2020), WWF RO
- https://www.panda.org/wwf_news/?349332/Nature-and-the-SDGs
- https://en.wikipedia.org/wiki/Sustainable_Development_Goals

Mnoho ľudí je závislých priamo od miestnych zdrojov - pôda, voda, lesy, voľne žijúce živočíchy. Prírodné a kultúrne dedičstvo cezhraničnej oblasti má ekonomický potenciál, pretože:

- je výrobcom produktov a služieb s vysokou pridanou hodnotou;
- vytvára pracovné miesta na priame využitie miestnych prírodných zdrojov a v okolitom sociálno-ekonomickom priestore;
- vytvára trh pre miestnych remeselníkov. Remeslá a remeselníci, ktoré sú súčasťou kultúrneho dedičstva, sú cenným zdrojom, ktorý možno inteligentne a pragmaticky využiť pri použití miestnych a regionálnych špecifik;
- určuje využitie miestnych prírodných zdrojov;
- určuje rozvoj odvetví a služieb, akými sú napríklad: kreatívny priemysel, cestovný ruch, stavebný priemysel, doprava atď;
- prispieva k rozvoju exportných kapacít.

Je však dôležité nájsť najlepšie spôsoby, ako zlepšiť živobytie a znížiť chudobu, ale bez ohrozenia prírody.

8. Aké sú „VEL'KOLEPÉ“ nápady pre našu prírodu?

Riešenia pre prírodu. Široká vízia ochrany prírody a trvalo udržateľného rozvoja v Maramureș (Rumunsko a Ukrajina).

- Ochrana ekologických koridorov
- Ekologické podnikanie
- Udržateľný cestovný ruch

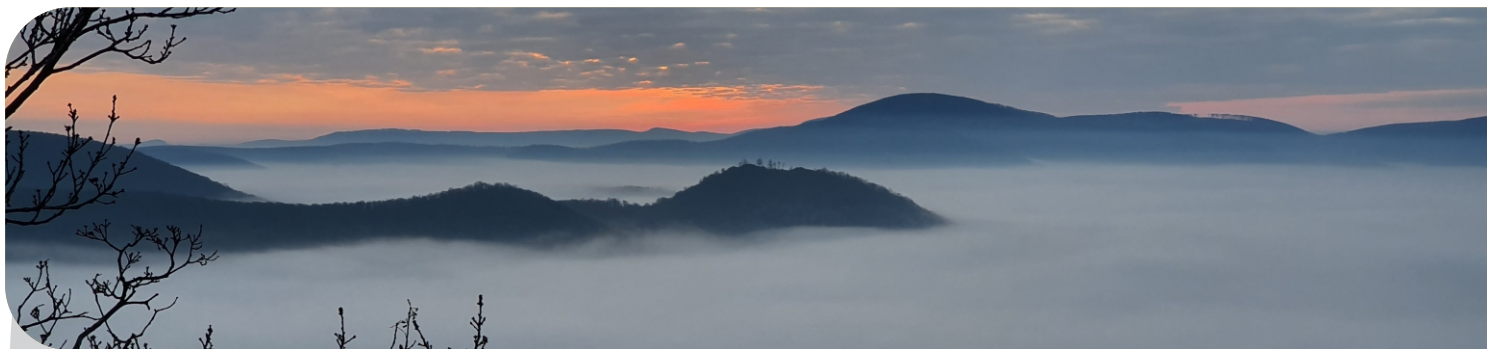
Ochrana ekologických koridorov

Ekologické koridory sú nevyhnutné pre potrebu pohybu voľne žijúcich živočíchov z jedného prirodzeného biotopu (alebo chránenej oblasti) do druhého na rôzne účely (kŕmenie, úkryt, odpočinok, párenie). Medzi najlepšie biotopy veľkých šeliem patria: lesy a prírodné lúky. Lesy sú základným biotopom veľkých šeliem a zachovanie lesov znamená ochranu voľne žijúcich živočíchov.

Veľké šelmy, najmä medveď hnedý, hrajú úlohu indikátora kvality biotopov a okolitej prírody, pretože ide o živočícha, ktorý si vyžaduje existenciu rozsiahlych, nerušených a čistých lesov. Tam, kde sú medvede, je príroda stále zachovaná vo vynikajúcej kvalite. Je dôležité vedieť, že životaschopné populácie medveďov prispievajú k zachovaniu zdravých ekosystémov, rovnováhy a služieb z ktorých majú prospech miestne komunity.

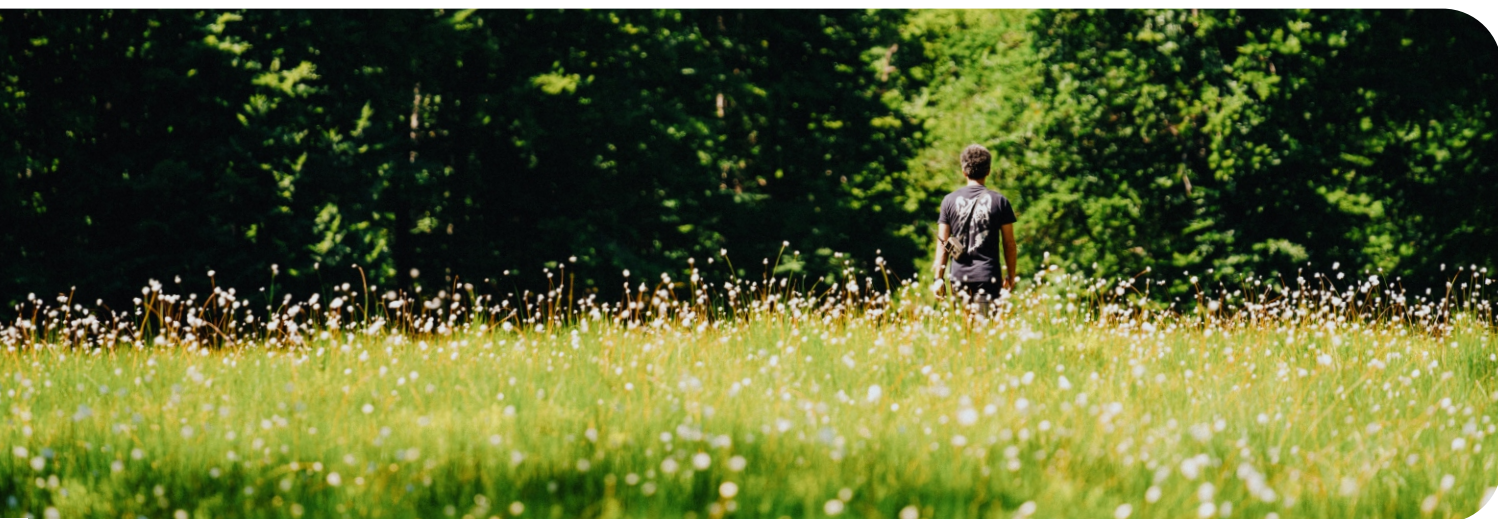
Ako môžeme prispieť k ochrane ekologických koridorov?

- ochrana lesa
- monitorovanie koridorov fotopascami alebo prostredníctvom stopovania v teréne na zistenie prítomnosti veľkých druhov šeliem (napr. na snehu)
- informačné a osvetové kampane o úlohe týchto ekologických koridorov a druhov voľne žijúcich živočíchov v správnom fungovaní ekosystému.

Miestni obyvatelia Karpát – Huculi vždy žili v blízkosti prírody a divých zvierat, ktoré boli vždy považované za „majiteľov“ lesa, totemových tvorov a symbolov svojej krajiny. Miestni obyvatelia si medveďa obzvlášť vážili a dokonca ho nazývali „strýko“. Je s ním spojených mnoho legiend a rozprávok z Karpát. Miestni obyvatelia napríklad verili, že medveď na človeka bezdôvodne nezaútočí. Ale môže si vziať ovečku, koňa alebo kravu, ktorá sa pasie po horských lúkach.

Je známych mnoho tradičných spôsobov ochrany pred útokmi medveďa na zvieratá, ktoré používajú miestni obyvatelia už celé generácie. Niektoré z nich stále existujú, napríklad „puga“ z Ukrajiny (kožený bič, ktorého úder znie ako puškový náraz) alebo pastierske psy. Ale existuje ešte jeden, ktorý nenachádzame často – grazhda (Ukrajina). Grazhda je názov tradičných miestnych drevených domov s vysokými plotmi, ktoré pripomínali skôr hrady ako domy ľudí. Boli postavené tak, aby chránili nielen rodinu, ale aj všetky zvieratá jeho majiteľov. V takýchto domoch sa huculovia cítili bezpečne a nebáli sa medveďov, vlkov, diviakov a rysov. Na princípe grazhdy si miestni stavali včelnice na hore, pretože medvede tam často chodili jesť med. Za vysokým, pevným a silným plotom, ktorý nedokázali zlomiť ani medvede, držali úle dávno pred vynálezom elektrických ohradníkov. Jedinou nevýhodou včelína s takým masívnym plotom je, že nie je mobilný.

Ekologické podnikanie

Ekologická rovnováha je základným princípom ekologického podnikania, keď sú všetky výrobky a služby vytvárané takým spôsobom, ktorý pomáha znižovať negatívny vplyv na životné prostredie. A niekedy dokonca aj na zlepšenie jeho stavu. Miestni podnikatelia na to využívajú skúsenosti z udržateľného manažmentu a znalosti svojich predkov, ktorí vždy žili v súlade s prírodou a dostali všetko potrebné k životu. Dopyt po ekologických výrobkoch a službách neustále rastie. Prospieva to aj obyvateľom a pomáha chrániť životné prostredie. Mnoho ľudí chce získať ekologický tovar a jedinečné služby. Tovary vyrobené v Karpatoch sa stávajú neuveriteľne populárnymi aj za ich hranicami. Mnoho turistov si ich kupuje ako suveníry, možno ich nájsť na farmárskych veľtrhoch, v bio obchodoch v mnohých veľkých mestách alebo si ich dokonca objednávajú telefonicky alebo online s doručením až do domu. S istotou môžeme povedať, že tradičné remeslá a poľnohospodárstvo dostali v dnešnej dobe druhý život.

Tradičná bryndza

Bryndza (Brindza po ukrajinsky/ Brânză po rumunsky) je najznámejší a najobľúbenejší tradičný syr v Karpatoch. Pastieri pasú svoje ovce vo vysokých oblastiach (najmenej 700 m nad morskou výškou) od mája do septembra. Na horských lúkach vyrábajú bryndzu podľa technológie používanej v tejto oblasti od 15. storočia. V 11. novembra 2019 dostal Hucul Bryndza z Ukrajiny osvedčenie o registrácii zemepisného označenia. Stala sa prvou geograficky chránenou ukrajinskou značkou, ktorá spĺňa európske registračné požiadavky a má právo byť uznaná v EÚ.

Tradičné remeslá

Vyšívané a tradičné oblečenie je neuveriteľne oceňované miestnymi obyvateľmi aj turistami. Miestni remeselníci vyšívaním vyzdobujú košele, blúzky, uteráky, obrusy, posteľnú bielizeň a bytové dekorácie. Vyšívajú tradičný odev je stále považovaný za slávnostný a často ho nosia nielen starší ľudia, ale aj mladí. Ďalším zamestnaním, ktoré doteraz prežilo, je výroba lizhnyky. Ide o tradičné prehozy a prikrývky z ovčej vlny. Remeselníci vyrábajú svoje priadze, nite a tkajú ich na tkáčskom stave. Z ovčej vlny sa pletie aj rôzne oblečenie - šály, rukavice, čiapky a ponožky.

Dary lesa

Džemy, jedľové sirupy, sušené ovocie, čerstvé bobule, lesné huby - to všetko nájdete v malých obchodoch alebo na jarmokoch v Karpatoch. Mnoho z týchto produktov sa používa na prípravu tradičných jedál, ako je banosh alebo hubová polievka. Servirujú se v miestnych reštauráciách.

Bylinkové čaje

Tradičné bylinné čaje sú veľmi oceňované a obľúbené medzi miestnymi obyvateľmi i turistami. Sú prírodné a ekologické preto sú považované za zdravé. Od mája do septembra miestni obyvatelia zbierajú rôzne bylinky a kvety z horských lúk, sušia ich a pripravujú si čaje podľa svojich predstáv. Tradície tohto remesla sa dedia z generácie na generáciu. Je veľmi obľúbené pridávať lipové kvety, mäta, rebarboru, tymian, kyprinu, bobuľové ovocie, harmanček a šípku.

Med

Zvlášť cenený je med, ktorý sa zbiera vo včelniciach umiestnených v horách. V ukrajinských Karpatoch včelári zachovávajú tradície a chovajú miestny druh včiel - carpatka v ukrajinčine, carpatina v rumunčine (*Apis mellifera carpatica*). Jedna včelnica môže za rok vyprodukovať niekoľko úrod medu. Tak dospelý ako aj deti obľubujú med. Konzumuje sa v prírodnej forme a tiež sa pridáva do dezertov a pečiva. Jedno tradičné jedlo je kutia - je pripravené s medom a podáva sa na Vianoce na Ukrajine.

Ekoturizmus

To najlepšie na svete: aj vlk sýty aj ovca celá

Mechanizmus, ktorý zaisťuje ochranu prírody a udržateľný rozvoj miestnych komunít.

Ekoturizmus je forma turizmu, v ktorej hlavnou motiváciou turistu je **pozorovanie a oceňovanie miestnej prírody a tradícií súvisiacich s prírodou**, ktoré musia spĺňať nasledujúce podmienky: nature conservation and protection;

- zachovanie ochrany prírody;
- využívanie lokálnych zdrojov;
- výchovný charakter,
- úcta k prírode - informovanosť turistov a miestnych komunít; minimálny negatívny vplyv na prírodné a sociokultúrne prostredie.

(Definícia prijatá Rumunskou asociáciou ekoturizmu v súlade so zavedenou definíciou Svetovej organizácie cestovného ruchu)

Vedeli ste, že?

ECO-MARAMUREȘ, Rumunsko je ekoturistická destinácia skrytá v pohorí Gutâi medzi riekami Mara a Cosău. Je to reprezentatívna časť historickej oblasti Maramureș, kde je príroda a kultúra hlavným prínosom, ktorý prostredníctvom ekoturizmu prispieva k trvalo udržateľnému rozvoju regiónu. <https://www.ecomaramures.com>

Ako by sme sa mali správať v prírode, keď ju navštevujeme ako turisti?

Pri užívaní si času v chránenej prírodnej oblasti sa uistite, že budete dodržiavať tieto zásady:

- mali by sa používať iba vyznačené turistické trasy;
- parkovanie je povolené len na miestach špeciálne na to určených;
- kemping je zakázaný, okrem špeciálne upravených miest;
- nepoškodzujte značenie;
- je potrebné zlikvidovať si vlastný odpad;
- odporúča sa slušné správanie a rešpekt voči iným turistom;
- je vyžadované zachovávať ticho (a držať psy na vodítku), aby neboli rušené voľne žijúce živočíchy;
- neumývajte autá v riekach, potokoch alebo na brehoch jazera a nerozlievajte škodlivé látky ani pracie prostriedky;
- hlučné aktivity sú tiež zakázané: krik, hlasná hudba atď.
- voľne žijúce živočíchy (cicavce, vtáky, plazy, hmyz, atď.) by nemali byť kŕmené, rastliny by nemali byť zbierané;
- zakladanie ohňa je dovolené len na miestach špeciálne upravených na tento účel;
- písanie na stromy, skaly alebo steny jaskýň je zakázané;
- musia byť dodržané pokyny stráža alebo lesníka;
- motorové športy v chránených oblastiach sú zakázané.

Praktické rady na ochranu prírody:

Keď hovoríte o prírode, hovorte o tom, čo to pre vás znamená!

Propagujte miestne hodnoty a tradície, bud'te hrdí na svoj región!

Podpora ekoturizmu - je forma cestovného ruchu, v ktorej je hlavnou motiváciou turistu pozorovanie a oceňovanie prírody a miestnych tradícií, ktoré s prírodou súvisia!

Organizujte akcie, ktoré by priliahli ľudia na návštevu prírodných krás vášho okolia!

Potrebujeme čo najviac ľudí na podporu divočiny.

Vtiahnite svojich priateľov do prírody!

Pochop'te, že vaše dnešné úsilie nebude zajtra viditeľné, a akceptujte, že pracujete na dlhodobej zmene!

Budujte vzdelávacie programy a zapojte mladých, oni sú ďalšou generáciou!

Vytvorte viacdenný zájazd, ktorý bude zahŕňať prírodné a kultúrne pamiatky vo vašej oblasti!

Kráčam po stopách rýsa

Trpím, kedykoľvek terénne auto prejde cez moje alpské lúky alebo strmé doliny a zanechá v zemi hlboké stopy a čierne oblaky prachu. Rovnováhu udržiavanú počas tisícročí je možné v okamihu narušiť, a to výlučne pre zábavu a adrenalín ľudí, ktorí nechápu, že takto sa nemá pristupovať k horám. Já nemôžem rozumieť motorkárom, ktorí namiesto počúvania zvukov prírody alebo zvonov radi počúvajú vrieskajúce motory.

Vzduch často zapácha plynými emisiami a prostredie sa mení s každým motocyklom, ktorý stúpa po rýchlostných cestách. Bolo by lepšie, keby sem ľudia chodili za krásou prírody, jej faunou a flórou, nedotknutou krajinou, sekulárnymi lesmi a krištáľovo čistou vodou, ktoré sú stále osídlené mnohými druhmi rýb. To by bolo možné, pokiaľ by všetky malé vodné elektrárne zostali projektmi na papieri a nikdy neboli postavené. Výhody vodnej energie sú nekonečne menšie ako škody spôsobené na prírode.

Keď už hovoríme o ranách, tie, ktoré doslova krvácajú, sú spôsobené pytliactvom a nekontrolovaným lovom, ktoré spôsobujú nevratné škody na životnom prostredí.

Zdroje. Bibliografia. Webografia:

visitcheilenerei.ro

<https://www.ecomaramures.com/descopera-zona/2-6-reguli-de-vizitare/>

9. Môžeme MY niečo zmeniť? Mladí vo vedení v boji za prírodu

Mladí lídri.

V popredí: Príbehy o mladých ľuďoch aktívnych v ochrane prírody

Aktívne kluby TANS na ochranu prírody, iniciatíva WWF-Rumunsko (príroda, koridory)
Projekt „Aktívni mladí ľudia na ochranu Divokých Karpát“ uľahčil prístup k relevantným informáciám a vytváraniu kontextov vzdelávania (v interiéri, na stredných školách a vonku, v prírode), prostredníctvom ktorých môžu mladí ľudia spoznávať výhody, ktoré voľne žijúce živočíchy ponúkajú a rozvíjať sa ako lídri a aktívni občania. Partnerstvo (päť stredných škôl v oblasti piatich národných a prírodných parkov: Národný park Semenik - Cheile Carasului, Národný park Cheile Nerei-Beusnița, Prírodný park Portile de Fier, Národný park Domogled-Valea Cernei a Národný park Retezat) podporuje) podporuje dlhodobé myslenie (ako môžu mladí ľudia mať prospech z hodnoty voľne žijúcich živočíchov v budúcich aktivitách po ukončení štúdia).

Príklad ekoturizmu: V srdci destinácie pre ekoturizmus Eco Maramureș fungujú dva mládežnícke kluby GreenIMPACT v obciach Breb a Budești. Propagácia je však aktívna aj mimo Eco Maramureș, vďaka ďalším štyrom klubom GreenIMPACT otvoreným v blízkych mestách: jeden je v Sighetu Marmatiei, jeden v Baia Sprie a dva v Baia Mare. Takže, zatiaľ čo kluby v Brebe a Budești organizujú akcie - hlavný „háčik“ ekoturizmu - kluby v meste prinášajú novinky, vzdelávajú a informujú budúce generácie ekoturistov.

Klub z Baia Sprie sa zameriaval na podporu chránenej oblasti Lacul Albastru Modré jazero a bojoval za jeho začlenenie do obvodu ekologickej destinácie. Klub zo Sighetu Marmatiei mal za úlohu propagovať les Crăiasca v blízkosti obce Ocna Șugatag.

Junior Forest Rangers (Mladí lesníci) z Rakhiv (Ukraina)

Už tretí rok po sebe funguje Klub Junior Forest Rangers pri škole č. 1 z Rakhivu. Projekt realizovalo Centrum pre verejné iniciatívy v roku 2016 s finančnou podporou Americkej Lesnej služby.

Cieľom klubu je vychovávať školákov v Rakhive:

- 🐾 zaujímať sa o environmentálne a ochranné činnosti,
- 🐾 podporovať životný štýl priateľský k prírode
- 🐾 naučiť sa efektívne hospodáriť s prírodou,
- 🐾 mať aktívnu spoluprácu s miestnymi lesnými podnikmi, environmentálnymi mimovládňmi organizáciami a chránenými územiami,
- 🐾 osobný rozvoj svojich členov: účasť v klube ich naučila byť spoločenskými a pracovať v skupinách a tímoch. Stretávajú sa a učia sa od ľudí rôznych profesií.

Účastníci prvého roku činnosti, najmä tínedžeri (asi 12-roční), počas pobytu v klube získali skúsenosti v komunikácii, naučili sa prezentovať, získali vodcovské schopnosti a stali sa organizovanejšími. Naučili sa pripravovať projekty na rôzne témy, vykonávať výskumné činnosti pre Malú Akadémiu Vied na Ukrajine, zúčastňovať sa na konferenciách a seminároch.

Mladí lesníci sú aktívni denne a zdieľajú svoje skúsenosti s inými školami a dokonca aj materskými školami v regióne. Stanovili úzku spoluprácu s Karpatskou biosférickou rezerváciou, eko-mimovládnyimi organizáciami, štátnymi lesníckymi spoločnosťami v regióne, mestskou radou v Rakhive atď. Riaditeľka klubu - pani Oksana TUROK, učiteľka biológie v škole č. 1 z Rakhiva.

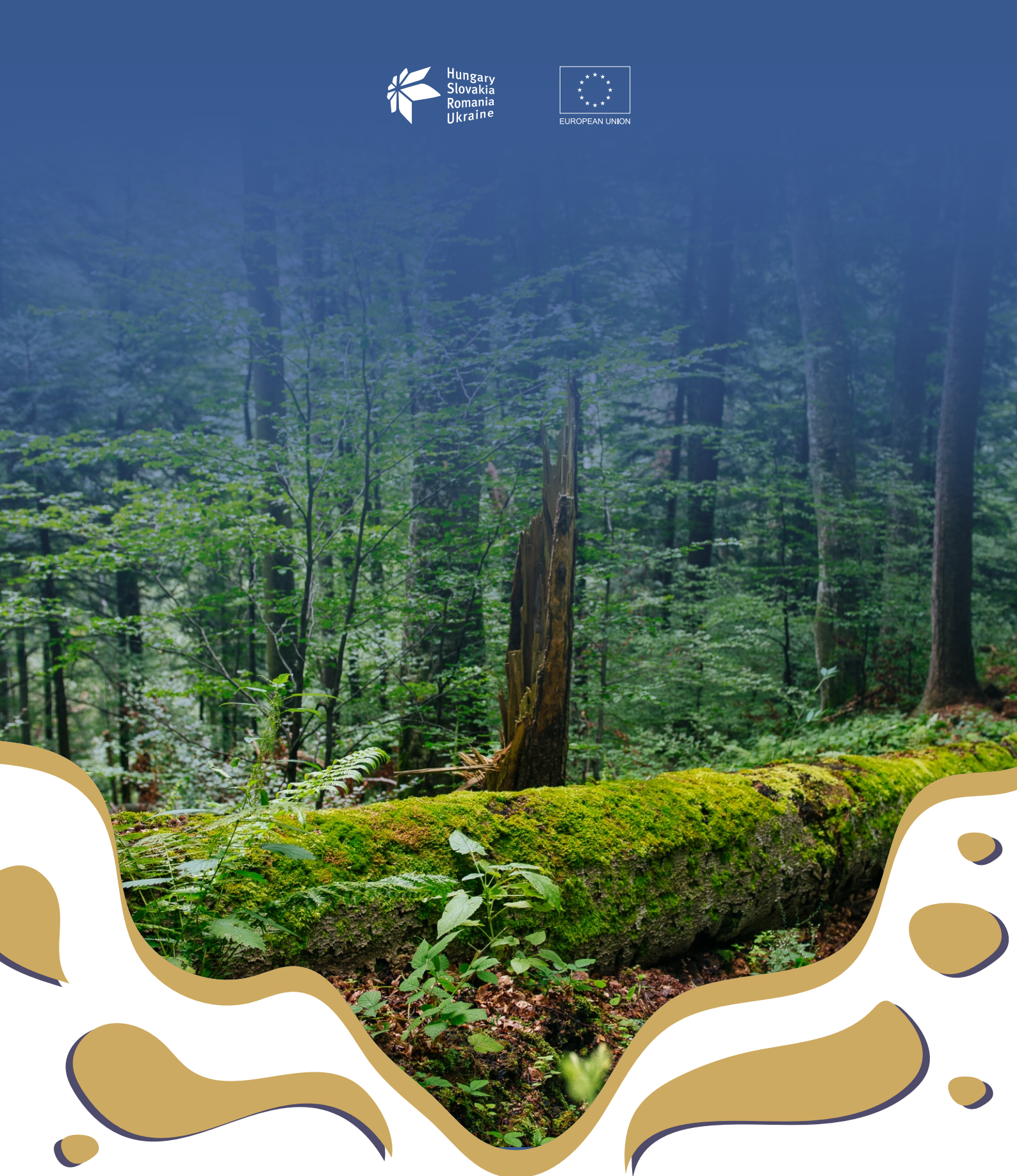
Zdroje. Bibliografia. Webografia:

https://d2ouvy59p0dg6k.cloudfront.net/downloads/ghid_final_web.pdf

<https://www.wearehere.ro/p/poteca-de-povesti>

<http://www.ecologic.org.ro/proiect/comorile-ariei-protejate-gutai-creasta-cocosului/>

Časť II

SKÚSENOSTI

10. Bud'me spolu aktívni: aktivity pre mladých prieskumníkov

Cieľom tejto časti je podporiť učiteľov v povzbudzovaní žiakov, aby boli aktívni v ochrane veľkých šeliem. Skladá sa z 18 workshopov, ktorých cieľom je informovať, učiť a motivovať žiakov k ochrane a spoznávaniu veľkých šeliem.

Aktivity navrhnuté v tejto časti sú vypracované na témy: úvod do ochrany prírody, ekosystémové služby, zachovanie dôležitých druhov veľkých šeliem v karpatskom regióne (vlk dravý, hnedý medveď, rys ostrovid), mechanizmy trvalo udržateľného rozvoja a ochrany krajiny, riešenia na zaistenie ekologickej konektivity, ekologické koridory, „zelené“ podnikanie a ekoturizmus, úspešné príbehy, ako naplánovať a realizovať akčný projekt na zachovanie a ochranu voľne žijúcich živočíchov a ako byť aktívny v ochrane voľne žijúcich živočíchov.

Workshopy sú navrhnuté tak, aby sa mohli vykonávať postupne, jeden po druhom, pričom každý workshop je prepojený s predchádzajúcim a nasledujúcim. Workshopy môžu prebiehať počas piatich po sebe nasledujúcich dní (štyri workshopy/deň) alebo môžu byť rozdelené podľa času a miesta v závislosti od možností a motivácie učiteľov a žiakov.

Workshopy priamo súvisia s obsahom uvedeným v prvej časti manuálu.

Každý workshop

- 🐾 Účel workshopu: opisuje všeobecné ciele
- 🐾 Učebné ciele: opisujú znalosti (K), zručnosti (S) a hodnoty (V), ktoré si žiaci osvoja do konca workshopu
- 🐾 Kľúčové pojmy: hlavné koncepty, ktoré sú predstavené počas workshopu
- 🐾 Plán aktivít: tabuľka so zoznamom aktivít, trvanie, použité metódy a požadované materiály pre každú aktivitu
- 🐾 Popis aktivít: zahŕňa účel, facilitáciu a diskusiu o otázkach
- 🐾 Bibliografia
- 🐾 Prílohy a vzory

Štruktúra workshopu

Deň 1:

- **Workshop 1: Spojme sa** - obsahuje aktivity na spoznanie sa medzi sebou, úvod do témy projektu, motivačný príbeh, očakávania a skupinovú hru.
- **Workshop 2: Naš región** - Informácie a metódy na objavovanie nášho regiónu.
- **Workshop 3: Čo je na našej prírode výnimočné?** - Zvyšovanie povedomia o biotopoch, faune a flóre, ako aj o najdôležitejších chránených prírodných oblastiach (prírodný park a biosférická rezervácia)
- **Workshop 4: Ekosystémové služby** - Interaktívnymi aktivitami vysvetľuje, čo sú to ekosystémové služby.

Deň 2:

- **Workshop 5: Veľké šelmy: úvod, úloha a osoh** - Obsahuje aktivity, ktoré vysvetľujú charakteristiku veľkých šeliem a ich význam v prírode.
- **Workshop 6: Medveď: charakteristika, význam a ohrozenie** - Zahŕňa prácu v skupine na tému medveď (vlastnosti, hrozby a riešenia)
- **Workshop 7: Vlk: charakteristika, význam a ohrozenie** - Zahŕňa prácu v skupine na tému vlk (vlastnosti, hrozby a riešenia)
- **Workshop 8: Rys: charakteristika, význam a ohrozenie** - Zahŕňa prácu v skupine na tému rys (vlastnosti, hrozby a riešenia)

Deň 3:

- **Workshop 9: Chránené územia** - Cieľom workshopu je prostredníctvom interaktívnej hry vysvetliť pojem "chránená prírodná oblasť" a ako založiť chránenú prírodnú oblasť.
- **Workshop 10: Konektivita** - Zábavným spôsobom vysvetlí koncept konektivity.
- **Workshop 11: Príroda: ochrana, zachovanie a trvalo udržateľný rozvoj** - Zahŕňa činnosti, ktoré objasňujú pojem príroda, ochrana, zachovanie prírody a trvalo udržateľný rozvoj.

Deň 4:

- **Workshop 12: Riešenia ekologických koridorov, ekologické podnikanie a ekoturizmus** - Obsahuje hru na objasnenie konceptu koridorov a diskusiu o výhodách ekologického podnikania a ekoturizmu.
- **Workshop 13: Úspešné príbehy mladých ľudí** - Obsahuje hru o odvahe, uľahčuje diskusiu o motivácii a sebaurčení a inšpiratívne príbehy o úspechu (skupinová práca).
- **Workshop 14: Naše riešenia - brainstorming** - Zahŕňa aktivitu brainstormingu, kde žiaci zostavia zoznam všetkých potenciálnych myšlienok, ktoré môžu použiť v akčnom projekte na ochranu a zachovanie veľkých šeliem.

Deň 5:

- **Workshop 15: Etapy projektu** - Obsahuje tímovú hru o veľkých šelmách a uľahčuje diskusie o fázach projektu.
- **Workshop 16: Plánovanie projektu** - Zahŕňa aktivitu o výbere témy projektu a skupinovú prácu na plánovaní projektu.
- **Workshop 17: Prevzatie rolí** - Obsahuje príbeh o tom, ako sa role preberajú a ako sa vykonáva tímová práca zdieľaním rolí a zodpovedností v projekte ochrany a zachovania voľne žijúcich živočíchov.
- **Workshop 18: Hodnotenie** - Obsahuje reflexné činnosti súvisiace so všetkými workshopmi, ktoré boli vykonané počas projektu.

PREHLAD WORKSHOPOV

Názov workshopu / Učebné ciele / Použité metódy / Čas

Deň 1

Spoíme sa

(S) Spojte sa navzájom a zároveň s témou životného prostredia zábavnou a motivujúcou formou;

(K) Zoznam toho čo žiaci oceňujú na životnom prostredí/prírode;

(V) Buďte otvorení zapojeniu sa do tohto projektu/aktivít tohoto workshopu zameraného na veľké šelmy;

(V) Buďte zvedaví, čo bude nasledovať po tomto workshope;

(S) Sebahodnotenie svojich znalostí a motivácie v témach príroda a veľké šelmy.

Prezentácia, hry na spoznávanie, príbeh, samostatná práca, skupinová hra / 55 min

2. Naš región

(K) Popíšte viac informácií o regióne, v ktorom žiaci žijú.

(V) Pociťujte spolu prepojenie s karpatským regiónom.

Veľká skupinová hra, tímová práca

65 min

3. Čo je na našej prírode výnimočné?

(K) Vymenujte rastliny a živočíchy, ktoré sú špeciálne pre región Maramureș.

(K) Rozpoznajte biotopy špecifické pre región - lesy, lúky, mokrade - a čo ich robí výnimočnými.

(K) Popíšte vlastnosti dvoch hlavných chránených prírodných oblastí: Prírodného parku Pohorie Maramures, Rumunsko a Karpatskej biosférickej rezervácie (KBR), Ukrajina

(V) Oceňte bohatosť 3 biotopov: lesy, lúky, mokrade

(V) Buďte hrdí na prírodné hodnoty regiónu - druhy, biotopy, chránené územia

Energizujúca hra, pohybová hra, skupinová diskusia, kreatívna tímová práca

60 min

4. Ekosystémové služby

(K) Vysvetlite, čo sú to ekosystémové služby

(K) Vymenujte príklady služieb v štyroch kategóriách služieb: podporné služby, regulačné služby, doručovacie služby, kultúrne služby.

(V) Oceňte prírodu ako „poskytovateľa darov“ alebo celoživotných služieb na Zemi

(S) Identifikujte ekosystémové služby, ktoré les a niektoré druhy poskytujú.

Individuálna práca,

brainstorming, kartová hra, skupinová diskusia, video

60 min

Deň 2

5. Veľké šelmy: úvod, úloha a osov
(K) Soznajte úlohu veľkých šeliem v potravinovom reťazci.
(V) Oceňte dôležitosť šeliem v prírode.
(V) Budte motivovaní chrániť veľké šelmy.
(S) Vymenujte benefity, ktoré dostávame od veľkých šeliem.

Zahrievacia hra, skupinová diskusia,
skupinová hra, tímová práca
55 min

6. Medveď: vlastnosti, hrozby a riešenia
(K) Identifikujte vlastnosti medveďa, jeho potreby a ohrozenia.
(V) Empatizujte s medveďom.
(V) Budte motivovaní chrániť medveďa.
(S) Identifikujte spôsoby ako pomôcť chrániť medveďa.
Kreatívna tímová práca, video, brainstorming
55 min

7. Vlk: vlastnosti, hrozby a riešenia
(K) Identifikujte vlastnosti a potreby vlka.
(V) Budte empatickí s vlkom.
(V) Budte motivovaní chrániť vlka.
(S) Identifikujte spôsoby ako pomôcť chrániť vlka.
Pantomíma, tímová práca, príbehy,
skupinové diskusie, brainstorming
60 min

8. Rys: vlastnosti, hrozby a riešenia
(K) Identifikuje črty, hodnoty a ohrozenia rýsa.
(V) Budte zvedaví v spoznávaní vlastností rýsa.
(V) Budte otvorení ochrane rýsa.
(S) Identifikujte spôsoby, ktoré pomôžu chrániť rýsa.
Prezentácia, tímová práca
55 min

Deň 3

9. Chránené prírodné oblasti
(K) Vysvetlite kľúčové pojmy v skupine: chránená prírodná oblasť, funkčné zónovanie, prísne chránené oblasti (základné oblasti), nárazníkové zóny, oblasti trvalo

udržateľného rozvoja zónovanie, prísne chránené oblasti (základné oblasti), nárazníkové zóny, oblasti trvalo udržateľného rozvoja

(S) Rozhodujte, definujte a argumentujte o tom, ako sú zriadené zóny v chránenej prírodnej oblasti

(A) Oceňte hodnotu a dôležitosť chránenej prírodnej oblasti.

Prezentácia, tímová práca, kreatívna práca
65 min

10. Konektivita

- (K) Pochopte migráciu medveďa
(K) Vymenujte bariéry, s ktorými sa zver stretáva počas migrácie
(S) Identifikujte nápady na udržanie ekologickej konektivity
(V) Empatizujte s medveďmi a inými živočíchmi, ktoré sa musia pohybovať, aby prežili
Facilitácia diskusie, bežecká hra, brainstorming
90 min

11. Príroda: ochrana, zachovanie a trvalo udržateľný rozvoj
(K) Definujte trvalo udržateľný rozvoj
(K) Vymenujte CTUR (ciele trvalo udržateľného rozvoja)
(K) Definujte ochranu prírody, zachovanie prírody, Natura 2000, sieť Emerald, kritériá IUCN
(S) Identifikujte CTUR (ciele trvalo udržateľného rozvoja)
(S) Využite informácie o chránených územiach na lepšie pochopenie prírodných hodnôt krajiny
(S) Prehliadajte webovú stránku Červeného zoznamu IUCN vždy, keď žiaci potrebujú informácie o druhu
(S) Identifikujte a formulujte ochranné opatrenia pre veľké šelmy
(A) Budte si vedomí a budte optimistickí ohľadom svojho vlastného prispievania k trvalo udržateľnému rozvoju
Skupinová diskusia, skupinový výskum, brainstorming
70 min

Deň 4:

12. Riešenia ekologických koridorov, ekologické podnikanie a ekoturizmus
(K) Vysvetlite, čo sú ekologické koridory
(K) Popisujte výhody, hrozby a bariéry na koridoroch divej zveri
(S) Identifikujte, aké ekologické podniky a príležitosti na ekoturizmus sú potenciálnymi riešeniami v tejto oblasti
Hra, debata, Facilitácia diskusie
70 min.

13. Úspešné príbehy mladých ľudí
(K) Popíšte, čo je to odvaha, motivácia a sebaurčenie
(V) Inšpirujte sa inými skupinami, ktoré sa podieľali na ochrane a zachovaní prírody
(V) Staňte sa viac motivovanými podniknúť kroky na ochranu a zachovanie veľkých šeliem
Veľká skupinová hra Facilitácia diskusie
65 min

14. Naše riešenia - brainstorming
(K) Uvedte riešenie, ktoré bolo preskúmané v predchádzajúcom workshope
(A) Využite kreativitu nájsť riešenia
(A) Identifikujte riešenia a nápady ktoré môžu žiaci v miestnej komunite uplatniť pri ochrane a zachovaní voľne žijúcich živočíchov
(V) Staňte sa viac motivovanými podniknúť kroky na ochranu a zachovanie veľkých šeliem
Skupinová hra, brainstorming
55 min

Deň 5

15. Etapy projektu
(S) Naplánujte a zorganizujte symbolický projekt na ochranu veľkých šeliem
(K) Uvedte kroky alebo akékoľvek iniciatívne projekty, ktoré by žiaci mohli realizovať na ochranu alebo zachovanie veľkých šeliem
(V) Buďte motivovaní začať miestny projekt na ochranu veľkých šeliem
Skupinová hra, Facilitácia diskusie
60 min

16. Plánovanie projektu
(K) Vymenujte prvky projektu
(S) Vyberte nápad/riešenie, ktoré by žiaci chceli implementovať
(S) Vytvorte si zoznam brainstormingov, ktoré je potrebné vykonať
Group voting
Group work
70 min

17. Prevzatie rolí
(S) Analyzujte, aké úlohy a zodpovednosti môžu žiaci prevziať v rámci iniciatívy/projektu
(V) Prevezmite skutočnú zodpovednosť v rámci projektu/iniciatívy
(V) Motivujte sa k zmene v ochrane a zachovaní veľkých šeliem
Hlasovanie v skupine, Tímová práca
50 min

18. Hodnotenie
(A) Zamyslite sa nad pocitmi, ktoré žiaci počas projektu zažili
(V) Zaujímajte sa o to, aká bola pre nich táto vzdelávacia skúsenosť
(S) Zhodnoťte svoju motiváciu a znalosti o prírode a veľkých šelmách získané počas tohto projektu.
Hra, skupinová práca, samostatná práca
50 min

WORKSHOP Č. 1. SPOJME SA

Účel workshopu: Účastníci by sa mali na konci tohto workshopu schopní spojiť navzájom a zároveň s témou projektu.

Učebné ciele: Po tejto aktivite budú žiaci schopní...

- (S) Spojiť sa navzájom aj s témou životného prostredia zábavnou a motivačnou formou;
- (K) Vytvoriť si zoznam toho, čo si vážia na životnom prostredí/prírode;
- (V) Byť otvorení zapojeniu sa do tohto projektu/workshopov o veľkých šelmách;
- (V) Zaujímať sa o to, čo nasleduje po tomto workshope;
- (S) Sebahodnotiť svoje znalosti a motiváciu na tému príroda a veľké šelmy. Kľúčové pojmy: spojenie, prostredie, príroda, veľké šelmy (napr. medveď, vlk, rys)

1. Privítanie a prezentácia / Prezentácia / 5 min. / Flipchartový papier, zvýrazňovačky
2. Životné prostredie, môj priateľ / Hra spoznajme sa / 15 min. / Farebné gule (2)
3. Chlapček a morská hviezdica / Príbeh / 10 min.
4. Mačky, myši a tráva / Skupinová hra / 20 min.

Odhadovaný celkový čas: 55 minút

Popis aktivít

1. Privítanie a prezentácia (5 minút)

Tento čas pomáha účastníkom cítiť sa pohodlne a zvyknúť si na workshop a pomáha im zistiť čo môžu očakávať od spoločne stráveného času.

Konfigurácia a výhody: Usporiadajte stoličky do kruhu. Pozvite účastníkov, aby si sadli do kruhu. Hneď ako dorazili všetci účastníci a sadli si na stoličky, venujte pár minút predstaveniu workshopu: „Spojme sa, Náš región, Služby pre prírodu a ekosystém“. Vysvetľuje, že účelom dnešného workshopu je preskúmať tento nový projekt, do ktorého sme všetci zapojení; preskúmať, ako je naše prostredie prepojené, a definovať svoju úlohu v ňom. Urobte tento úvod pre každý workshop.

2. Životné prostredie, môj priateľ (15 minút)

Je to zábavná krátka hra, ktorá každému účastníkovi umožní spojiť sa a vyjadriť, čo si na prostredí váži.

Konfigurácia a facilitácia: Pozvite účastníkov, aby si sadli do kruhu a jemne po sebe hodili loptičku. Osoba, ktorá loptu chytí, musí povedať svoje meno a jeden prvok životného prostredia, ktorý si veľmi váži. Ako sprostredkovateľ môžete začať tým, že uvediete prvý príklad. Prihrávajte loptu ďalej, kým sa každý dostane na rad.

Zhrňte aktivitu a potom predstavte nasledujúce workshopy s nasledujúcou správou: budeme sa veľa hrať a spoločne preskúmame zaujímavé informácie o prírode a fascinujúce informácie o veľkých šelmách, ktorými sú vlk, rys a medveď. Preskúmame tiež možnosti ako tieto šelmy chrániť, a zistíme, aká je ich úloha v našom živote.

3. Chlapček a morská hviezdica (10 minút)

Tento známy príbeh je príjemným spôsobom na povzbudenie účastníkov, že každý krok k ochrane životného prostredia, aj keď je malý, priniesie zmenu.

Konfigurácia a facilitácia: Prečítajte si nižšie uvedený príbeh nahlas a pokračujte v otázkach a odpovediach.

Bolo po odlive. Po pláži kráčalo dieťa. Keď uvidelo, že v piesku ležia tisíce vyplavených morských hviezdíc, zohlo sa po jednu a zaneslo ju späť do mora. Sledoval ho jeden muž a zaujalo ho, keď zbadal dieťa ako hviezdice jednu po druhej odnáša do mora. „Vidím, že sa snažíš“, povedal muž, „ale na pláži sú pravdepodobne stovky morských hviezdíc, všetky aj tak nezachrániš. To, čo robíš, nič nezmení.“ Dieťa slušne počúvalo, potom sa zohlo aby zdvihlo ďalšiu morskú hviezdicu a zľahka ju hodilo späť do mora. Otočilo sa k mužovi, usmialo sa a povedalo: „Pre túto jednu sa zmení všetko.“

Súbor otázok a odpovedí (príklad):

O čom bol príbeh?

Čo si myslíte o tom, čo to dieťa urobilo?

Aké hodnoty reprezentuje dieťa?

Zmenilo niečo svojim konaním?

Čo by sa stalo, ak by viacero ľudí na pláži hodilo hviezdicu späť do mora?

Čo si myslíte, ako sa dieťa cítilo po hodení morskej hviezdice späť do mora?

Môžete uviesť príklad niečoho, čo ste doteraz vy rôznymi spôsobmi uskutočnili pre ochranu životného prostredia?

Myslíte si, že existujú aj iné živé tvory, než morské hviezdice, ktoré by potrebovali takú pomoc, akú dostali od dieťaťa? Prepojte príbeh s témou veľkých šeliem, ktoré budeme skúmať na nasledujúcich workshopoch! Uvedte, že v ďalších aktivitách porozumieme viac veľkým šelmám a budeme hľadať spôsoby, akými im môžeme pomôcť ako dieťa v príbehu.

Páčilo by sa vám stať sa dieťaťom v príbehu? Ak áno, spoločne preskúmame, ako to môžeme dosiahnuť.

4. Mačky, myši a tráva (20 minút)

Poznámka: Touto hrou skúmame myšlienku rovnováhy v prírode, avšak v tejto fáze je zaradená hlavne ako zdroj energie a ako odkaz na nasledujúce workshopy. Zahŕňa beh a dotýkanie ostatných členov, preto zaistite, aby bolo dostatok miesta pre účastníkov na bezpečný beh.

Konfigurácia a facilitácia: Táto hra ukazuje hlavnú podmienku rovnováhy v prírode: len vtedy, keď všetky populácie a druhy živočíchov a rastlín majú dostatok zdrojov neohrozujú dobré životné podmienky ostatných druhov.

Účastníci sú rozdelení do troch skupín: tráva, myši a mačky. Počas hry bude mať každá skupina nasledujúce výzvy: členovia skupiny „tráva“ nemôžu vydávať žiadny zvuk, „myši“ budú písať a „mačky“ budú mňaukať. Členovia skupiny „myši“ musia chytiť účastníkov skupiny „tráva“ (pretože myši jedia trávnu), „mačky“ musia chytať „myši“ (pretože mačky jedia myši) a „tráva“ chytá „mačky“ (pretože keď mačky umrú, ich telá sa rozložia a zmenia sa na minerály a nakoniec sa stanú potravou pre trávnu). Keď hráč chytiť druhého hráča za zápästie ten sa stane „druhom“ účastníka, ktorý ho chytil.

Po niekoľkých minútach je hra zastavená facilitátorom, ktorý počíta, koľko účastníkov je v každej skupine. Hra sa začína znova s účastníkmi v ich nových skupinách. Po niekoľkých minútach sa hra opäť zastaví a spočítajú sa účastníci v každej skupine. Uvidíte, že druhy, ktoré „uhynuli“, sa z hľadiska počtu vrátili (napríklad menej myši, viac trávy; myši budú mať v druhom kole hry viac „jedla“ a ich počet sa následne zvýši). Vidíme teda, že každý druh je dôležitý a že sa navzájom ovplyvňujú a zvyčajne zostávajú do určitej miery v rovnováhe. Po niekoľkých kolách vložte do hry nového hráča s úlohou „lovca“, ktorý má možnosť chytiť účastníkov z akéhokoľvek druhu. Keď sú účastníci chytení lovcom, jednoducho „vypadnú z hry“ a mali by si sadnúť na okraj hracej plochy. Po niekoľkých minútach bude zrejmé, že tento nový hráč vytvára „umelú“ nerovnováhu v počte všetkých druhov.

Súbor otázok (príklady):

Čo sa stalo počas hry? Aké úlohy sa hrali?

Aké prvky prírody boli obsiahnuté v hre?

Ako sa skupiny navzájom ovplyvňovali? Zostali vyrovnané alebo nie?

Čo spôsobilo nerovnováhu? Prečo?

Čo sa z tejto hry môžeme naučiť?

Je zrejmé, že väčšina z nás neloví trávnu, mačky a myši, ale ovplyvňujeme prírodný svet okolo seba. V nasledujúcich aktivitách budeme zisťovať viac o prírode, rovnováhe a nerovnováhe v prírode a našej úlohe ako ľudí, ktorí v nej žijú.

Bibliografia:

ORGAN Kelly, 2017 Active Citizenship Curriculum/ Environment Module, New Horizon Foundation

Listy/prílohy:

1. Dotazník pred vyhodnotením (Bude sa to robiť na konci workshopov)

Príloha 1.1:

Dotazník

1. Čo cítiš k prírode? Prosím opíš.

2. Ako myslíš, že poznáš hory v tvojom okolí? Ohodnot' tvoje vedomosti od 1 do 5, kde 1 znamená "nič neviem" a 5 znamená "som expert"

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

3. Aké sú tri najdôležitejšie dary prírody ľuďom žijúcim v tvojom regióne? Napíš ich.

- 1.
- 2.
- 3.

4. Myslíš, že medveď predstavuje skôr hrozbu alebo prospech pre ľudí? Ohodnot' od 1 do 5 tvoj postoj, kde 1 znamená "medveď len škodí" a 5 znamená "medveď je len prospešný". Prosím, uveď aj príklady.

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

5. A čo taký vlk? Otázka rovnaká, ako predchádzajúca. 1 znamená "len škodí" a 5 znamená "je len prospešný". Prosím, uveď aj príklady.

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

NIE ☐

6. Už si niekedy počul o "ekologických koridorochoch"?

ÁNO ☐

7. Čo by "ekologické koridory" mohli znamenať? Prosím vysvetli.

8. Aké tri najväčšie hrozby ohrozujú prírodu v tvojom regióne?

- 1.
- 2.
- 3.

9. Čo si myslíš, nakoľko môže človek v tvojom veku ovplyvniť tieto veci, aby naozaj došlo k zmene. Ohodnot' od 1 do 5, kde 1 znamená "nemám na to žiaden vplyv" a 5 znamená "ja skutočne dokážem urobiť niečo, čo má význam".

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

10. Nakoľko si motivovaný urobiť niečo skutočné pre prírodu? Ohodnot' od 1 do 5 svoju motiváciu, kde 1 znamená "je mi to jedno" a 5 znamená "kedy začíname?".

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐

WORKSHOP Č. 2. NÁŠ REGIÓN

Účel workshopu: Cieľom workshopu je zoznámiť účastníkov s regiónom, v ktorom žijú, a vytvoriť pocit emocionálneho prepojenia s karpatskou oblasťou.

Učebné ciele: Po tejto aktivite, budú žiaci schopní...

(K) Porozprávať viac o regióne, v ktorom žijú

(V) Cítiť spojenie s karpatským regiónom, v ktorom žijú

Kľúčové pojmy: Karpaty, hory, veľké šelmy

1. Sieť Karpatských hôr / Hra veľká skupinová / 20 min / Motúz

2. Získajme viac informácií o našich horách / Skupinová práca / 45 min / Papier, perá, flipchart atď.

Odhadovaný celkový čas: 65 min

1. Sieť Karpatských hôr (20 minút)

Cieľom tejto hry je povzbudiť skupinu, ale tiež vytvoriť emocionálne spojenie s regiónom, v ktorom žijú - s Karpatmi (buď Rumunsko alebo Ukrajina).

Konfigurácia a facilitácia: Pozvite účastníkov, aby si sadli do kruhu s facilitátorom v strede, ktorý bude držať kľbko šnúrk. Opýtajte sa účastníkov, aké zážitky mali, keď boli mladší alebo teraz s Karpatmi (spomienky, pocity, emocionálna pripútanosť atď.) a/alebo podelili sa so skupinou o svoje prvé myšlienky o prírode v kontexte Karpát vrátane faktov a iných informácií. Dajte koniec kľbka osobe, ktorá odpovedá ako prvá.

Zatiaľ čo ostatní účastníci premýšľajú o tom, aké informácie chcú zdieľať o svojom emocionálnom spojení s Karpatmi, požiadajte ich, aby pri zdieľaní informácií hľadali súvislosti medzi týmito prvkami. Povedzte im, aby odovzdali kľbko vždy tak, aby zážitky a informácie nadväzovali na zážitky, alebo pocity predchádzajúceho účastníka. Prvý účastník môže napríklad povedať: „Karpaty prechádzajú cez 8 európskych krajín“. Potom odovzdá kľbko šnúrk druhému účastníkovi, ktorý môže napríklad povedať názvy niektorých z tých 8 krajín alebo iné informácie súvisiace s regiónom Karpát alebo ich osobné prepojenie s ním, napríklad: išiel som na turistiku na jeden vrchol hory na Ukrajinu pred 5 rokmi. Bude to pokračovať, kým sa každý člen skupiny podelí o známe informácie alebo o emocionálny zážitok alebo spomienku, ktorú prežil v oblasti Karpát.

Ako sa sieť buduje, udržiavajte neustálu diskusiu. Na konci aktivity sa pokúste vyvodiť všeobecný záver alebo niektoré bežné skutočnosti o našom spojení a konektivite s Karpatmi. Vysvetlite, že nasledujúce workshopy budú zamerané na lepšie pochopenie nášho spojenia s Karpatmi a toho, ako v tomto ohľade môžeme mať pozitívny vplyv.

2. Získajme viac informácií o našich horách (45 minút)

Cieľom tejto aktivity je získať hlbšie znalosti o Karpatoch so zameraním na región, kde sa workshop odohráva.

Konfigurácia a facilitácia: rozdeľte účastníkov do štyroch skupín. Prvým dvom skupinám dajte časť textu z učebnice karpatskej oblasti (všeobecné informácie o území, bohatstve, biodiverzite, výzvach atď.). Pre ďalšie dve skupiny poskytnite konkrétnejšie informácie o svojom regióne (Maramureș alebo Zakarpatsko na Ukrajine). Požiadajte ich, aby si túto časť prečítali a vybrali informácie, ktoré o nej považujú za najzaujímavejšie a najrelevantnejšie. Požiadajte ich, aby interaktívnym spôsobom poskytli informácie ostatným účastníkom, aby im tak pomohli zapamätať si čo najviac. Môže to byť malý náčrt alebo kresba, pantomíma atď. Vyhradte si 15 minút na prípravu, 5 minút na prezentáciu a 5 minút na vyvodenie niektorých záverov a vytvorenie prepojení medzi prezentovanými prvkami. Zmieňte, že v nasledujúcom workshope budeme skúmať viac prírodu a trvalo udržateľný rozvoj, ekosystémové služby a najviac veľké šelmy. Po skončení aktivity prejdite na nasledujúce otázky:

Súbor otázok (príklady):

Koľko z týchto informácií ste už vedeli?

Aké nové veci o ktorých si sa dozvedela na teba urobili dojem?

Ako hlboké je vaše spojenie s regiónom, v ktorom žijete? (na stupnici od 1 do 5). Na podlahu môžete nakresliť rebrík a účastníci by sa naňho usadili podľa svojich odpovedí.

Máte pocit, že máte spojenie s prírodou? Na stupnici od 1 do 5, ako hlboké je toto spojenie?

Listy / prílohy:

Relevantné stránky z časti A

WORKSHOP Č. 3. ČO JE NA NAŠEJ PRÍRODE VÝNIMOČNÉ

Účel workshopu: Na konci tohto workshopu by sa účastníci mali naučiť lepšie poznať biotopy, faunu a flóru, ako aj najdôležitejšie chránené prírodné oblasti (jeden prírodný park a jedna biosférická rezervácia).

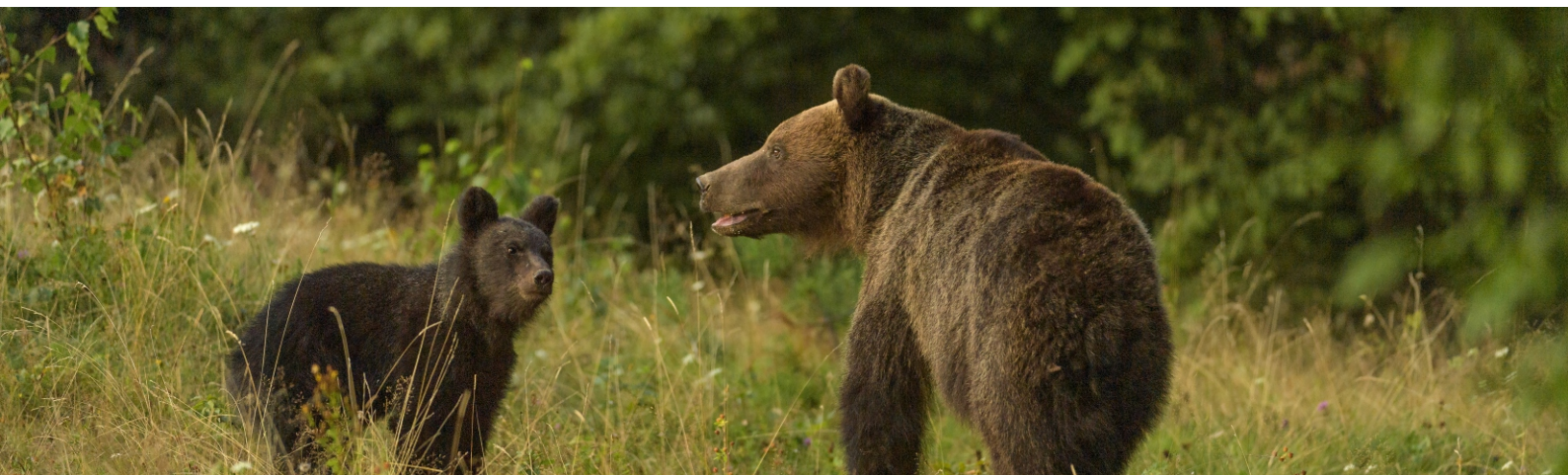
Učebné ciele: Po tejto aktivite budú žiaci schopní...

- (K) Pomenovať rastliny a živočíchy, ktoré sú špecifické pre región Maramureș
- (K) Rozpoznať biotopy špecifické pre región - lesy, lúky, mokrade - a čo ich robí výnimočnými
- (K) Popísať vlastnosti dvoch hlavných chránených prírodných oblastí: Prírodný park Maramures, Rumunsko, Karpatská biosférická rezervácia (RBC), Ukrajina
- (V) Oceniť bohatstvo rôznych biotopov: lesy, lúky, mokrade
- (V) Byť hrdý na prírodné hodnoty regiónu.

Kľúčové pojmy: biotopy, lesy, lúky, mokrade, mŕtve drevo, lesy s vysokou prírodnou hodnotou, poľnohospodárske oblasti s vysokou prírodnou hodnotou, prírodný park pohorie Maramureș, Karpatská Biosférická Rezervácia

1. Obyvatelia prírody regiónu Maramureș / Energizujúca hra / 10 min / Lístky s druhmi žijúcimi v regióne Maramureș (pozri prílohu 3.1)
2. Oživte svoje prostredie / Pohybová hra, Diskusia v skupine(možnosť fotenia) / 25 min / Fotokópia popisu biotopu v kapitole 2, časť Vedomosti, nožnice
3. Vyberte si moju chránenú prírodnú oblasť! / Kreatívna skupinová práca / 25 min / Fotokópia popisu 2 chránených prírodných oblastí v kapitole 2 časť Vedomosti, flipchartový papier, zvýrazňovačky, (pokiaľ je to možné) doplnky ako napr. farebný papier, nožnice, lepidlo, listy atď.

Odhadovaný celkový čas: 60 minút

1. Obyvatelia prírody regiónu Maramureș (10 minút)

Cieľom tejto aktivity je predstaviť rastliny a živočíchy, ktoré sú špecifické pre región Maramureș, a zároveň energizovať skupinu. Táto aktivita je inšpirovaná klasickým energizujúcim „ovocným šalátom“.

Konfigurácia a facilitácia: Žiaci sú posadení s dostatočným priestorom na pohyb medzi stoličkami. V ideálnom prípade sedia v kruhu. Z klobúka vyberajú po jednom lístky s najdôležitejšími druhmi z regiónu Maramureș (pozri prílohu 3.1). Prečítajú nápis na lístku nahlas a spolu so skupinou určia, do ktorej kategórie patria, napríklad d'ateľ patrí do kategórie vtáky, vodná korytnačka patrí k plazom, čučoriedka a dub sú rastliny, zatiaľ čo medveď a rys sú cicavce atď.

Toto je dobrá príležitosť porozprávať sa o predstavených druhoch, najmä keď sa zavádzajú nové pojmy. Prosím pozrite si kapitolu 2 sekcie Vedomosti.

Potom sa začne pohyb. Keď facilitátor povie „Vtáky!“, všetky Vtáky si musia medzi sebou vymeniť miesto. Keď povie „Rastliny!“ všetky rastliny si zmenia miesto. Podobne aj u ostatných kategórií. Najzábavnejšie je, keď facilitátor zakričí „Obyvatelia prírody v regióne Maramureș!“ a každý si musí zmeniť miesto.

Opakujte pohyb niekoľkokrát s rôznymi druhmi pokynov.

2. Oživate svoje prostredie (25 minút)

Cieľom tejto aktivity je pozrieť sa na tri hlavné biotopy, ktoré sa môžu nachádzať v regióne Maramureș a pochopiť a oceniť komplexné prvky, z ktorých sú zložené, ich stelesnením pomocou „živých sôch“.

Konfigurácia a facilitácia: Na veľkom priestore, kde sa môžu tímy voľne pohybovať, rozdeľte skupinu na 3 tímy. Každý tím dostane list s jediným biotopom - les, mokrad alebo lúka – skopírovať a vystrihnúť z kap. 2. Ich úlohou je vytvoriť živú sochu, reprezentujúcu daný biotop (geografické prvky, druhy) pomocou ich tiel. Každý člen tímu sa musí zúčastniť ako socha. Pre extra zábavu sa socha môže pohybovať (po dobu 30 sekúnd). Ostatné tímy musia uhádnuť, aký biotop druhý tím predstavuje.

Bude poskytnutých 10 minút na prípravu sôch, 5 minút na prezentáciu (a fotografovanie) a 10 minút na diskusiu:

- Aké to bolo?
- Čo ste sa dozvedeli o biotope vášho tímu?
- Ako vidíte prírodu v Maramureș po tomto cvičení?

3. Vyberte si svoju chránenú prírodnú oblasť! (25 minút)

Cieľom tejto aktivity je preskúmať a reprezentovať črty dvoch hlavných chránených prírodných oblastí Prírodný Park Pohorie Maramureș, Rumunsko, Karpatská biosférická rezervácia (RBC), Ukrajina kreatívnym spôsobom.

Konfigurácia a facilitácia: Skupinu rozdeľte na 2 (alebo 4) menšie tímy, ktoré vytvoria plagát, ktorý bude slúžiť na reklamu chráneného územia pre budúcich návštevníkov. Poskytnite im všetky potrebné materiály a popis dvoch chránených oblastí, ktoré sú skopírované a vystrihnuté z kapitoly 2. Tímy môžu získavať informácie o svojom chránenom území aj na internete.

:

Poskytne sa 15 minút na vytvorenie plagátov, 10 minút na ich prezentáciu a diskusiu:

- Čo si sa naučil?
- Aké sú tvoje obľúbené miesta, ktoré by si chcel navštíviť? Čo by si najradšej videl alebo zažil?
- Ako vnímaš túto chránenú prírodnú oblasť?
- Chceš ju navštíviť?
- Ako teraz vnímaš svoj región?
- Myslíš si, že stojí za to ho navštíviť?
- Čo by sa dalo urobiť aby náš región a jeho prírodné hodnoty by boli známejšie?

Rastliny	buk, dub, jedľa biela, čučoriedka, hľuzovec Loeselov, rosička orkúhlolistá - mäsožravá rastlina
Bezstavovce	koník, bystruška potočná, fúzač alpský
Obojživelníky a plazy	kunka žltobruchá, mlok bodkovaný, korytnačka močiarna
Vtáky	ďateľ bielochrbtý, hlucháň hôrny, orol skalný
Cicavce (veľké šelmy)	medveď, rys, vlk
Cicavce (iné druhy)	hraboš tatranský, kuna lesná, vydra, jeleň, srnec lesný

Foto © Thomas Hulik

WORKSHOP Č. 4. EKOSYSTÉMOVÉ SLUŽBY

Účel workshopu: Na konci tohto workshopu by účastníci mali účastníci vedieť vysvetliť, čo sú to ekosystémové služby, a mali by vedieť oceniť, čo príroda ponúka.

Učebné ciele: Po tejto aktivite, žiaci budú schopní...

- (K) Vysvetliť, čo sú to ekosystémové služby.
- (K) Vymenovať príklady služieb v štyroch kategóriách: podporné služby, vyrovnávacie služby, doručovacie služby, kultúrne služby.
- (V) Oceniť prírodu ako „poskytovateľa darov“ alebo služieb, ktoré udržujú všetok život na Zemi.
- (S) Identifikovať ekosystémové služby, ktoré poskytuje les a určité druhy.

Kľúčové pojmy: Ekosystémové služby. Podporné služby, Regulačné služby, Produkčné služby, Kultúrne služby

1. Dary prírody / Individuálna práca, Brainstorming, Kartová hra, Diskusia v skupine / 35 min / Flipchart, fixka, samolepiace bločky, peráKarty s ekosystémovými službami (priložené karty) vytlačené farebne (veľmi dôležitý aspekt!), Ideálne na hrubý papier a vystrihnuté, nožnice(voliteľné) papier A4 alebo farebný papier
2. Dary nepadajú z neba / Video, Skupinová práca / 15 min / Video projektor, reproduktory, počítač
3. Dary lesa / Brainstorming / 10 min / Flipchart, fixka

Odhadovaný celkový čas: 60 minút

1. Dary prírody (35 minút)

Cieľom tejto aktivity je predstaviť pojem ekosystémové služby a ich kategórie a pomôcť žiakom ich objaviť a zaradiť.

Konfigurácia a facilitácia:

Krok 1:

Na flipchart napíšte otázku: Čo máme v tejto triede z prírody? Žiaci napíšu svoje odpovede do poznámok a prilepia ich na flipchart. Požiadajte ich, aby na každý nalepovací papierik napísali jedno slovo alebo odpoveď a v prípade potreby použiť viac papierikov. Keď sú všetky odpovede umiestnené na flipchart, prečítajte si ich nahlas a začnite ich zoskupovať do 4 kategórií ekosystémových služieb, ako je popísané v kapitole 3 sekcie Vedomosti.

Žiaci zvyčajne uvádzajú príklady „dodávateľských služieb“, ako je rastlina v okne, voda v mojej fľaši, hmyz v rohu okna atď. V tejto skupinovej diskusii sa snažte prostredníctvom otázok dosiahnuť, aby si uvedomili, že v triede je niekoľko prvkov prírody: od vzduchu, ktorý dýchame, po textilné vlákno v našich šatách.

Ukončite túto diskusiu zdôraznením, že ide o dary prírody, od ktorých závisí náš život. Prvú časť kapitoly 3 sekcie Vedomosti si môžete prečítať spoločne (ale zatiaľ NEZADÁVAJTE kategórie služieb).

Krok 2:

Každý žiak si môže vytiahnuť kartičku (tak, aby boli všetky kartičky distribuované v triede). Povedzte žiakom, že tieto kartičky predstavujú rôzne dary prírody, ktoré patria do 4 kategórií. Požiadajte žiakov, aby sa postavili, porozprávali sa medzi sebou a zoskupili sa do týchto 4 kategórií. Žiaci môžu nájsť logický argument, aby sa spojili, alebo môžu vidieť aj kód farby na kartách a zoskupovať sa podľa farby – oba postupy sú v poriadku. Skontrolujte a overte ich zoskupenie.

Krok 3:

Akonáhle sú skupiny vytvorené, požiadajte ich, aby sa zamysleli, aký by mohol byť názov ich kategórie. Názvy sú väčšinou subjektívne, osobné, kreatívne - napr. dar liečenia, truhlica s pokladom atď.

Každý tím predloží svoj názov a uvedie argumenty pre zvolený názov, čítaním príkladov na kartách.

Na konci diskusie tímy napíšu názov kategórie darov na papier A4 a umiestnia ho pred tímom alebo na flipchart. Facilitátor ocení ich prácu.

Teraz je okamih, aby facilitátor odhalil a predstavil „oficiálne“ pojmy: Ekosystémové služby, Podporné služby, Regulačné služby, Dodávateľské služby, Kultúrne služby s podporou informácií v kapitole 3 sekcie Vedomosti.

2. Dary nepadajú z neba (15 minút)

Cieľom tejto aktivity je aplikovať a uplatniť znalosti o ekosystémových službách konkrétnych druhov.

Konfigurácia a facilitácia: Rozdeľte účastníkov do 4 skupín, ktoré predstavujú 4 kategórie služieb (skupiny môžete ponechať z predchádzajúcej aktivity). Pozrite si 6-minútové video a každý tím ohodnotí ekosystémové služby vo svojej kategórii.

Video je „I`m Batman“, o Amy Wray, na webovej stránke [ed.ted.com:https://ed.ted.com/lessons/i-m-batman-amy-wray](https://ed.ted.com/lessons/i-m-batman-amy-wray)

Po zhliadnutí videa sa tímy podelia o svoje výsledky. Diskutujte o ich všeobecných dojmach:
Čo ste si mysleli o netopieroch pred zhliadnutím tohto videa?
Aký je váš aktuálny dojem? Čo sa zmenilo?
Mohli by sme to využiť na vylepšenie „imidžu“ ostatných druhov?
Ktoré druhy v našom regióne môžu mať menej pozitívnu povest? napr. vlk, mäsožravá rastlina atď
Aké služby ponúkajú tieto druhy?

Aby ste si precvičili a aplikovali najnovšie vedomosti a ak máte dostatok času, pozvite žiakov, aby si pripomenuli druhy z predchádzajúceho workshopu a pomenovali, aké ekosystémové služby spokytujú tieto druhy..

3. Dary lesa (10 minút)

Cieľom tejto aktivity je zdôrazniť ekosystémové služby, ktoré nám dáva les, najmä v zalesnenom regióne, akým je Maramureș.

Konfigurácia a facilitácia: Ako pokračovanie predchádzajúcej diskusie, facilitátor pozve žiakov, aby pomenovali ekosystémové služby poskytované lesom a zapísali ich na flipchart.

Spoločne si prečítajte informácie v kapitole 3: Les: tichá zelená továreň. Pomôže to doplniť brainstorming a zoznam výsledkov.

Na koniec, **diskutujte** o bohatstve darov ktoré nám príroda ponúka, alebo službách, ktoré nám poskytuje. Čo ponúkame na oplátku?
Zmenilo sa po tomto workshope niečo na spôsobe, akým vidíte prírodu?
Čo by ste odteraz robili inak?

Zdroje:

Karty o ekosystémových službách vyvinuté spoločnosťou WWF Švédsko. Zdrojom materiálu je: Nature`s services. Príručka pre základné školy o ekosystémových službách. 2013. WWF-Švédsko

Foto © Thomas
Hulik

WORKSHOP Č. 5. VEĽKÉ ŠELMY: ÚVOD, ÚLOHA A OSOĤ

Účel workshopu: Účastníci by na konci tohto workshopu mali byť schopní pomenovať tri druhy veľkých šeliem v našom regióne, rozpoznať ich úlohu v ekosystéme a uviesť osoĤ, ktorý z veľkých šeliem máme.

Učebné ciele: Po tejto aktivite budú žiaci schopní...

- (K) Poznať rolu veľkých šeliem v potravinovom reťazci.
- (V) Oceniť dôležitosť šeliem v prírode.
- (V) Býť motivovaní chrániť veľké šelmy.
- (S) Vymenovať úžitky, ktoré nám poskytujú veľké šelmy

Kľúčové pojmy: Veľké šelmy. Potravinový reťazec.

1. Spoznajte sa a pozdravte veľké šelmy / Hra Warm Up (zahrievacia hra), Diskusia v skupine / 15 min /

(voliteľné) fotografie s veľkými šelmami ktoré sa môžu vyvesiť v miestnosti

2. Sieť života ** príležitosť na fotografovanie: vysoko vizuálne fotografie je počas tejto činnosti fotografovať zhora alebo zdola / Skupinová hra / 25 min / Samolepiace bločky s druhmi tvoriacimi sieť života uvedenú v prílohe 5.1, kľbko

3. Aké dary nám poskytujú šelmy? / Diskusia v skupine / 15 min / Úvodná časť kapitoly 4 zo sekcie Vedomosti, (voliteľné) Video projektor, reproduktory, počítač(voliteľné) Flipchart, fixky

Odhadovaný celkový čas: 55 minút

(C) Lukas Holasek – for OBWIC

1. Zoznámte sa a pozdravte veľké šelmy (15 minút)

Cieľom tejto aktivity je predstaviť tému dňa - veľké šelmy, lepšie ich spoznať a nájsť spôsoby, ako ich chrániť.

Konfigurácia a facilitácia: Vo veľkom priestore, kde sa môžu ľudia pohybovať, všetci žiaci sedia spoločne v kruhu. Vo vnútri tohto spoločného priestoru musia začať kráčať akýmkoľvek smerom (ako keby sa prechádzali námestím alebo parkom alebo ... lesom) a vždy, keď na svojej ceste stretnú iného človeka, musia ho pozdraviť. Ale oni používajú iba vzorec Dobrý deň! Uvedený facilitátorom. Facilitátor po niekoľkých opakovaniach zmení spôsob, akým sa ľudia navzájom zdravia, tak že bude existovať niekoľko kôl pozdravov s rôznymi spôsobmi povedania Dobrý deň! a hra bude stále zábavnejšia.

Sekvencia pozdravov môže vyzeráť takto (facilitátor urobí ukážku, keď sa predstaví úplne nový pozdravný vzorec) - keď stretnieš inú osobu....

- ... pozrite sa do očí (uistite sa, že máte očný kontakt)
- ... povedzte Dobré ráno
- ... podajte si ruky
- ... tlapnite si /Give me 5/ s medveďom (toto gesto musí byť urobené podobne ako predmetné zviera, nemotorne)
- ... tlapnite si /Give me 5/ s rysom (toto gesto musí byť urobené podobne ako predmetné zviera - napr. stoja na jednej nohe, zodvihnú druhú nohu a dotknú sa chodidlami)
- ... tlapnite si /Give me 5/ s vlkom (toto gesto musí byť urobené podobne ako predmetné zviera – napr. keď sa stretnú, zavýjú ako vlk)

 Facilitátor sa môže opýtať:

- Ako sa cítite, keď sa pozdravíte ako divožijúce zvieratá (ako vlk alebo iné divé zviera)?
- Je to zábavnejšie ako pozdrav ráno v škole?
Čo myslíte že by mohlo byť témou tohoto dňa?

 Facilitátor predstavuje tému dňa - „Veľké šelmy“ – a žiaci diskutujú:

- Aké druhy veľkých šeliem sa v našom regióne nachádzajú?
- Prečo sa im hovorí veľké šelmy?
- Sú „dobré“ alebo „zlé“? Prečo?
Prečo sa im hovorí „dáždnikové“ druhy? (pozrite si informácie v kapitole 1 sekcie Vedomosti)
- Sú „silné“ alebo „slabé“?
- Myslíte si, že môžeme urobiť niečo pre ich ochranu?

2. Sieť života (25 minút)

Cieľom tejto činnosti je zvýšiť informovanosť prepojenia prírody a kľúčovú úlohu, ktorú každý druh hrá v ekosystéme, so zameraním na veľké šelmy.

Zdroje: Táto aktivita je prevzatá z klasickej hry „Webbing“, ktorú popísal Joseph Cornell v knihe „Sharing Nature with Children“, 1998, Dawn Publications, Kanada

Konfigurácia a facilitácia: Žiaci zostanú v kruhu a vyberú si z klobúka nalepovacie papieriky s druhmi. Otvoria lístok, prečítajú si, čo je na ňom napísané a prilepia si ho k hrudi. Požiadajte každého žiaka, aby nahlas povedal, čo je, a uistite sa, že každý v skupine pozná tento druh. Ujasnite, čo znamenajú písmená v zátvorkách (V, K1, K2, ... R).

Hra sa môže začať teraz. Producent (P) drží kĺbko šnurky. Hodí ho Primárnemu Konzumentovi (K1), ktorý chytí kĺbko, s jednou rukou drží šnúrkou a druhou hodí kĺbko ďalšiemu hráčovi, Sekundárnemu konzumentovi (K2). Tento zasa hodí kĺbko ku K3 ktorý ... potom môže zomrieť prirodzeným spôsobom, vďaka čomu prídu na rad Rozkladači (R), ktorí premenia telo živočícha na pôdu, čo umožňuje pokračovanie životného cyklu a rast nového Producenta (P).

Hra pokračuje, kým nie je každý hráč pripojený (aspoň raz, alebo dokonca niekoľkokrát) v sieti života. Opýtajte sa hráčov, ako táto sieť vyzerá. Je krásna! Je silná?

Požiadajte hráčom, aby sa mierne naklonili dozadu. Wow! Sieť udržuje všetkých hráčov. Je to veľmi silný systém!

Potom facilitátor začne predstavovať rôzne hrozby, kvôli ktorým niektoré druhy zmiznú. Sieť začína slabnúť a vyzerá škaredo.

Čo keby sme vyrúbali všetky stromy? Duby pustia šnúrkou.

Čo by sa stalo, keby boli zabitú všetky šelmy? Šelmy pustia šnúrkou.

Čo keby všetky včely zmizli kvôli znečisteniu pesticídmi? Včely pustia šnúrkou.

Otázky

- Ako teraz vyzerá sieť?
- Čo sa stalo?
- Kto to spôsobil?
- Čo by sa dalo urobiť, aby sa tomu zabránilo?
- Kto to môže urobiť?

3. Aké dary nám poskytujú šelmy?

Cieľom tejto aktivity je vybudovať povedomie o úlohe veľkých šeliem, aj z pohľadu ekosystémových služieb, ktoré poskytujú. ecosystem services that they provide.

Konfigurácia a facilitácia: Môžete prejsť na predchádzajúcu aktivitu a sledovať spoločne krásne 5 -minútové video o vplyve vlkov v prírodnom prostredí.

Video: Ako vlky menia rieky

<https://www.youtube.com/watch?v=ysa5OBhXz-Q>

Toto video môžete hľadať na YouTube podľa názvu „How wolves change rivers“ (nájdete ho na kanáli s názvom „Sustainable human“).

Otázky

- Aký bol tento príbeh?
- Čo sa stalo?
- Aké dary dostala príroda od vlkov, priamo a nepriamo?
- Do akej kategórie "ekosystémových služieb" (podporné regulačné, dodávateľské, kultúrne) by ste mohli tieto dary zaradiť?
- Aké ďalšie služby poskytujú vlky?
- Aké ostatné veľké šelmy?

Facilitátor môže napísať odpovede na flipchart s názvom „Dary od veľkých šeliem“. Po napísaní spontánnych odpovedí v skupine si spoločne prečítajte Úvod Kapitoly 4 zo sekcie Vedomosti so zameraním na Veľké šelmy.

Potom pokračujte v doplnení zoznamu spolu so skupinou.

Príloha 5.1

P = producenti

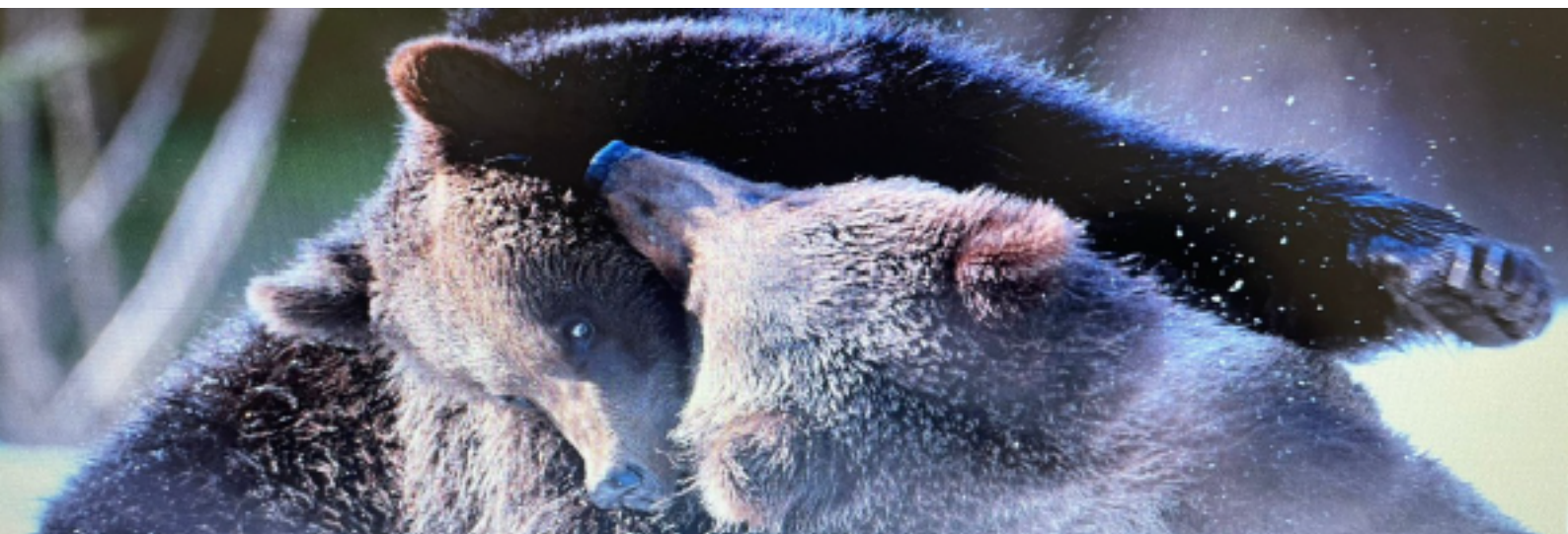
K1 = primárni konzumenti, napr. bylinožravce

K2 = sekundárni konzumenti, napr. šelmy

K3 = terciárni konzumenti napr. veľké šelmy

R = rozkladače

P	Dub (žalud')	Malina	Buk (bukvice)	
C1	Veverička	Včela (med)	Jeleň	
C2	Jastrab	Kukučka	Diviak	
C3	Rys	Vlk	Medveď	
D	Hríbik	Chrobák/Červ	Baktérie	

WORKSHOP Č. 6. MEDVEĎ: VLASTNOSTI, HROZBY A RIEŠENIA

Účel workshopu: Účastníci by mali na konci tohto workshopu vedieť identifikovať vlastnosti, potreby a ohrozenia medveďa a objaviť spôsoby, vďaka ktorým môže byť medveď chránený.

Učebné ciele: Po tejto aktivite budú žiaci schopní...

- (K) Identifikovať vlastnosti medveďa, jeho potreby a ohrozenia.
- (V) Empatizovať s medveďom.
- (V) Býť motivovaní chrániť medveďa.
- (S) Identifikovať spôsoby, ako pomôcť chrániť medveďa.

Kľúčové pojmy: Veľké šelmy: medveď

1. Medveď superhrdina / Kreatívna skupinová práca / 35 min / Fotokópie popisu medveďa v Kapitole 4 časti Vedomosti, flipchart, zvýrazňovačky, samolepiace bločky a iné kancelárske potreby na výrobu plagátov, Lepidlo
2. Medvedie mláďatá / Video, Čítanie a skupinová diskusia / 10 min / Projektor, reproduktory, počítač
3. Medvedia hliadka / Brainstorming / 10 min / Flipchart, zvýrazňovačky

Odhadovaný celkový čas: 55 minút

1. Medveď superhrdina (35 minút)

Cieľom tejto aktivity je preskúmať a interpretovať vlastnosti, potreby a ohrozenia medveďa. Konfigurácia a facilitácia: Rozdeľte žiakov do skupín po 4-5 žiakov. Každá skupina dostane flipchart, papiere a ďalšie kancelárske potreby, ktoré by im mohli pomôcť pri vytváraní plagátu. Ich úlohou je nakresliť jedného medveďa superhrdinu a napísať alebo nakresliť odpovede na nasledujúce otázky:

Keby bol medveď superhrdina...

Čo by boli jeho superschopnosti? (najmenej 4)

Čo by bol jeho ideálny dom alebo úkryt?

Čo by boli jeho slabosti?

Tímy odpovedia pomocou popisu medveďa v Kapitole 4 v časti Vedomosti, môžu tiež vyhľadávať informácie online.

Bude im poskytnutých 15 minút na vytvorenie plagátu, 10 minút na prezentáciu plagátu.

Nezabudnite vystaviť plagáty! 10 minút bude na porovnanie plagátov, nájdenie spoločných a odlišných prvkov obsahu alebo prístupov a vyvodzovanie záverov.

2. Medvedie mláďatá (10 minút)

Cieľom tejto aktivity je zamerať sa na vlastnosti a hrozby pre medvedice.

Konfigurácia a facilitácia: Pozrite si spoločne video s mláďatami. Odporúčame nahrávku z Medvedieho Sirotinca v Balan, Rumunsko.

Napríklad toto video: A winter's day at the bear orphanage -

<https://www.youtube.com/watch?v=gVs8XA3UqwM>

Prehliadajte na internete YouTube kanál WWF-Rumunsko, playlist nazývaný " Bear Brother - stories from the bear orphanage" (Medvedí brat - príbehy z medvedieho sirotinca)

Diskutujte o videu:

 Aké to bolo?

 Čo si si všimol?

 Čo si myslíš o medvedích mláďatách?

 Myslíš si, že sú „silné“ alebo „slabé“?

 Čo by sa im mohlo stať?

Potom si spoločne prečítajte popis Medvedích mláďat v Kapitole 4 sekcii Vedomosti. A komentujte so skupinou.

 Na aké ďalšie ohrozenia ste prišli?

Pozvite skupinu, aby doplnila svoje plagáty ohrozeniami (čo robí superhrdinu slabým?)

3. Medvedia hliadka (10 minú)

Cieľom tejto činnosti je identifikovať možné opatrenia na ochranu medveďov.

Konfigurácia a facilitácia: Facilitátor uvedie aktivitu - „Predstavte si, že sme medvedia hliadka, ktorá môže zachrániť medvede. Teraz, keď vieme, aké sú niektoré hrozby pre medvede, čo by sme mohli urobiť na zastavenie alebo vyriešenie tieto hrozby? ”

Facilitátor zaznamenáva odpovede v skupine a sprevádza žiakov všetkými predtým identifikovanými hrozbami, aby mohli prísť s konkrétnymi riešeniami.

WORKSHOP Č. 8. VLK: VLASTNOSTI, HROZBY A RIEŠENIA

Účel workshopu: Účastníci by na konci tohto workshopu mali byť schopní identifikovať vlastnosti vlka, zvýšiť svoju empatiu voči vlkovi a identifikovať spôsoby, ako vlka chrániť.

Učebné ciele: Po tejto aktivite budú žiaci schopní...

- (K) Identifikovať vlastnosti a potreby vlka.
- (V) Empatizovať s vlkom.
- (V) Býť motivovaní chrániť vlka.
- (S) Identifikovať spôsoby, ako pomôcť pri ochrane vlka.

Kľúčové pojmy: Veľké šelmy: vlk.

1. Napodobňovanie vlka / Napodobňovanie / 20 min / Lístky s kľúčovými slovami - Príloha 7.1

2. Čo máme spoločné? / Skupinová práca / 25 min / Fotokópie Kapitoly 4 zo sekcie Vedomosti.(voliteľné) iné materiály o vlkovi, ako sú časopisy, knihy atď. Projektor, reproduktory, počítač (ak je k dispozícii video) (optional) other materials on wolves, such as magazines, books etc Projector, speakers, computer (if video)

3. Kto je negatívna postava a kto pozitívna postava v príbehu vlka? / Príbehy, Diskusia v skupine, Brainstorming / 15 min / (voliteľné) flipchart, fixky

Odhadovaný celkový čas: 60 minút

1. Napodobňovanie vlka (20 minú)

Cieľom tejto aktivity je popísať fyzické a behaviorálne vlastnosti vlka a povzbudiť tak empatiu.

Konfigurácia a facilitácia: Rozdeľte skupinu do 2 tímov. Postupne si každý člen tímu vytiahne poznámku s charakteristikou vlka (pozri prílohu 7.1) a musí túto vlastnosť napodobňovať, kým jeho kolegovia neuhádnu. Tím má 1 minútu na uhádnutie.

Po každom kole si urobte čas a prediskutujte so skupinou konkrétnu vlastnosť, na ktorú ste sa zamerali.

K dispozícii je 10 vlastností, aby každý tím mohol získať 5 bodov, ak získa všetky správne odpovede. V prípade nerozhodného výsledku zvíťazí ten, kto vymyslí najlepšiu báseň pomocou kľúčových slov, ktoré bolo potrebné napodobniť.

2. Čo máme spoločné? (25 minút)

Cieľom tejto aktivity je objaviť črty a správanie, ktoré máme s vlkom spoločné, a prehĺbiť pocit empatie.

Konfigurácia a facilitácia: Rozdeľte skupinu do tímov po 4-5 žiakov. Označte tímom čo je ich ďalšou misiou: po prechode niekoľkými zdrojmi informácií (video, príručka, dokonca môže byť povolené aj online vyhľadávanie) si každý tím bude musieť napísať a predstaviť, aké prvky majú ľudia spoločné s vlkami, napr. vlky rady zostávajú spolu ako svorka, tak aj my ľudia uprednostňujeme spoločnosť.

Sú nočné živočíchy, rovnako ako Victor v našom tíme, ktorý najradšej číta v noci atď. Každý tím si prečíta informácie o vlkoch v kapitole 4 v časti Vedomosti. Tiež je možnosť vyhľadávať online a prezerať si ďalšie materiály o vlkoch, ak sú k dispozícii.

Po skončení výskumu tímy predložia svoje závery. Facilitátor môže napísať na tabuľu alebo na flipchart spoločné prvky, ktoré sa objavujú v prezentácii každého tímu. Ukončíte aktivitu porovnaním prezentácií a zamyslením sa nad svojimi skúsenosťami.

Možné otázky

- Aké to bolo hľadať spoločné prvky medzi ľuďmi a vlkami? (ťažké, ľahké, čudné atď)
- Ktoré boli prvé prvky, ktoré sa objavili?
- Aké prekvapujúce spoločné prvky ste našli?
- Ako vidíte vlkov teraz, po tom, čo ste prešli týmto zážitkom?

3. Kto je negatívna postava a kto je pozitívna postava v príbehu o vlkovi? (1 minút)

Cieľom tejto aktivity je prehodnotiť klasické vnímanie vlkov že sú zlé a zamyslieť sa nad spôsobmi, ktorými by ľudia mohli vlkov chrániť.

Konfigurácia a facilitácia: Začnite skupinovú diskusiu o vlčích príbehoch a vnímaní:

Poznáš príbeh o vlkoch?

Pamätáš si, aké príbehy si o vlkoch počul, keď si bol dieťa?

Ako je v týchto príbehoch všeobecne zobrazený vlk?

Sú tieto príbehy staré alebo nové? Prečo si myslíte, že ľudia kedysi dávno, zvykli vidieť vlkov ako negatívne postavy?

Čo si myslíš o vlkoch? Sú dobré alebo zlé?

Aké dobré veci máme od vlkov?

Potom si prečítajte tento starý príbeh indiánskeho pôvodu, ktorý ukazuje vlkov v inom svetle. Sú to symbolické vlky, ale jasne ukazujú na to, že ľudia si vyberajú svoj názor na veci.

Príbeh o dvoch vlkoch

Dedko: "V srdci každého muža bojujú dvaja vlci. Jeden je láska, druhý je nenávisť."

Vnuk: "Dedko a ktorý vlk vyhrá tento boj?"

Dedko: „Ten, ktorého viac krmíš”.

Témy pre ďalšie diskusie:

- Aký bol príbeh?
- Čo hovorí o vlkoch? Ako ich vidíme my?
- Kto je skutočnou negatívnou postavou v príbehu vlka, obzvlášť dnes?
- Aké zlé veci robia ľudia vlkom? Priamo alebo nepriamo?
- Ako by sme mohli prepísať tento príbeh, aby pomohol zlepšiť spolužitie človeka a vlka?

Na flipchart môžete napísať riešenia, ktoré skupina ponúka.

Príloha 7.1

Dĺžka tela vlka je 1,5 metra.

Vlk zvyčajne váži 50 kilogramov.

Vlk má letný kabát. (jeho kožuch sa v lete stane ľahším a tmavším)

Vlk má na každej nohe 4 pazúry.

Vlk je mäsožravec.

Vlk je známy aj ako „lesný lekár“. (udržiava svoju prirodzenú rovnováhu lovom alebo konzumovaním mŕtvych živočíchov)

Vlk potrebuje na pohyb veľké územie.

Vlky žijú až do 15 rokov.

Vlky sú aktívne v noci.

Vlk má slepé mláďatá (v prvých 2 týždňoch života).

WORKSHOP Č. 8. RYS: VLASTNOSTI, HROZBY A RIEŠENIA

Účel workshopu: Účastníci by mali na konci tohto workshopu vedieť identifikovať vlastnosti, hodnoty a ohrozenia rysa a objaviť spôsoby, ktorými je možné rysa chrániť.

Učebné ciele: Po tejto aktivite budú žiaci schopní...

- (K) Identifikovať vlastnosti, hodnoty a ohrozenia rysa
- (V) Zaujímať sa hlbšie o rysa
- (V) Byť otvorení ochrane rysa
- (S) Identifikovať spôsob , ako pomôcť chrániť rysa.

Kľúčové pojmy: Veľké šelmy: rys

1. Úvod / Prezentácia / 15 min / Obraz rysa, videoprojekt , reproduktory, počítač

2. Rys / Skupinová prezentácia / 50 min / vytlačené kópie príloh

Odhadovaný celkový čas: 65 minút

(C) Lukas Holasek - for OBWIC

1. Úvod (15 minút)

Konfigurácia a facilitácia: Pozvite účastníkov, aby si sadli do kruhu. Nájdite si pár minút a zadajte názov workshopu: „Rys“. Vysvetlite, že účelom tejto hodiny je spoznať vlastnosti rysa a jeho úlohu v ekosystéme. Vytlačte a ukážte obrázok rysa alebo, ak máte prístup k technológiám, ukážte krátky film o druhoch rysa vo svete: <https://bit.ly/3AqoEzM>

2. Rys (50 minút)

Cieľom tejto aktivity je objaviť prostredníctvom skúseností a reprezentácie niektoré vlastnosti rysa.

Konfigurácia a facilitácia: V miestnosti alebo na vonkajšom mieste vyčleňte 4 plochy (štvorce). Je dôležité mať štvorce, do ktorých sa zmestí najmenej 8-9 žiakov, aby účastníci mohli navzájom komunikovať. Tieto 4 priestory sú nazvané:

Rys - základné informácie

Rys - potrava

Rys - správanie a aréal

Rys - ochranné opatrenia.

Ponúkajte každej skupine popisy rysa (k dispozícii v sekcii obsah) a požiadajte ich, aby si ich prečítali, porozumeli im, naplánovali ich a urobili krátku reprezentáciu/náčrt o týchto vlastnostiach rysa. Majú 20 minút na prípravu a 5 minút na to, aby ich predstavili ostatným skupinám. Ostatné skupiny musia uhádnuť všetky vlastnosti, ktoré boli predložené. Napíšte všetky vlastnosti, ktoré ste objavili, na flipchartový papier. Štvrtá skupina sa bude musieť zamyslieť na hrozbami a ochrannými opatreniami, ktoré môžu byť pre ochranu rysa k dispozícii (viď hrozby a ochranné opatrenia v obsahovej časti).

Bibliografia

- <https://www.edu-wildlife.eu/index.php/ro/bne-r>
- <https://www.youtube.com/watch?v=7bllz3fuo-4>

WORKSHOP č. 9. CHRÁNENÉ PRÍRODNÉ OBLASTI

Účel workshopu: Cieľom workshopu je prostredníctvom interaktívnej hry vysvetliť pojem "chránená prírodná oblasť" a ako sa zakladá chránená prírodná oblasť.

Učebné ciele: Po tejto aktivite budú žiaci schopní...

(K) Vysvetliť kľúčové pojmy: chránená prírodná oblasť, funkčná zonácia, prísne chránené oblasti (jadrové oblasti), nárazníkové zóny, oblasti trvalo udržateľného rozvoja

(S) Rozhodovať, definovať a nájsť argumenty na to, ako sú zvolené zóny v chránenej prírodnej oblasti

(A) Oceniť hodnotu a dôležitosť chránenej prírodnej oblasti.

Kľúčové pojmy: chránená prírodná oblasť, funkčná zonácia, prísne chránené oblasti (centrálne oblasti), nárazníkové zóny, oblasti trvalo udržateľného rozvoja

1. Úvod / Prezentácia / 15 min

2. Vybudujeme si vlastnú chránenú prírodnú oblasť / Workshop, Práca v malých skupinkách / 30 min / Vonkajšia aktivita! 4 metrové lano pre každý tím a 4 dlhé klinec (20 cm alebo kolíky zo stanu), páskapapier s rôznymi kritériami: biodiverzita, zónovanie, pravidlá pre ľudí, miestne výhody, vzdelávanie a rekreácia

3. Navštívte našu chránenú prírodnú oblasť / Prezentácia / 20 min

Odhadovaný celkový čas: 65 minút

1. Predstavenie kľúčových pojmov. Čítanie a diskusia v skupine (15 minút)

Konfigurácia a facilitácia: Facilitátor požiada žiakov, aby sa prihlásili ako dobrovoľníci a spoločne si prečítali Kapitulu 6. Starostlivosť o našu prírodu: ochrana prírody a zachovanie prírody (relevantné informácie z časti A)

Chránené prírodné oblasti sú suchozemské alebo morské oblasti osobitne určené na ochranu a zachovanie biologickej diverzity, prírodných zdrojov a súvisiacich kultúrnych zdrojov.

Za účelom doplnenia informácie o chránených prírodných oblastiach vo vašom regióne si prečítajte Fakty o Karpatoch v Kapitole 1. Zamerajte sa na prírodnú oblasť, ktorú si vážime aj v Kapitole 2. Čím je naša príroda výnimočná? Zamerajte sa na texty: Národný park Pohorie Maramures, Rumunsko a Karpatská biosférická rezervácia (RBC), Ukrajina (relevantné informácie z časti A).

Funkčná zonácia chránených prírodných oblastí

Aby mohli byť rešpektované potreby prírody, no zároveň plnené potreby ľudí, sú chránené prírodné oblasti rozdelené do určitých kategórií – zón, v závislosti od toho, do akej miery môžu byť prístupné a využívané ľuďmi.

* Prísne chránené územia (jadrové oblasti) sú povinne chránené a predstavujú vzorky veľmi málo narušených prírodných, suchozemských a vodných ekosystémov, ktoré sú reprezentatívne pre chránenú prírodnú oblasť;

* Nárazové zóny boli zriadené okolo prísne chránených území (jadrových oblastí). Ich úlohou je chrániť jadrové oblasti a obmedziť vplyv ľudských aktivít na stav chránenej prírodnej oblasti.

* Oblasti trvalo udržateľného rozvoja sa nachádzajú na hranici chránených území a v týchto oblastiach sú povolené niektoré ľudské činnosti aby miestne komunity mohli trvalo udržateľným spôsobom ťažiť z prírodných hodnôt oblasti, napr. mäkkým turizmom.

2. Vybudujeme si vlastnú chránenú prírodnú oblasť (20-30 minút)

Je načas, aby nové vedomosti a kreativita skupiny začali pracovať.

Konfigurácia a facilitácia: Rozdeľte skupinu do 5-členných tímov (približne). Každý tím dostane 4 metrové lano a 4 klinec, plus kópiu informácií v textovom poli o funkčnom zónovaní chránenej prírodnej oblasti. Lano pomáha tímom postaviť „plot“ okolo 1 metra štvorcového na mieste, ktoré ich inšpiruje k vybudovaniu budúcej chránenej prírodnej oblasti.

Misia tímov bude vytvárať a spravovať vlastnú chránenú prírodnú oblasť s vysvetlením, ako je rozdelená na zóny. Na vytvorenie krajiny špecifickej pre svoju oblasť použijú prírodné materiály nájdené v blízkosti. Majú na túto úlohu 20 minút (s možnosťou v prípade potreby pridať ďalších 10 minút). Nakoniec budú môcť predstaviť:

- názov chránenej prírodnej oblasti,
- jej hlavné atrakcie a prírodné hodnoty,
- zóny na ktoré je oblasť rozdelená, a predloženie argumentov na podporu ich rozhodnutia.

3. Navštívte našu chránenú prírodnú oblasť (15-20 minút)

Konfigurácia a facilitácia: Veľká skupina ide na výlet okolo všetkých chránených prírodných oblastí vytvorených tímami. Keď skupina dorazí na prvé miesto, hosťiteľský tím predstaví názov chránenej prírodnej oblasti, jej prírodné hodnoty a zonáciu. Facilitátor môže hrať úlohu experta/inšpektora, ktorý kladie objasňujúce otázky o tom, ako boli vytvorené funkčné zóny.

Na konci aktivity si skupina sadne do kruhu a zamyslí sa nad zážitkom.

- Aké bolo vytvorenie chránenej prírodnej oblasti?
- Aké to bolo definovať jednotlivé zóny?
- Mali ste ťažkosti alebo interné jednanie v tomto procese?
- Čo sa vám najviac páčilo pri úprave chránenej prírodnej oblasti?
- Ako teraz vidíte chránené prírodné oblasti?

WORKSHOP Č. 10. KONEKTIVITA

Účel workshopu: Cieľom workshopu je prostredníctvom priameho experimentovania porozumieť tomu, čo predstavuje migrácia medveďov, ako aj bariéry, s ktorými sa stretávajú. Tiež stimulovanie empatie k medveďom a iným zvieratám, ktoré musia migrovať, aby prežili, zvyšovanie povedomia o dôležitosti ekologickej konektivity a identifikácia myšlienok na zachovanie ekologickej konektivity.

Učebné ciele: Po tejto aktivite budú žiaci schopní...

- (K) Pochopiť migráciu medveďov
- (K) Vymenovať bariéry, s ktorými sa živočíchy stretávajú počas ich migrácie
- (S) Identifikovať nápady na zachovanie ekologickej konektivity
- (V) Empatizovať s medveďmi a inými zvieratami, ktoré sa musia pohybovať, aby prežili

Kľúčové pojmy: Migrácia. Ekologická konektivita. Bariéry ekologickej konektivity

1. Ekologická konektivita. Úvod / Facilitácia diskusie / 15 min / Flipchartové papiere fixky

2. Hra chytanie medveďov / Bežecká hra / 60 min / Páska, šnúr

3. Riešenia pre ekologickú konektivitu / Brainstorming / 15 min / Flipchartové papiere fixky

Odhadovaný celkový čas: 90 minút

1. Ekologická konektivita (15 minút)

Prečítajte si spoločne Kapitolu 5. Ekologická konektivita. Skupinu môžete rozdeliť do 5 tímov a priradiť im úryvok textu: Kategórie ekologických koridorov, Koridory v Maramureș, Hrozby pre voľne žijúce živočíchy, Bariéry, Riešenia pre konektivitu. Každý tím si prečíta a potom predstaví výsledky skupiny. Diskutujte o tom, čo pútalo pozornosť žiakov, prečo je táto téma dôležitá a ako súvisí s realitou žiakov.

2. Hra chytanie s medveďmi (40 minút)

Cieľom aktivity je porozumieť priamym experimentovaním, migrácii medveďa, ako aj ťažkosťami, ktoré mu spôsobujú rôzne prekážky a ohrozenia v dôsledku prirodzených príčin, ale aj zásahov človeka do životného prostredia. Stimulácia empatie k medveďom a iným živočíchom, ktoré potrebujú migrovať, aby prežili, zvyšovanie povedomia o dôležitosti ekologickej konektivity a identifikácia myšlienok na uľahčenie migrácie a zachovanie neprerušovanej krajiny a ekologickej konektivity.

Príprava:

Príprava fyzického ihriska:

Hra vyžaduje dosť veľký priestor, vhodný na beh a naháňačku. V ideálnom prípade by to malo byť vonku a malo by sa zúčastniť viac ako 10 hráčov. Na prípravu priestoru označí facilitátor lepiacou páskou, alebo kriedou jednu čiaru pre odchod a druhú pre príchod, ktoré predstavujú dve konečné destinácie migrácie medveďov v Maramureș: lesy Strâmbu Băiuț (kilometer 0) a Karpatská biosférická rezervácia na Ukrajine (kilometer 200). Medzi nimi budú označené kruhy ako nášlapné kamene, ktoré predstavujú chránené prírodné oblasti (alebo dokonca jadrové oblasti chránených prírodných oblastí), ktoré su pre medvede bezpečným útočiskom a zdrojmi potravy.

Prezentácia hry:

Facilitátor vytvára prostredie, v ktorom sa hra odohráva a predstavuje informácie o migrácii medveďov, dôvody, prečo sa musia pohybovať, pričom pripomína skupine význam ekologickeho koridoru, ktorý bude použitý ako virtuálny rámec pre celú hru,

Poznámka: Prečítajte si podkapitolu (môžete to urobiť spoločne ako skupinovo) Medveď z kapitoly 4. Naši superhrdinovia s kožušinou a labkami a sústreďte sa na informácie o migrácii medveďa, čo motivuje medveďa k pohybu, čo je dôležité pre pohodu a prežitie medveďa a čo ho ohrozuje.

Facilitácia:

Hranie hry:

Hrá sa trojkolovo, pričom každé kolo je náročnejšie, keďže sa pridáva nový „lapač“. V každom novom kole facilitátor oznámi stav migrácie medveďa, aké sú nebezpečenstvá a fyzické prekážky na ceste, a komentuje stav medvedej populácie po každom behu a dôsledky nebezpečenstva pre živočíchy.

Prvé Kolo: Jeden hráč chytá

Hra prebieha rýchlym tempom. Všetci hráči sú za štartovou čiarou, ktorá je les Strâmbu Băiuț, a oni sú medvede. Keď facilitátor povie „štart“, hráči musia migrovať a bežať z jedného konca - les Strâmbu Băiuț - na druhý koniec migračnej trasy - do Karpatskej biosférickej rezervácie.

Špeciálne určený hráč ich však musí chytať. Tento lapač sa nazýva „pytliak“. Zakaždým, keď tento hráč chyť jedného z medveďov, medveď zomrie a zostane na meste, schúlený do kľbka (alebo sa stiahne nabok). Medvede môžu nájsť úkryt pred pytliakmi v kruhoch, ktoré predstavujú chránené prírodné oblasti. Kým sú v kruhu, nemôžu byť chytení a nemôžu zomrieť.

Druhé kolo: Dvaja hráči chytajú a navyše sa pridáva prekážka

Potom, čo sú všetci zostávajúci hráči za cieľovou čiarou, začnú bežať späť, aby dokončili migráciu a vrátili sa do lesa Strâmbu Băiut. Avšak, okrem prvého hráča, ktorý ich chytal „pytliaka“, vstupuje do hry aj druhý hráč ktorému sa hovorí - „**dopravná nehoda**“. Takisto každý medveď, ktorého chytí zomrie a zostane na svojom mieste. Okrem tohto nového nebezpečenstva sa zavádza aj fyzická prekážka: „nová cesta“. V niektorých oblastiach sa les zužuje a facilitátor posunie pásku, aby vyznačil novú trasu pre medveďa, kvôli čomu niektoré chránené prírodné oblasti (kruhy na podlahe) zmiznú. Výsledkom je, že medvede (hráči) majú menší priestor na pohyb, ich trasa je obmedzená na určité oblasti a na ich život a migráciu je vytvorený väčší tlak

Tretie kolo: Traja hráči chytajú, pridáva sa druhá prekážka

Potom, čo sú všetci zostávajúci hráči za štartovou čiarou lesa Strâmbu Băiut, smerujú opäť ku Karpatskej biosférickej rezervácii. Tentokrát sú tu už traja lapači: okrem „pytliaka“ a „dopravnej nehody“ aj tretí lapač, ktorý sa bude volať „smrť od hladu“ (alebo „konflikty s miestnymi obyvateľmi“). Na trase pribudne nový supermarket (alebo lyžiarske stredisko). Ako supermarket, môžete hráčom vytvoriť bariéru z pásky alebo dokonca dať do cesty fyzickú prekážku, napríklad stoličky. Čím rýchlejšie ju položíte, tým lepšie. Trasa do Karpatskej biosférickej rezervácie by mala byť úplne zablokovaná. Ideálne, ak by sa účastníci dozvedeli o supermarkete až PO tom, ako začnú migrovať. Keď sú už na ceste, objaví sa supermarket. Už sa nemôžem dostať do svojej destinácie, niektorí sú zmätení, iní rýchlo bežia do chránených oblastí alebo späť do lesa Strâmbu Băiut.

Aby sa v tejto fáze zvýšila dramatickosť (ale aj paralela s realitou) hry, mala by sa objaviť druhá prekážka, turistický komplex/rozvoj nehnuteľností. Niektoré medvede sa teda zachytia medzi týmito dvoma prekážkami a ďalší sa budú tlačiť do lesa, z ktorého odišli. Pri kladení prekážok sa snažte dodržať vzdialenosti podobné skutočným vzdialenostiam.

Nakoniec uvidíme, koľko medveďov zostane nažive potom, čo sa pohybujú v nepriaznivých podmienkach.

Poznámka: Ak máte málo hráčov, po dvoch kolách hry môžete znova vytvoriť skupinu migrujúcich medveďov, (pretože medvede sa pária a majú mláďatá), aby bol na trase dostatok účastníkov. Nebezpečenstvá však musia byť úmerné počtu hráčov.

Otázky na zamyslenie

Aké to bolo?

Kedy to bolo jednoduchšie? Kedy to bolo ťažšie?

Myslíte si, že sa také situácie môžu stať aj v skutočnosti?

Čo ohrozuje medvede? Poznate aj iné ohrozenia?

Aký dojem teraz máte o medveďoch/migrujúcich živočíchoch?

Čo ste z tejto hry pochopili?

Čo si myslíte, že by ste mohli urobiť teraz, keď už týmto veciam rozumiete?

Aké konkrétne riešenia udržiavajú optimálne možnosti migrácie pre medvede a iné živočíchy a podporujú zachovanie ekologickej konektivity?

3. Riešenia pre ekologicкую konektivitu (15 minút)

S touto poslednou otázkou facilitátor otvára flipchart s názvom Riešenia ekologickej konektivity a začína písať riešenia, ktoré sa objavujú v diskusii, na tému migrácie medveďov a ekologickej konektivity. Všetky informácie a skúsenosti z tohto workshopu pomôžu definovať riešenia, ku ktorým sa žiaci môžu neskôr odvolať pri výbere aktivít, ktoré chcú vo svojich komunitách podniknúť.

WORKSHOP Č. 11. PRÍRODA: OCHRANA, ZACHOVANIE A TRVALO UDRŽATEĽNÝ ROZVOJ

Účel workshopu: Cieľom workshopu je predstaviť koncept cieľov trvalo udržateľného rozvoja a cieľov trvalo udržateľného rozvoja a pomôcť žiakom pochopiť, že ich úsilie prispieva k tejto veľkej vízii. Žiaci získajú tiež rôzne konkrétne informácie a nástroje potrebné na to, aby sa dal trvalo udržateľnému rozvoju dosiahnuť: ochrana a zachovanie prírody, typy chránených území, kategórie IUCN (Medzinárodná únia na ochranu prírody), ochranné opatrenia pre medvede.

Učebné ciele: Po tejto aktivite budú žiaci schopní...

- (K) Definovať udržateľný rozvoj
- (K) Vymenovať ciele trvalo udržateľného rozvoja
- (K) Definovať ochranu prírody, zachovanie prírody, sieť Natura 2000, sieť Emerald, kritériá IUCN
- (S) Identifikovať ciele trvalo udržateľného rozvoja
- (S) Využiť informácie o chránených územiach na lepšie pochopenie prírodných hodnôt ich krajiny
- (S) Prehliadať si webovú stránku červeného zoznamu IUCN (Medzinárodná únia pre ochranu prírody), kedykoľvek budú potrebovať informácie o druhu
- (S) Identifikovať a formulovať ochranné opatrenia pre veľké šelmy
- (S) Byť so vedomím a optimistickí a prispievať k trvalo udržateľnému rozvoju

Kľúčové pojmy: Udržateľný rozvoj, Ciele trvalo udržateľného rozvoja (CTUR), ochrana prírody, zachovanie prírody, siete Natura 2000 a Emerald, chránené územia, kategórie IUCN

1. Tri rieky / Pohybová hra / 40 min / !!! na túto aktivitu potrebujete tri oddelené priestory, kde môžu tri skupiny pracovať paralelne bez toho, aby sa navzájom videli, Lepiaca páska, 20 listov papiera formátu A4, fixka

2. Kde sme v obraze „trvalo udržateľného rozvoja“? / Diskusia v skupine / 10 min

3. Zahrajme sa na vedcov / Skupinová diskusia, tímový výskum, brainstorming / 20 min / Fotokópia kapitoly 6, nožnice

Odhadovaný celkový čas: 70 minút

1. Tri rieky (40 minút)

Cieľom aktivity je poskytnúť účastníkom hlboké porozumenie pojmu trvalo udržateľný rozvoj prostredníctvom zážitkovej vzdelávacej aktivity. Ak nemáte čas alebo priestor na aktivitu, môžete ju zorganizovať jednoduchšie, prípadne prejsť rovno do skupinovej diskusie o definícii „trvalo udržateľného rozvoja“.

Konfigurácia a facilitácia:

Príprava troch riek. V troch oddelených priestoroch pripravte tri rieky, cez ktoré budú účastníci prechádzať.

Ako vyzerá rieka? Je to príliš dlhý a nepohodlný priestor na to, aby ste ho prekročili dvoma veľkými skokmi. Asi 2,2 - 2,5 metra. Označte brehy rieky kriedou alebo lepiacou páskou. Účastníci budú musieť prejsť rieku zo strany na stranu bez toho, aby sa dotkli vody, iba pomocou nášlapných kameňov.

Trikom je, že každá rieka má iný počet nášlapných kameňov - reprezentovaných papiermi formátu A4 (ktoré môžete tiež prilepiť k zemi).

- Jedna z riek má veľa papierov A4, ktorú sú takmer vedľa seba. Až na konci hry účastníci zistia, že táto rieka sa nazýva Minulosť.
- Ďalšia rieka má 3-4 papiere A4, čo robí prechod realtívne pohodlným. Až na konci hry účastníci zistia, že táto rieka sa nazýva Súčasnnosť.
- Tretia rieka má iba 1 papier formátu A4. Až na konci hry účastníci zistia, že táto rieka sa nazýva Budúcnnosť.

Účastníci budú pracovať v 3 oddelených tímoch a budú striedať miestnosti. Je dôležité, aby sa mohli presúvať z jednej miestnosti do druhej bez toho, aby videli, ako vyzerajú ostatné rieky. Musia byť prekvapení zakaždým, keď sa dostanú k ďalšej rieke.

Hranie hry

V „neutrálnom“ priestore, kde účastníci nevidia rieky, ich rozdeľte do 3 tímov a povedzte im, že budú musieť prejsť tri rieky za menej ako 1 minútu. Je dôležité dať im časový limit, aby sa viac sústredili na úlohu než na rieku. Každý tím prejde do inej miestnosti a potom zmení miestnosť. Každý tím prekročí každú rieku.

Na konci zážitku sa skupina stretne v spoločnom priestore a podelí sa o svoje dojmy zo zážitku.

- Čo si urobil?
- Aké to bolo?
- Bol medzi riekami rozdiel?
- Ktorú bolo najľahšie prejsť? Ktorú najťažšie?
- Ako by mohlo byť jednoduchšie prekročiť tretiu rieku?

Zastavte dialóg a povedzte im: Je tu niečo, čo ste nevedeli, keď ste prekračovali rieky. Skutočnosť, že každá rieka mala svoje meno - prvá rieka, tá s mnohými kameňmi sa volala Minulosť. Druhá rieka, tá s 3 kameňmi, sa volala Súčasnnosť. A posledná rieka, tá s jediným kameňom, sa volala Budúcnnosť.

Počkajte na reakcie. A pokračujte v skupinovej diskusii.

- Čo vám táto nová informácia prináša?
- Čo sú tie kamene?
- Ako by mohlo byť jednoduchšie prekročiť tretiu rieku?
- Čo si myslíte o tejto hre?
- Myslíte si, že by to fungovalo v reálnom živote?
- Ako by to fungovalo v reálnom živote? Aké konkrétne opatrenia by mohli túto víziu uskutočniť?

Teraz môžete vysvetliť definíciu „trvalo udržateľného rozvoja“ a použiť informácie v Kapitole 7 (relevantné informácie z časti A). Povedzte žiakom, že nie sú vo svojej vízii sami a že stále viac ľudí na celom svete robí opatrenia na vybudovanie udržateľnej budúcnosti. Povedzte im, že celá ich učebnica a skúsenosti s učením sú tiež konkrétnym krokom k trvalo udržateľnému rozvoju.

2. Kde sme my v obraze „Trvalo udržateľného rozvoja“? (10 minút)

Pokračujte v skupinovej diskusii zadáním CTUZ (Ciele trvalo udržateľného rozvoja) z Kapitoly 7 (relevantné informácie z časti A). Stručne prediskutujte každý cieľ trvalo udržateľného rozvoja a opýtajte sa žiakov, na či si myslia, že prostredníctvom týchto aktivít prispievame k cieľom trvalo udržateľného rozvoja. Za najrelevantnejší by mohli považovať CTUZ 15 Život na zemi je to, ale diskutujte s nimi tiež o prepojeniach na iné CTUZ.

3. Zahrajme sa na vedcov (20 minút)

Cieľom tejto aktivity je preskúmať Kapitolu 7 a poskytnúť žiakom krátku skúsenosť z niekoľkých profesií a rolí, ktoré prispievajú k trvalo udržateľnému rozvoju.

Rozdeľte skupinu do 3 tímov. Vystrihnite fotokópiu kapitoly 7 a každému tímu priradte jeden segment nasledovne:

1. Klasifikácia druhov podľa Medzinárodnej únie na ochrany prírody (IUCN)
2. Prvá časť kapitoly s definíciami Ochrany a Zachovania Prírody. Celý segment o sieti Natura 2000 a Emerald + všetky relevantné informácie o chránených územiach vo vašej krajine
3. Ochranné opatrenia pre veľké šelmy

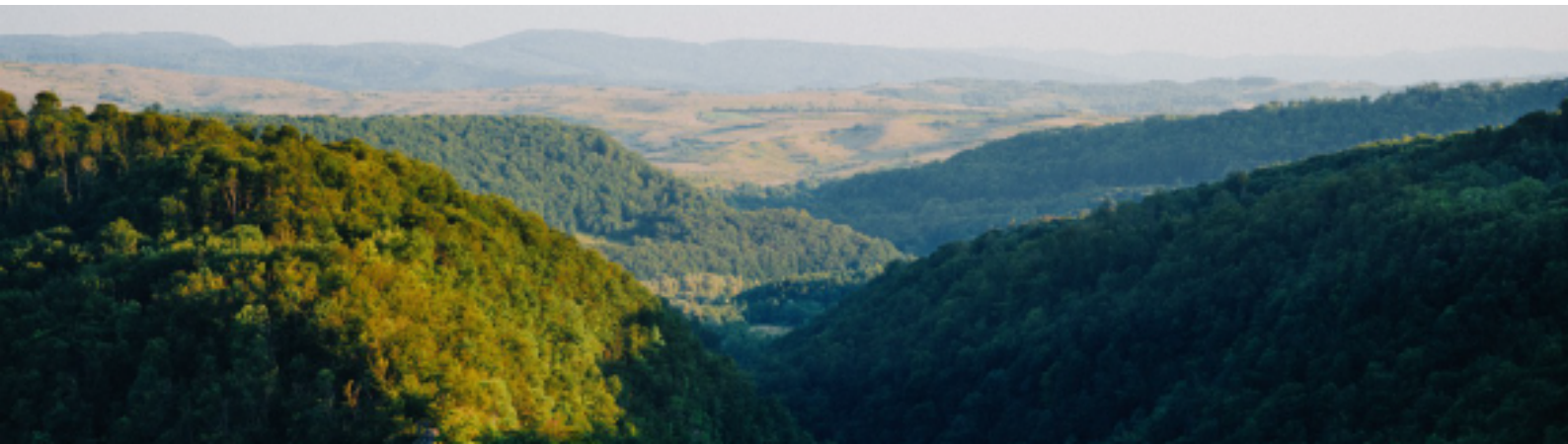
Každý tím má jednu misiu na 10 minút:

Tím 1 si prečíta klasifikáciu a následne vyhladá miestne druhy na červenom zozname Medzinárodnej na únie ochrany prírody (IUCN): <https://www.iucnredlist.org/>

Tím 2 bude čítať o chránených územiach a pripraví správu pre svojich kolegov. Môžu sa rozhodnúť klásť otázky vo forme kvízu, napríklad „Vedeli ste, že ...?“

Tím 3 si prečíta ochranné opatrenia a zamyslí sa nad spôsobmi alebo miestami, kde ich možno skutočne uviesť do reality.

Po uplynutí času sa tímy stretnú v kruhu a podelia sa o svoje výsledky.

WORKSHOP Č. 12. RIEŠENIA: EKOLOGICKÉ KORIDORY, EKOLOGICKÉ PODNIKANIE A EKOTURIZMUS

Účel workshopu: Cieľom workshopu je zvýšiť povedomie o potenciálnom riešení ochrany veľkých šeliem prostredníctvom ekologických koridorov, ekologického podnikania a trvalo udržateľného turizmu.

Učebné ciele: Po tejto aktivite budú žiaci schopní...

(K) Vysvetliť, čo sú ekologické koridory

(K) Popísať výhody, hrozby a bariéry koridorov pre voľne žijúce živočíchy

(S) Identifikovať, aké ekologické podniky a príležitosti pre ekoturizmus sú potenciálnym riešením v ich oblasti

Kľúčové pojmy: Ekologické koridory, ekologické podnikanie, ekoturizmus (pozri obsah 1. časti)

1. Ekologické koridory / Hra, prezentácia / 40 min / Flipchartové papiere, fixky

2. Ekologické podnikanie a ekoturizmus / Skupinová debata, Facilitácia diskusie / 30 min / výrokové karty

Odhadovaný celkový čas: 70 minút

1. Ekologické koridory (40 minút)

Cieľom aktivity je porozumieť tomu, čo sú ekologické koridory a aké výhody prinášajú voľne žijúcim živočíchom.

Konfigurácia a facilitácia: Na túto aktivitu vyzvite troch alebo štyroch dobrovoľníkov. Zvyšok skupiny je usporiadaný v dvoch rovnobežných líniách (ako v koridore), otočení tvármi k sebe so vzdialenosťou 1,30 m medzi líniami a 30 - 50 cm medzi osobami stojacimi vedľa seba. Dobrovoľníci, jeden za druhým musia prejsť so zatvorenými očami (použiť šatku) a prebehnúť medzi dvoma radmi ľudí, z jednej strany virtuálneho „koridoru“ na druhú. Úlohou ľudí v radoch je pomôcť dobrovoľníkom cítiť sa bezpečne, keď vykročia mimo koridor. Vyzvite dvoch alebo troch ľudí, aby konali opačne: vytvorili situácie, kvôli ktorým sa dobrovoľník nebude cítiť bezpečne. Potom, čo každý dobrovoľník prejde koridor, pozvite účastníkov, aby sa porozprávali o zážitku:

- Aké to bolo pre dobrovoľníkov prejsť koridorom?
- Vďaka ktorým prvkom sa cítili bezpečne?
- Kvôli ktorým prvkom sa cítili neistý?
- Akým spôsobom myslíte že je táto hra a jej prvky podobná realite divokého živočícha, ktorý prechádza koridorom?
- Čo je to ekologický koridor? Kto vie? Môžete vysvetliť?
- Aké sú výhody koridoru pre voľne žijúce zvieratá?
- Aké sú hrozby a bariéry, ktorým čelia voľne žijúce živočíchy a prírodné koridory? (viac odpovedí v prílohe)

Potom, čo účastníci vysvetlia svojimi vlastnými slovami, poskytnite im niekoľko odborných vysvetlení ekologických koridorov (pozri obsah v časti A).

Viete o existencii ekologických koridorov vo vašom regióne? Môžete nám povedať, či sa tam nejaké nechádzajú? Ak nevedia, povedzte im viac o koridoroch v ich oblasti v Rumunsku alebo na Ukrajine (viac informácií nájdete v prvej časti materiálu).

Čo môžete urobiť, aby ste prispeli k ochrane ekologických koridorov? Zhromaždite všetky nápady na flipchart a v prípade potreby pridajte ďalšie informácie (pozri materiál, časť A)

2. Ekologické podnikanie a ekoturizmus

Cieľom tejto aktivity je objasniť, prečo sú ekologické podnikanie a ekoturizmus ďalšími dvoma veľmi dobrými riešeniami na ochranu a zachovanie prírody a voľne žijúcich živočíchov v danej oblasti.

Konfigurácia a facilitácia: V pracovnom priestore vyčleňte priestor v troch rohoch. V jednom rohu budeme mať odpoveď LOŽ, v druhom rohu budeme mať odpoveď PRAVDA a v treťom NEVIEM, NIE SOM SI ISTÝ. Vložte do nádoby rôzne tvrdenia o zelenom podnikaní a ekoturizme a požiadajte účastníka, aby si z nádoby vybral tvrdenie. Pozvite účastníkov, aby sa zamysleli nad tvrdeniami a rozhodli sa, či je to pravda, nepravda alebo tretia možnosť, a zaradili sa na správne miesto. Diskutujte s účastníkmi o každom tvrdení a objasnite, čo sú ekologické podnikanie a ekoturizmus a prečo sú veľmi dobrým riešením na ochranu a zachovanie prírody a voľne žijúcich živočíchov.

PRAVDA *** LOŽ *** NEVIEM

1. Príroda môže poskytnúť všetko potrebné pre život v komunite.
2. Je veľmi ťažké stať sa ekologickým podnikateľom v mojej komunite. (Ujasnite si s účastníkmi, čo je to ekologický podnikateľ).
3. Miestni podnikatelia môžu rozvíjať ekologické podnikanie s využitím znalostí svojich predkov, ktorí žili v harmónii s prírodou (Ujasnite si s účastníkmi, čo by to mohlo byť ekologické podnikanie).
4. Ekologické podnikanie znamená rozvoj ekologických/tradičných produktov a služieb (Vysvetlite, čo môžu znamenať ekologické produkty a služby: tradičná bryndza, drahé kamene, sirupy, sušené ovocie, bylinný čaj, med atď.).
5. Stále menej ľudí chce nakupovať a využívať ekologické výrobky a miestne služby. (Vysvetlite, čo znamená ekologické výrobky).
6. Mnoho suvenírov môže byť zdrojom ekologického podnikania. (Požiadajte ich, aby uviedli príklady potenciálnych suvenírov a tradičných remesiel v ich oblasti).
7. Tradičné remeslá a poľnohospodárstvo nie sú dobrým nástrojom ochrany prírody a trvalo udržateľného rozvoja.
8. Ekoturizmus je forma cestovného ruchu, v ktorom hlavnou motiváciou turistu je pozorovanie a oceňovanie prírody a miestnych tradícií spojených s prírodou.
9. Ekoturizmus musí spĺňať tieto podmienky: ochrana prírody, využívanie miestnych ľudských zdrojov, vzdelávací charakter, rešpekt k prírode, minimálny negatívny vplyv na prírodu a sociokultúrne prostredie.
10. V mojom regióne nie sú žiadne možnosti ekoturizmu. (Pozvite ich, aby sa podelili o príklady aktivít ekoturizmu vo svojom regióne).

Na konci aktivity prediskutujte s účastníkmi, aké ekologické podniky alebo činnosti v oblasti ekoturizmu vo svojom okolí poznajú.

Upresnite, že v nasledujúcom workshope sa dozvedia viac o iných projektoch v ich oblasti a neskôr sa budú snažiť pomocou kreatívnych nápadov vytvoriť nápady súvisiace s ekologickými koridormi, ekologickými podnikmi a ekoturizmom.

Poznámka: Ďalšie informácie o ekologickom podnikaní a ekoturizme nájdete v časti A.

WORKSHOP č. 13. ÚSPEŠNÉ PRÍBEHY MLADÝCH ĽUDÍ

Účel workshopu: Cieľom workshopu je zvýšiť motiváciu zapojiť sa do ochrany a zachovania veľkých šeliem.

Učebné ciele: Po tejto aktivite budú žiaci schopní...

(K) Popísať čo je to odvaha, motivácia a sebaurčenie

(V) Inšpirovať sa inými skupinami zapojenými do ochrany prírody

(V) Byť viac motivovaní aktívne pristupovať k ochrane veľkých šeliem

Kľúčové pojmy: Motivácia, sebaurčenie

1. Akty odvahy, motivácie a sebaurčenia / Facilitácia diskusie / 15 min / Papier, perá, flipchart, samolepiace bločky atď.

2. Príbehy úspechov - inšpiruj sa / Skupinová práca / 35 min /

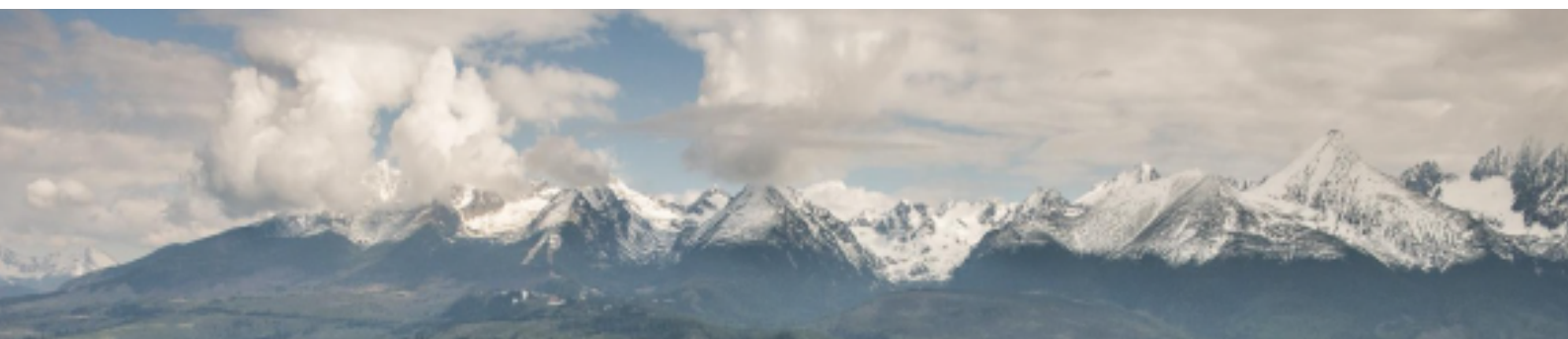
Odhadovaný celkový čas: 50 minút

Popis aktivít

1. Akty odvahy, motivácie a sebaurčenia (15 minút)

Cieľom tejto hry je povzbudiť účastníkov, aby sa cítili odvážnejšie pri aktivitách na ochranu a zachovanie veľkých šeliem.

Konfigurácia a facilitácia: Opýtajte sa účastníkov, čo považujú za akt odvahy? Dajte každému účastníkovi lepiaci papierik a pero a požiadajte ich, aby sa zamysleli nad konkrétnym príkladom odvážneho činu, ktorý vykonal niekto iný, a potom ho niekoľkými slovami napísal na papierik. Môže to byť akt odvahy súvisiaci s akoukoľvek udalosťou v živote jedného človeka - osobnou, profesionálnou. Nechajte 2-3 minúty na individuálnu reflexiu a potom pozvite najmenej 4-5 účastníkov, aby zdieľali príklad pred celou skupinou. Môžete zhromaždiť všetky ostatné príklady na papierikoch na flipchart pod slovom odvaha a zdôrazniť spoločné prvky odvahy: riskovanie, motivácia, sebaurčenie atď.

Potom sa ich opýtajte, čo pre nich znamená Motivácia a Sebaurčenie. Ich odpovede napíšte na flipchart. Potom im predložte niekoľko veľmi jednoduchých teoretických informácií, ktoré vytvoria spojenie medzi motiváciou a sebaurčením.

Sebaurčenie predstavuje schopnosť každého človeka rozhodovať a riadiť svoj vlastný život. Ľudia, ktorí majú vlastnú motiváciu, sú zvyčajne motivovaní túžbou rásť, učiť sa a ovplyvňovať svoj život a životy ostatných.

Vysoko motivovaný človek je človek, ktorý je schopný splniť 3 psychologické potreby:

Potreba prepojenia a spríslušnosti: mať pocit, že patria do skupiny, kde spoločne robia niečo dôležité, kde sa cítia milovaní a oceňovaní za to čo robia.

Potreba byť schopný: je to potreba urobiť niečo, z čoho sa môže človek naučiť niečo nové, získať nové zručnosti v projekte, akcii, zásahu a urobiť v niekoho živote zmenu.

Potreba kontroly: je to potreba ovládať sa prostredníctvom vlastných rozhodnutí, vyjadriť svoj názor na niečo, podeliť sa o svoje nápady a schopnosti, prispieť k niečomu, vyjadriť sa k niečomu (napríklad k mojej komunite alebo k životu veľkých šeliem).

V skratke, aby sme sa stali odvážnymi s vysokou úrovňou sebaurčenia, musíme sa cítiť prepojení s ostatnými, cítiť, že rozvíjame svoje nové schopnosti, keď niečo robíme, a mať nad sebou kontrolu - alebo schopnosť prevziať iniciatívu prostredníctvom seba keď chceme niečo v živote dosiahnuť.

Tieto požiadavky môže skupina mladých ľudí ľahko naplniť počas realizácie projektu alebo iniciatívy pre svoju miestnu komunitu alebo životné prostredie a jeho ochranu.

Existujú príklady sebaurčujúcich a motivovaných skupín mladých ľudí, o ktoré by sme sa s vami chceli podeliť, aby sme vám poskytli inšpiráciu a ukázali, že je možné dosiahnuť zmenu pre karpatskú prírodu a veľké šelmy. Príklady môžu byť pre nás zdrojom motivácie a môžu nám pomôcť pochopiť, že sami sa môžeme rozhodnúť byť odvážni, motivovaní a sebaurčení, keď chceme meniť okolie, v ktorom žijeme.

2. Príbehy úspechov – inšpiruj sa (35 minút)

Cieľom tejto aktivity je inšpirovať sa a motivovať sa príbehmi iných skupín mladých ľudí, ktorí konali pre prírodu.

Konfigurácia a facilitácia: Skupinu rozdeľte na menšie skupiny. Poskytnite každej skupine popis iniciatív v Rumunsku (pozri obsah časť 1):

- Skupina 1: čítajte o kluboch TANS
- Skupina 2: prečítajte si o Ekodestinácii Mara-Cosău-Creasta Cocoşului
- Skupina 3: čítajte o kluboch Green Impact
- Skupina 4: čítajte o mladých lídroch
- Skupina 5: čítajte o Ekologickej asociácii

Po prečítaní prijatých informácií musia extrahovať a prezentovať ostatným skupinám informácie o tom:

- Čo myslíte sú/boli odvážni?
Ako prejavujú svoju odvahu a motiváciu pre ochranu prírody?
- Čo presne robia a čo by sa mohli naučiť pri realizácii svojich environmentálnych iniciatív?
- K akému typu rozhodnutia podľa vás došla táto skupina/organizácia, počas svojho pôsobenia?
- Ako sa im darí zostať v spojení pri implementácii svojich iniciatív?
Čo sa z týchto príkladov môžeme naučiť o spolupráci?

Na každú prezentáciu si vyhradíte 3-4 minúty a potom na flipcharte zhrňte bežné odpovede na vyššie uvedené otázky. Uvedte, že môžu urobiť menej, rovnako alebo oveľa viac ako tieto skupiny a to najmä odvážnym konaním a budovaním spoločnej motivácie. Tieto prvky nám pomôžu prijať dobré opatrenia bez ohľadu na to, aký veľký alebo malý je náš zásah: Zostaňte pripojení, plánujte sa naučiť niečo nové, ako to robíte, a uistite sa, že váš hlas je vypočutý.

Uvedte, že na nasledujúcom workshope urobíme viac praktických príkladov toho, čo sa dá robiť spoločne so silnou motiváciou, vôľou a odvahou.

WORKSHOP Č. 14. NAŠE RIEŠENIA - BRAINSTORMING

Účel workshopu: Cieľom workshopu je zhrnúť všetky všeobecné riešenia na ochranu a zachovanie veľkých šeliem a nájsť nápady, ktoré môžu žiaci uplatniť vo svojej komunite.

Učebné ciele: Po tejto aktivite budú žiaci schopní

- (K) Vytvoriť si zoznam riešení, ktoré boli preskúmané v predchádzajúcom workshope
- (S) Používať kreativitu pri hľadaní riešení
- (S) Identifikovať riešenia a nápady, ktoré môžu žiaci v miestnej komunite uplatniť pri ochrane a zachovaní voľne žijúcich živočíchov
- (V) Býť viac motivovaní podniknúť kroky na ochranu a zachovanie veľkých šeliem

Kľúčové pojmy: Kreativita: činnosť alebo proces formovania nových myšlienok alebo konceptov.

*** Brainstorming: Skupinová diskusia s cieľom vytvoriť nápady alebo vyriešiť problémy.

1. Kreativita / Skupinová hra / 10 min / Pero, papier

2. Brainstorming / Skupinová práca / 45 min / flipchart, fixky, pero

Odhadovaný celkový čas: 55 minút

1. Kreativita (10 minú)

Cieľom tejto aktivity je stimulovať kreativitu účastníka. Kreativita je nevyhnutnosťou pre ďalšiu aktivitu.

Konfigurácia a facilitácia: Pozvite účastníkov, aby si sadli do dvoch kruhov. Jednej skupinu dajte pero a druhej papier A4. Požiadajte účastníkov, aby našli a predviedli napodobňovanie iných spôsobov použitia daného objektu.

Jedna osoba ukáže, ako sa dá pero/papier použiť, a potom ho odovzdá ďalšej osobe v kruhu. Zaistite, aby každá osoba mala aspoň jednu myšlienku a aby každá myšlienka bola odlišná od tej, ktorá už bola uvedená.

Otázky:

- Aké to bolo hľadať rôzne účely pre ten istý objekt?
- Očakávali ste, že sa vám podarí nájsť toľko nápadov?
- Čo si myslíte, že potrebujeme (akú zručnosť) pre túto aktivitu (tvorivosť a predstavivosť)?
- Ako si myslíte, že potrebujeme kreativitu ako agenti zmeny v ochrane voľne žijúcich živočíchov?

Podme použiť aj my kreativitu v nasledujúcom cvičení!

2. Brainstorming (30 minút)

Cieľom tejto aktivity je vytvoriť riešenia, ktoré môžu žiaci vo svojej komunite uplatniť pri ochrane veľkých šeliem.

Konfigurácia a facilitácia:

Pripomeňte účastníkom, že v posledných dvoch seminároch sme skúmali riešenia na ochranu veľkých šeliem. Pozvite účastníkov, aby uviedli, o ktorých riešeniach diskutujeme a analyzujeme. Napíšte riešenia na flipchartový papier, aby boli pre účastníkov viditeľné. Požiadajte ich, aby našli konkrétne nápady na ochranu veľkých šeliem: každý nápad je dobrý a bude napísaný na papier. Uistite sa, že je dostatok času na brainstorming. Najprv môžete žiakom poskytnúť 5 minút na premýšľanie a napísanie myšlienok na kus papiera a potom ich pozvite, aby sa o ne podelili vo veľkej skupine. Neodmietajte ani jeden nápad - všetky nápady napíšte na flipchart.

Keď získate všetky potenciálne riešenia, pridajte do zoznamu ďalšie nápady, napríklad:

- Zorganizovanie kampane na zvýšenie povedomia o existujúcich koridoroch.
- Podpora existujúcich miestnych iniciatív.
- Zorganizovanie vzdelávacej kampane v miestnej komunite, ktorou vysvetlíte prospešnosť ochrany voľne žijúcich živočíchov v regióne.
- Propagujte miestne hodnoty a tradície: organizujte miestne akcie pre miestnych obyvateľov alebo turistov.
- Rozvíjajte malé ekologické podnikanie: zbierajte ovocie, bobule, huby, pripravujte džemy, sirupy atď.
- Vytvorte si vlastné tradičné výrobky a predávajte ich v komunite.
- Organizujte cyklistické trasy, aby turisti objavovali divokú prírodu.
- Propagujte ekoturistické aktivity.
- Organizujte akcie, ktoré lákajú ľudí na návštevu prírodných krás vášho okolia.
- Na podporu voľne žijúcich živočíchov je potrebných čo najviac ľudí. Vezmite svojich priateľov do prírody.
- Budujte vzdelávacie programy a zapojte mladých ľudí, oni sú ďalšou generáciou.
- Vytvorte viacdenný zájazdový balíček ktorý bude zahŕňať prírodné a kultúrne pamiatky vo vašej oblasti.

Opýtajte sa: Čo si myslíte o týchto nápadoch? Dáva vám to inšpiráciu alebo motiváciu? Spolu sa rozhodneme neskôr aké riešenia si zvolíme.

WORKSHOP Č. 15. ETAPY PROJEKTU

Účel workshopu: Účastníci by na konci tohto workshopu mali byť schopní identifikovať kroky akéhokoľvek iniciatívneho projektu, ktorý by mohli realizovať v súvislosti s ochranou veľkých šeliem.

Učebné ciele: Po tejto aktivite budú žiaci schopní...

(S) Naplánovať a zorganizovať symbolický projekt na ochranu veľkých šeliem

(K) Pomenovať etapy alebo akýkoľvek iniciatívny projekt na ochranu alebo zachovanie veľkých šeliem otivovaní iniciovať mi

(V) Býť mestný projekt na ochranu alebo zachovanie veľkých šeliem

Kľúčové pojmy: Projekt, kroky projektu, plánovanie, programovanie činnosti, implementácia, monitorovanie, hodnotenie

1. Úkryt pre veľké šelmy / Tímová hra / 45 min / Každý tím potrebuje 20 škatúl so zápalkami, 10 hracích kariet, 3 kusy papiera formátu A4 a 5 fixiek.

2. Kroky akéhokoľvek iniciatívneho projektu / Facilitácia diskusie a prezentácie / 15 min
Flipchartové papiere, fixky

Odhadovaný celkový čas: 60 minút

1. Úkryt pre veľké šelmy (45 minút) Shelter (45 minute)

Táto hra má pomôcť účastníkom porozumieť praktickým krokom v akomkoľvek iniciatívnom projekte, ktorý by chceli rozvíjať po workshopoch. Skupina bude spolupracovať na dosiahnutí cieľa pomocou obmedzených zdrojov a potom na základe týchto skúseností identifikuje fázy projektu: návrh, plánovanie, implementácia, hodnotenie a oslava úspechu.

Príprava: Rozdeľte účastníkov do troch malých skupín. Jedna skupina je skupina Medveďov, druhá skupina je skupina Rysov a tretia je skupina Vlkov (v každom tíme by mal byť rovnaký počet členov). Ak sú v skupine viac ako 4-5 ľudí, môžete napríklad vytvoriť ďalšiu skupinu medveďov. Poskytujte každej skupine popis cvičenia (ktoré nájdete v pracovnom liste Vybudovanie útulku pre veľké šelmy - návod), ale nedávajte im príliš veľa podrobností. Úlohou pre účastníkov je postaviť prístrešok/jaskyňu/brloh pre každý typ šelmy, ktorého reprezentuje ich tím,

Príprava: Rozdeľte účastníkov do troch malých skupín. Jedna skupina je skupina Medveďov, druhá skupina je skupina Rysov a tretia je skupina Vlkov (v každom tíme by mal byť rovnaký počet členov). Ak sú v skupine viac ako 4-5 ľudí, môžete napríklad vytvoriť ďalšiu skupinu medveďov. Poskytujte každej skupine popis cvičenia (ktoré nájdete v pracovnom liste Vybudovanie útulku pre veľké šelmy - návod), ale nedávajte im príliš veľa podrobností. Úlohou pre účastníkov je postaviť prístrešok/jaskyňu/brloh pre každý typ šelmy, ktorého reprezentuje ich tím, za 20-30 minút alebo menej.

Na stavebné materiály môže každý tím použiť 20 škatúl so zápalkami, 10 hracích kariet, 3 kusy papiera formátu A4 a 5 fixiek (ako symboly). Tímy musia postaviť svoj prístrešok na jeden základ - buď na flipchartový papier, alebo na stôl (len nie na podlahu) - aby bolo možné po dokončení vyhodnotiť jeho pevnosť.

Pravidlá: Každá šelma v každom tíme musí mať oddelený priestor/miestnosť. (Body sa budú udeľovať za počet šeliem, ktoré môže prístrešok obývať). Každá izba musí mať štyri steny. Prístrešok musí mať podlahu a strop, ktoré musia byť tiež vyrobené z dostupného materiálu (nezahŕňa papierový základ pre flipchart). Prístrešok musí vydržať mierne chvenie papiera alebo stolu, na ktorom je postavený - ak sa rozpadne, šelmy nie sú v bezpečí! Uvedte, že útulok je metaforou, a pripomente im, že v skutočnosti tieto šelmy takto nežijú. Je to len pre hru.

Hodnotiace kritériá:

- Odolnosť prístrešku - 10 bodov (Test odolnosti sa vykoná jemným potrasením stola alebo flipchartového listu. Body sa udelia, ak sa úkryt po teste udrží.)
- Počet izieb - 2 body za izbu
- Počet úrovní/poschodí - 10 bodov za každé poschodie
- Kreativita - 20 bodov (Vychádza jednak zo vzhľadu/estetiky, jednak z kreatívneho použitia materiálov)

Facilitácia: Vstúpte do hry rozprávaním príbehu o skupine veľkých šeliem (medveď, vlk a rys) ktoré kvôli zlej čarodejnici prišli o úkryt (alebo si zostavte vlastný príbeh podľa známych ľudových rozprávok). Uistite sa, že ste problém jasne vysvetlili. Potom požiadajte skupinu, aby pomenovala možné riešenie. Keď jeden z nich povie niečo o „výstavbe nového domu/prístrešku“, súhlasíme s myšlienkou a vysvetlíme, že presne to budeme robiť ďalej!

Potom sa uistite, že ste jasne vysvetlili pravidlá a kritériá hodnotenia a účastníkom špeciálne zdôraznite, že čas sa nebude predlžovať. Keď ste už odpovedali na všetky otázky, zapnite časovač a povedzte: „Štart!“ Každých päť minút oznámte, koľko času uplynulo, aby si mohli zhodnocovať svoj pokrok. Keď uplynie 30 minút, urobte si prehliadku, aby ste vyhodnotili a ohodnotili každý tím, skontrolovali ste silu prístrešku a udelili body na základe hodnotiacich kritérií. Po bodovaní útulku oznámte víťazov a všetky body, ktoré získali a všetkým zatlieskajte.

Potom pozvite skupinu na konverzáciu nasledujúcich otázok, ktoré vám pomôžu začať diskusiu. Účelom záverečnej diskusie je pomôcť tímom rozpoznať, že všetky ich úkryty prešli počas aktivity rovnakými fázami: koncepcia (identifikácia problému a stanovenie cieľa), plánovanie, implementácia, hodnotenie a oslava. Toto sú fázy akéhokoľvek menšieho alebo väčšieho projektu, ktorý by bolo možné vykonať na ochranu alebo zachovanie voľne žijúcich šeliem. Na základe odpovedí účastníkov na vaše otázky im pomôžte rozpoznať každý krok.

Otázky

- Aký bol problém, ktorý ste riešili? Prečo boli postavené prístrešky pre šelmy?
- Naplánovali ste si, čo budete robiť a čo budete potrebovať, než sa pustíte do stavby? Prečo áno alebo prečo nie? Ako prebiehal tento projekt pre teba? Prečo bolo dôležité naplánovať si všetko vopred?
- Menil si počas postupu plán? Prečo bolo dôležité zmeniť plán?
- Čo ste urobili, aby ste sa uistili, že to, čo ste vytvorili bude pevne stáť?
- Teraz, keď ste videli výsledky testov, urobili by ste niečo inak, keby ste išli odznova?
- Ako sa tímy cítili počas práce a po tom, čo uspeli v úlohe?

2. Kroky akéhokoľvek iniciatívneho projektu (15 minút)

Prejdite priamo na túto aktivitu vychádzajúc z vyššie uvedenej diskusie, aby ste účastníkom pomohli prepojiť ich herné skúsenosti s krokmi akéhokoľvek iniciatívneho projektu, ktorý by mohli urobiť pre ochranu voľne žijúcich šeliem.

Konfigurácia a facilitácia: Napíšte nasledujúci zoznam na flipchart/tabuľu veľkými písmenami:

1. Identifikácia problému
2. Objasnenie cieľa
3. Plánovanie
4. Implementácia
5. Monitorovanie
6. Hodnotenie
7. Oslava

Vysvetlite účastníkom, že toto sú kroky akéhokoľvek projektu, ktorý by mohli urobiť, a uveďte že práve prešli rovnakými krokmi pri stavbe svojho útulku pre šelmy! Aby ste sa uistili, že porozumeli, prečítajte si podrobný zoznam krokov a uistite sa, že každý chápe tomu, o čo v každom kroku ide.

Identifikovanie problému: Toto je prvý krok každého projektu. V príklade s útulkom pre šelmy to anstalo vtedy, keď bolo skupine oznámené, že šelmy prišli o svoj úkryt. Identifikácia problému znamená rozhodnúť sa presne, aký problém bude vyriešený na základe vášho projektu. Teraz, keď už rozumieme výzvam, ktoré trápia veľké šelmy, môžeme si vybrať problém, ktorý treba riešiť.

Objasnenie cieľa: Toto je druhý krok každého projektu. V príklade útulku pre šelmy nastal vtedy, keď sa skupiny rozhodli postaviť prístrešok ako spôsob riešenia ich problému. (Vyjasnite si, že mohli existovať aj iné riešenia). Ujasnenie cieľa znamená rozhodnúť sa, ktorou cestou sa bude vaša skupina vo vašom projekte uberať, a napísanie jasného vyhlásenia, ktoré tento cieľ ozrejmi.

Plánovanie: Akonáhle je cieľ stanovený, ďalším krokom v projekte je rozhodnúť sa, ako sa tam reálne dostaneme. To znamená naplánovať činnosti a kroky, ktoré skupina vykoná, aby dosiahla svoj cieľ. V príklade útulku pre šelmy to nastalo, keď si skupiny určili čas na naplánovanie, na rozhodnutie, aké materiály použijú na stavbu atď. Táto etapa projektu môže trvať dlhšie, pretože vždy je potrebné vyriešiť množstvo podrobností!

Implementácia: Toto je pravdepodobne najzábavnejšia etapa akéhokoľvek projektu alebo iniciatívy: keď sa plán uvedie do praxe! V príklade útulku pre šelmy sa to stalo, keď skupiny skutočne pracovali na stavbe útulku.

Monitorovanie: Táto etapa by mala prebiehať spoločne s etapou implementácie akéhokoľvek projektu. Monitorovanie je jednoducho efektívny spôsob, ako povedať, že by ste sa mali vždy dvakrát pozrieť, aby ste sa uistili, že váš plán funguje tak, ako očakávate. Na príklade útulku pre šelmy sa to stalotedy keď si skupiny dali čas na pozorovanie, či v niečom nezlyháva a zmenili ho v priebehu stavby.

Hodnotenie: Táto etapa prebieha, keď je projekt dokončený, a predstavuje etapu, v ktorej si skupina sadne, aby sa zamyslela nad tým, čo sa počas projektu stalo a či dosiahli svoj cieľ alebo nie. V príklade útulku pre šelmy nastala vtedy, keď skupiny otriasli prístreškami, aby zistili, či bola ich stavba skutočne úspešná alebo nie!

Oslava: Toto je posledná etapa akéhokoľvek projektu. V hre nastala, keď víťazná skupina bola za svoj projekt ocenená potleskom a dostali cenu.

Uistite sa, že účastníci rozumejú tomuto postupu a analógii s hrou, ktorú hrali predtým. Potom flipchart zaveste na stenu a nechajte ho tam počas nasledujúcich workshopov.

Opýtajte sa na konci 60 minút: ako veľmi sú motivovaní vybrať a naplánovať projekt na ochranu veľkých šeliem? Požiadajte ich, aby povedali číslo od 1 do 5, kde 1 (vôbec nie je motivovaní) a 5 (veľmi motivovaní).

Bibliografia

Butyka. Marioara, 2017 Active Citizenship Curriculum/ Environment Module, New Horizon Foundation

Listy/Prílohy: Pravidlá hry Útulok pre šelmy

Príloha 15.1 Výstavba prístrešku pre veľké šelmy – Pokyny

Vašou úlohou je postaviť prístrešok pre každú skupinu šeliem za 30 minút alebo menej. Ako stavebný materiál môžete použiť 20 škatúl od zápaličiek, 10 hracích kariet, 3 kusy papiera A4 a 5 fixiek. Svoj prístrešok musíte postaviť na jeden základ - buď kus flipchartového papiera alebo stôl (nie priamo na podlahu) - aby bolo po dokončení stavby možné posúdiť pevnosť.

Pravidlá: Každá šelma v každom tíme musí mať oddelený priestor/miestnosť. (Body sa budú udeľovať za počet šeliem, ktoré môže prístrešok uchýliť). Každý priestor/miestnosť musí mať štyri steny. Dom by mal mať podlahu a strop, ktoré by mali byť tiež postavené z dostupného materiálu (bez papierového základu pre flipchart). Prístrešok musí vydržať mierne chvenie papiera alebo stolu, na ktorom je postavený - ak sa rozpadne, šelmy nie sú v bezpečí!

Odolnosť	10 bodov	Skúška odolnosti sa vykonáva pohybom povrchu, na ktorom je prístrešok postavený. Body sa udeľujú iba vtedy, ak útulok odolá.
Počet izieb	2 body za izbu	
Počet poschodí	10 bodov za poschodie	
Kreativita	20 bodov	Toto skóre je založené na vzhľade a kráse, ako aj na kreatívnom použití materiálov

WORKSHOP Č. 16. PLÁNOVANIE PROJEKTU

Účel workshopu: Účastníci by mali byť na konci tohto workshopu schopní vypracovať plán miestnej iniciatívy na podporu ochrany veľkých šeliem.

Učebné ciele: Po tejto aktivite budú žiaci schopní...

(K) Vytvoriť zoznam prvkov projektu

(S) Vybrať si nápad/riešenie, ktoré by chceli implementovať na vyriešenie identifikovaného problému

(S) Rozvinúť brainstormingom zoznam akcií, ktoré treba vykonať

Kľúčové pojmy: Prvky projektu: identifikácia problému, objasnenie cieľa, plánovanie, implementácia, monitorovanie, hodnotenie a oslava

1. Výber nápadu na projekt / Hlasovanie v skupine / 30 min / fixky, bodky pre hlasovanie

2. Plánovanie projektu / Skupinová práca / 40 min. / Flipchartový papier, lepenkový papier, fixka, páska

1. Výber nápadu na projekt (30 minút)

Konfigurácia a facilitácia: Na flipchart napíšte otázku „**Aké má projekt prvky?**“ a pozvite žiakov, aby sa so skupinou podelili o ich nápady. Pripomeňte im, že tieto prvky boli uvedené v predchádzajúcom workshope. Napíšte ich odpovede na flipchart. Keď sú všetky nápady zdieľané, zhrňte ich aby ste zdieľali organizovanú definíciu, ako napríklad:

Jeden projekt = je plánovaná práca alebo činnosť, ktorá je dokončená v definovanom a obmedzenom časovom období a má dosiahnuť konkrétny účel - v našom prípade ochrana veľkých šeliem.

Uistite sa, že zdôrazňujete nasledujúce body o projektoch:

- Projekty sú navrhnuté tak, aby niečo urobili alebo urobili zmenu
- Projekty majú počiatočný a konečný bod
- Projekty môžu trvať hodiny, mesiace alebo roky
- Projekty nie sú rutinné; sú špeciálne a jedinečné

Vráťte sa na brainstormingový zoznam, ktorý ste vyvinuli so skupinou vo Workshope č. 14 - Naše riešenia - brainstorming a znova predložte zoznam žiakom - aby boli spojení s riešeniami, ktoré objavili.

Teraz dajte každému účastníkovi značky alebo bodky na hlasovanie. Povedzte im, že majú k dispozícii 3 hlasy, aby si vybrali maximálne 3 myšlienky zo zoznamu, ktoré by mohli ako skupina implementovať v nasledujúcom časovom období. Povedzte im, že pri hlasovaní by mali zvážiť tieto kritériá:

- Býť motivovaný o samotnej myšlienke - cítiť, že sa z toho môžu naučiť niečo užitočné
- Prispieť k zachovaniu a ochrane veľkých šeliem
- Aby to skupina dokázala vyrobiť v lehote stanovenej skupinou

Každý účastník môže dať 3 bodky/hlasy za 3 rôzne nápady alebo všetky hlasy za jeden nápad. Na konci spočítajte hlasy a vytvorte zoznam prvých 3 myšlienok, za ktoré skupina hlasovala. Dajte ďalších 10 minút tým, ktorí predložia argumenty pre každú z tých troch myšlienok.

Nakoniec im povedzte, že z 3 hlasovaných myšlienok musia vybrať iba jednu. Dajte im ešte jeden hlas a 5 minút, aby všetci opäť hlasovali za jeden nápad/riešenie. Myšlienka s najväčším počtom hlasov má šancu realizovať sa.

2. Plánovanie projektu (40 minút)

Konfigurácia a facilitácia: Pripomeňte žiakom, že nápady, ktoré si zvolia, musia prejsť všetkými týmito krokmi: identifikáciou problému, objasnením cieľa, plánovaním, implementáciou, monitorovaním, hodnotením a oslavou.

Zdôraznite, že pravdepodobne myšlienka, ktorú vybrali, zahŕňa aj problém a cieľ/riešenie a teraz sa musia zamerať hlavne na etapu implementácie.

Vybraný nápad/riešenie napíše do stredu flipchartového papiera a nechá sa priestor pre predstavy žiakov. Rozdeľte skupinu do 3-4 menších skupín a dajte každej skupine za úlohu napísať toľko aktivít alebo krokov/etáp, koľko je potrebné na dosiahnutie tejto myšlienky. Vytvorte stopy kroku z kartónu a požiadajte každú skupinu, aby zapísala každú aktivitu do stopy. Dajte im 10-15 minút, aby podrobne prediskutovali všetky činnosti. Keď skončia, pozvite každú skupinu, jednu po druhej, aby prilepila stopu kroku na predvážací list. V prípade že činnosti sa opakujú, usporiadajte stopy organizovaným spôsobom alebo na druhoch činností, ktoré sa majú vykonávať, ako napríklad: spracovanie materiálov, propagačné činnosti, priame stretnutia s ľuďmi, natáčanie filmu atď. (v závislosti od navrhovaných činností). Po vymenovaní aktivít vyzvite účastníkov, aby si predstavili, že projekt sa začal a že budú musieť presvedčiť niekoho, kto sa nepodieľal na implementácii, že konkrétne činnosti boli vykonané podľa plánu. Ako to môžeme spraviť? Čo bude „dôkazom“, že aktivita bola úspešne implementovaná? Počas tejto diskusie budú musieť pochopiť dôležitosť „dôkazov“ (ukazovatele projektu) a na základe toho, dôležitosť monitorovania a hodnotenia.

Dajte im vedieť, že na nasledujúcom workshope sa podrobnejšie venujete úlohám a povinnostiam, o ktorých sa má rozhodnúť. Gratulujte skupine že dosiahla až do tohoto bodu.

WORKSHOP Č. 17. HERNÉ ÚLOHY

Účel workshopu: Účastníci by mali byť schopní rozdeliť si zodpovednosti a úlohy v akčnom pláne, ktorý si zvolia na konci tohto workshopu.

Učebné ciele: Po tejto aktivite budú žiaci schopní...

- (S) Analyzovať, aké úlohy a zodpovednosti môžu v iniciatíve/projekte prevziať
- (V) Prevziať skutočnú zodpovednosť v rámci projektu/iniciatívy
- (V) Býť motivovaní urobiť zmenu v ochrane veľkých šeliem

Kľúčové pojmy: Úlohy a zodpovednosti

1. Príbeh každého / Príbeh / 10 min

2. Prevzatie úlohy v projekte / Skupinová práca / 40 min. / Flipchartový papier, lepenkový papier, fixka, lepiaca páska

Odhadovaný celkový čas: 50 minút

1. Príbeh každého (10 minút)

Cieľom príbehu je motivovať žiakov k zodpovednosti za iniciatívu, ktorú chcú mať na ochranu veľkých šeliem.

Konfigurácia a facilitácia: Prečítajte si nižšie uvedený príbeh a potom si položte otázky. Toto je príbeh o štyroch ľuďoch, ktorý sa volali: Všetci, Nieкто, Ktokoľvek a Nikto. Mali dôležitú úlohu a Všetci si mysleli že to Nieкто urobí. Ktokoľvek to mohol urobiť, ale neurobil to Nikto. Nieкто sa nahneval, pretože to bola práca Všetkých. Všetci si myleli že to môže urobiť Ktokoľvek, ale Nikto si neuvedomil že Všetci to neurobia. Skončilo to tak že Všetci obvinil Nieкого že Nikto neurobil to, čo mohol urobiť Ktokoľvek.

Súbor otázok :

- O čom je tento príbeh?
- Čo sa z tohto príbehu môžeme naučiť?
- Ako môže byť tento príbeh užitočný v projekte/iniciatíve, ktorú ideme začať?
- Čo rozumiete pod zodpovednosťou? Ako nám zodpovednosť pomáha v každom projekte, ktorý v živote máme?
- Ako môžeme byť motivovaní prevziať úlohu v našom projekte? Čo vás vo všeobecnosti motivuje, keď ste zapojení do projektu?

2. Prevzatie úlohy v projekte (40 minút)

Úlohou tejto aktivity je motivovať žiakov, aby prevzali aktívnu úlohu v iniciatíve, ktorú začali.

Konfigurácia a facilitácia: Choďte na stretnutie so zoznamom aktivít a kópiami aktivít z predchádzajúcich workshopov a spoločne so žiakmi usporiadajte činnosti chronologicky. Aby ste to mohli urobiť, položte účastníkom nasledujúce otázky:

- Aké činnosti by ste chceli v projekte zachovať?
- Aké činnosti podľa vás nie sú relevantné, dosiahnuteľné a zvládnuťelné vašou skupinou? (odstráňte činnosti, ktoré nechcete zachovať)
- Aké ďalšie činnosti by sme podľa vás mali pridať, aby sme dosiahli svoj cieľ?
- Čo sú prvé činnosti, ktoré treba urobiť na začiatku? Ktoré z nich je potrebné robiť ďalej? (usporiadajte kartónové kroky s aktivitami napísanými na každom kroku v logickom/chronologickom poradí)
- Ktoré sú posledné činnosti, ktoré by ste mali urobiť až ku koncu projektu?
- Ako môžete skontrolovať, či ste dosiahli svoj cieľ?

Keď zoradíte aktivity v správnom poradí, prejdite na ďalší krok. Požiadajte účastníkov, aby sa individuálne zamysleli nad nasledujúcimi otázkami:

- Aké schopnosti už mám a môžem použiť na dosiahnutie jednej alebo viacerých činností?
- Aké schopnosť mi chýbajú, ktoré by ma mohli prinútiť vystúpiť zo svojej komfortnej zóny a učiť sa zo skúseností pri vykonávaní jednej alebo viacerých činností? (tu uveďte niekoľko príkladov).

Dajte každému účastníkovi 3-4 lepiace papieriky a požiadajte ich, aby na ne napísali meno a názov činnosti, za ktorú chcú prevziať zodpovednosť. Môžu sa rozhodnúť zapojiť sa buď s cieľom naučiť sa niečo nové, alebo využiť schopnosti, ktoré už pri konkrétnej činnosti majú. Potom, čo im dáte čas na premýšľanie, ich požiadajte, aby sa predstavili a prilepili papierik vedľa kartónových

Nakoniec si prečítajte celý zoznam aktivít a uistite sa, že vedľa každej aktivity zoradíte mená žiakov podľa ich preferencií. Nakoniec môžete mať jeden tím pripravený na implementáciu pre každú aktivitu.

Prejdite na poučenie z predchádzajúceho príbehu a opýtajte sa, čo je možné urobiť teraz, aby sme sa vyhli tomu čo nastalo v príbehu? Čo môžeme urobiť v tomto ohľade?

- Uistite sa, že sa dostanete do bodu, v ktorom je za každý tím zodpovedný jeden koordinátor alebo jedna osoba. Vyčlňte si čas na diskusiu v každej skupine.
- Kto je koordinátor?
- Zrevidujte akčný plán a to, čo je potrebné urobiť v nasledujúcom období, kým sa projekt nezačne implementovať.
- Gratulujte tímu k akčnému plánu, ktorý majú, a za zodpovednosti, ktoré si prevzali.
- Oslávte to podaním ruky alebo skupinovým objatím.

WORKSHOP Č . 18. HODNOTENIE

Účel workshopu: Účastníci by mali byť schopní zamyslieť sa nad učebnými skúsenosťami, ktoré získali počas projektu na konci tohto workshopu.

Učebné ciele: Po tejto aktivite budú žiaci schopní

(S) Zamyslieť sa nad pocitmi, ktoré počas projektu zažili

(V) Zhodnotiť aká pre nich bola táto vzdelávacia skúsenosť

(S) Sebahodnotiť učenie a motiváciu, ktoré získali počas projektu o prírode a veľkých šelmách.

Kľúčové pojmy:

Hodnotenie: Hodnotenie aktivít a úspechov vo vzťahu k súboru štandardov

Reflexia: Pridelenie času na zamyslenie nad zmenami a zážitkami, ktoré nastali

1. Vyberte si farbu / Hra / 10 min. / Farebné papiere

2. Príbeh našej skúsenosti s učením / Skupinová práca / 40 min. / Mikrofóny, obleky, klobúky atď.

Celkový odhadovaný čas: 50 minút

1. Vyberte si jednu farbu! (10 minút)

Cieľom tejto hry je pomôcť skupine, aby sa pripravila a ľahko zaviedla tému hodnotenia a reflexie.

Konfigurácia a facilitácia: Rozložte veľa farebného papiera na podlahu v okolí miestnosti. Potom pozvite účastníkov, aby sa postavili, a keď povieť „Začnite“, prejdú na farbu, o ktorej si myslia, že najlepšie vystihuje ako sa cítili počas projektu (workshopu). Keď všetci dosiahli jednu farbu, pozvite ich, aby v malých skupinách diskutovali, prečo si vybrali túto farbu. Ak existujú účastníci, ktorí stoja samostatne na jednej farbe pozvite ich, aby sa pripojili k blízkej skupine, alebo zostali so zvolenou farbou. Po niekoľkých minútach požiadajte každú skupinu, aby si vybrala jedného zástupcu, aby sa podelil o svoje dôvody pre výber farby so zvyškom skupiny.

2. Príbeh našej skúsenosti s učením (40 minút)

Táto aktivita má pomôcť účastníkom zrekapitulovať si etapy zapojenia a učenia sa cez tento projekt. Táto aktivita sa môže vykonať mnohými kreatívnymi a zábavnými spôsobmi - verbálne, simuláciou vedomostnej súťaže, televíznym rozhovorom alebo hraním rolí; vizuálne prostredníctvom plagátov, obrazov alebo chronologických sekvencií; alebo jednoducho diskusiou. Vyberte si metódu, ktorá najlepšie vyhovuje energetickej úrovni a kreativite vašej skupiny. Nižšie máte opísanú jednu možnosť.

Príprava: Zhromažďte rekvizity ktoré je možné použiť na scény: hračkárske mikrofóny, kostýmy, klobúky atď. a uistite sa, že miestnosť je dostatočne veľká na to, aby bola skupina rozdelená na tri rôzne oblasti na plánovanie.

Facilitácia: Pozvite účastníkov, aby sa rozdelili do 3 malých skupín. Povedzte každej skupine, že predvedie krátku scénu (2-3 minúty) o tom, ako a čo sa zatiaľ v projekte naučili/objavili. Priradte každej skupine iný deň v rámci cyklu workshopov (deň 1,2,3,4,5) a potom im dajte 5-7 minút na naplánovanie krátkeho prehľadu o tom, ako vnímajú workshopy a projekt ktorý urobili. (ak je to vhodné). Povzbudte ich, aby zahrnuli aj zábavné momenty, chyby, ťažkosti a prekvapenia, ktoré sa odohrali počas workshopov/projektu!

Potom, čo mali skupiny čas na plánovanie, spojte ich a požiadajte každú skupinu, aby predstavila svoj scenár, v poradí, tak aby ste mohli „sledovať“ celý projekt. Potom pomocou nižšie uvedených otázok vytvorte diskusiu.

Súbor otázok :

- Ktoré si myslíte že boli ciele nášho projektu?
- Myslíte si, že sme si splnili ciele nášho projektu?
- Ktorá bola najzaujímavejšia vec ktorú ste mali pocit že ste sa ju naučili alebo objavili?
- Čo bolo najzaujímavejšie, z toho čo ste sa naučili?
- S akými ťažkosťami alebo výzvami sme sa počas projektu stretli?
- Ktorý moment bol najlepší, najzábavnejší alebo najuspokojivejší?
- Aký si myslíte že sme mali na náš región vplyv pre voľne žijúce živočíchy a veľké šelmy alebo aký by sme mohli mať v budúcnosti? Odkiaľ to viete?
- Myslíte si, že náš projekt priniesol alebo by mohol priniesť udržateľnú a ekologickú zmenu? Prečo áno alebo prečo nie?
- Ako môžeme pomôcť byť udržateľní?
- Ako môžeme to, čo sme sa naučili, čo najlepšie využiť do budúcnosti?
- Ako si predstavujete budúcnosť veľkých šeliem v našom regióne na najbližších 10 rokov? Aký budú mať vplyv na náš život?

Bibliografia

Butyka Maria, 2019 Active Citizenship Curriculum/ Evaluation Module, New Horizons Foundation

Photosynthesis

Where does the oxygen to my lungs come from? Why are the apple and carrot sweet?

The green plants are solar panels. They capture the energy in the sunlight's rays. All green plants collect solar energy thanks to the green pigment chlorophyll found in plant cells. With the help of carbon dioxide from the air and water, the plants convert solar energy into carbohydrates (sugars). This causes the plant to live and grow. Photosynthesis also provides oxygen to all life on earth. Photosynthesis is the foundation of most ecosystems.

Soil formation

How is soil formed that plants grow in?

Soil forms when living animals (insects, worms, bacteria) break down and mix dead plant and animal parts and animal manure with sand, clay and minerals that erode from the ground. Nutrients are then set free and the soil becomes loose and can retain water and provide oxygen to plant's roots.

Nutrient supply

I need different substances for my body like fats, vitamins and proteins, but what does a plant need?

Plants, animals, fungi and microorganisms break down the waste in the environment, releasing nutrients to plants. This occurs in a cycle. Nutrients such as nitrogen and phosphorus move in a large cycle. Everything goes around.

The water cycle

How are clouds, rain, lakes and drinking water formed?

The water circulates through the countryside in a large loop between the rivers, lakes, the sea, plants and animals. The water in the lake evaporates, it becomes cloudy, it rains, the rainwater becomes lakes ... Water is essential for all life. The water cycle also serves as means of transport for different substances.

Habitats

A "slug" crawling on the grass, why is it so content there?

A garden is perfect for the slug. There is food and moderate humidity.

A functioning habitat contains everything a plant or an animal needs to survive – such as food, water and shelter.

Examples of similar habitats: sandy beach, rocky shore, seabed, spruce forest, swamp forest, farmland, ditch.

Genetic and biological diversity

Why are there so many different kinds of birds and fish?

Nature likes diversity. Different colours and shapes, sizes and looks. Many different kinds of genes and species mean that there are many solutions for ecosystems to work, evolve and resist change. In the rainforest, for example, there are millions of plants and animals. It is hardly noticed if a lizard becomes extinct.

Different habitats, plants and animals also mean that we appreciate nature for its beauty. TV's nature programs are so popular. Is it because you get to see so many strange plants and animals?

Drinking water

Every day we drink water, but where does the drinking water come from?

Drinking water is essential for life. If we do not drink we die within a few days.

In nature, there is plenty of water in lakes, rivers, clouds and more. Nature receives rainwater. It is purified and stored as groundwater in the ground. We can pump up this clean water.

There is also water in lakes, rivers, streams and in ice. The entire cycle of water through different ecosystems is a major and essential free service from nature. The water that is not fit to drink we can still use to irrigate potato fields and more.

Food

Food is essential, but how does nature help us with food?

For us to grow potatoes, wheat and apples it requires functioning ecosystems. We get all our food from plants and animals. We grow strawberries, we have dairy cows, we hunt moose and we fish cod and so on. We must ensure that the ecosystems that give us our food are not destroyed or impaired.

Control of erosion

Can nature help us to protect ourselves against landslides?

When it is raining or very windy, soil and sand can be transported away. It is called erosion.

It is quite natural, but it may be too much. Soil erosion is a major problem in many areas where nature is being used too much. Plants and their roots stop soil erosion. Allowing forests to remain or planting new trees are important measures to help reduce erosion. Especially where the ground slopes it is important with grass and trees that bind the soil.

Raw materials

Where do the materials in rubber boots and the fabric in pants come from?

We humans get a lot of raw materials from nature. The list is endless on what we use from plants and animals in nature. Fibers for clothing, paper, upholstery, furniture, rubber, wax, oils and glues are just a few examples. Nature is like a giant shopping mall where we get material almost for free.

Today we are about 7 billion people on the globe who all need a lot of clothes and things. Nature's ecosystem services are working hard!

Medicine and health resources

Can dandelions and lady's mantle cure diseases?

Humans have always used plants from nature as medicine. Some plants can be used to cure or mitigate disease or to protect us from insects.

Many of today's medicines, health resources and cosmetics have evolved from substances in plants or animals in the wild. Perhaps 40% of all the medicine comes from the rainforest. A large biodiversity is like a pharmacy for the future.

Fuel

Every day we need to heat our homes and need energy to cook, but where does all the fuel for this come from?

Today we use a lot of oil to heat our homes and to supply electricity to our cookers. In poor countries a lot of wood is used, which means forests disappear. Wood that is gathered is the most common energy source in the world.

We need to use fuel from renewable resources instead of oil and coal. Wind and solar power are good.

Biogas is a good fuel source that can be obtained by letting waste decompose without oxygen.

Protection against natural disasters

Can nature protect us from hurricanes and floods?

If nature works well then it can protect people from natural disasters. Natural disasters are becoming more common, affecting more and more people.

Plants hold soil and moisture and prevent soil from being blown or washed away.

Wetlands can capture and delay water masses.

Forests and other vegetation along slopes hold in soil and nutrients and slow up downpour rains.

Forests near the coast and coral reefs in the ocean can hold water, stop the wind and waves and prevent flooding during hurricanes.

In cities, it is important with plants as protection against the wind. Green land can take care of overflowing water.

Protection against pests

How can we protect ourselves from mice and other pests?

In nature, it is a constant struggle between different species for food and habitat. If there is plenty of food and good protection for a species, it increases in numbers.

Almost all animals have natural enemies e.g. ladybirds. Both the larvae and adults eat aphids. Spiders, hoverflies, ground beetles, birds, bats, hedgehogs, frogs and toads are our friends. They ensure that pests do not increase too much.

These friends mean that the need for chemical agents reduces!

Snow and cold are great fighters of many pests.

Protection against disease

Can nature protect us against diseases?

Diseases affect humans, animals and plants. Some serious diseases for humans that are spread by animals are malaria, sleeping sickness, bilharzia and dengue fever. We use both medications and toxins to fight diseases.

Almost all animals and plants have a natural enemy. Both insects, fish, birds and other animals can prevent a serious disease from spreading by eating the animals that spread the disease.

Snow and cold are great fighters of many diseases.

Moreover, if the water purification works in nature, this reduces the risk of diseases spreading even more.

Water purification

How does nature purify dirty water?

When water flows through nature, it can be slowed down. It's good because then it gets purified. It flows through the earth, or lakes, and then gets filtered. Sludge and waste is captured by plants and animals. Bacteria and microorganisms help to "eat dirt", take care of the organisms that can cause disease and "filter away" toxins. Nutrients such as nitrogen and phosphorus are cleaned and absorbed by plants.

Better climate

Can forests make the climate better?

Trees and other plants take care of the greenhouse gas carbon dioxide. Even the ocean stores carbon dioxide. When you cut down a forest and maybe burn it up without planting new trees, this increases the greenhouse effect. This is because the stored carbon dioxide is released and because the forest's ability to absorb and store carbon dioxide decreases

Purification of air

What benefits do trees provide in a city?

Trees and parks provide a more even and pleasant temperature in cities. They see to it that the temperature does not change too much.

Trees and other plants are also important for air quality because they remove pollutants from the atmosphere. They act as filters for pollutants. Dust and the like get trapped in the leaves. Some plants and ecosystems can even take care of toxic or harmful gases.

Pollination

What if bees and bumblebees were to disappear?

For blueberries to reproduce, pollen must be transferred from one flower to another. Otherwise there will be no good blueberries. Poor pollination equals poor harvest. Bees help pollinate blueberry flowers.

Over 90% of all flowering plants and more than two-thirds of the most important crops that we grow for food need the help of bees, bumblebees and other pollinators to reproduce. The rest pollinate themselves or with the help of the wind. Pollination allows harvests to become larger, there will be more flowers and more animals that can live on the seeds and fruits that plants provide.

Beauty and spiritual value

Is nature God?

Nature provides us with aesthetic experiences and inspires artists and performers. Think of all the beautiful paintings and fine summer songs.

For many people, everywhere in the world, nature is something that we are a part of. Nature is something bigger than us. It provides security, comfort and a feeling of belonging.

For example, for native Indians, nature is very important. One respects and worships it. This is the same for many other cultures. Many places in nature are special and have a special meaning for people. People who live a good life by appreciating nature's services often want to protect it.

Outdoors & tourism

Can I make money from nature?

Tourism can provide much revenue for tourist operators. Think of rafting, camping and mountain hiking. We want to visit exciting places and experience nature. Through outdoor recreation and nature tourism, we get our own experiences and understand that it is important with biodiversity and protecting ecosystems. Beautiful scenery and well-functioning ecosystems with animals and plants are important for tourism to work.

Nature inspires and provides knowledge

Can I learn something from nature?

Nature, biodiversity and natural landscapes are a source of inspiration for musicians, poets, painters, dancers, sculptors and other artists.

To understand how things work and to find new solutions to problems we can study nature.

Industry is sometimes inspired by nature's solutions and uses ecosystem services to develop products and services.

Health and relaxation

Can I feel better if I'm out in nature?

Being out in nature, hiking or playing sports is both good for physical exercise and to help people to relax.

Research shows that green nature causes people to handle stress, get well faster after illnesses and can maintain their health and happiness.

There are even doctors who write prescriptions to be outdoors.

Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine ENI Cross-border Cooperation Programme 2014-2020

Manuál bol vypracovaný v rámci projektu „OTVORENÉ HRANICE PRE VOĽNE ŽIJÚCU DIVÚ ZVER V KARPATOCH“. Projekt realizuje WWF-Rumunsko pobočka Maramures s organizáciou Rakhiv EcoTour z Ukrajiny, národným parkom Aggtelek z Maďarska a SOS/BirdLife zo Slovenska.

Projekt „OTVORENÉ HRANICE PRE VOĽNE ŽIJÚCU DIVÚ ZVER V KARPATOCH“ sa začal 1. októbra 2019 a je financovaný prostredníctvom Programu cezhraničnej spolupráce Maďarsko-Slovensko-Rumunsko-Ukrajina ENI 2014-2020 na obdobie 30 mesiacov. Celkové náklady na projekt sú 1 550 871,83 eur, z čoho 1 395 784,63 eur tvorí príspevok Európskej únie. Tento materiál vznikol s finančnou podporou Európskej únie. Za jeho obsah zodpovedá výlučne WWF-Rumunsko a nemusí nevyhnutne odrážať názory Európskej únie.

Webová stránka programu: www.huskroua-cbc.eu

Co-financed by the European Union